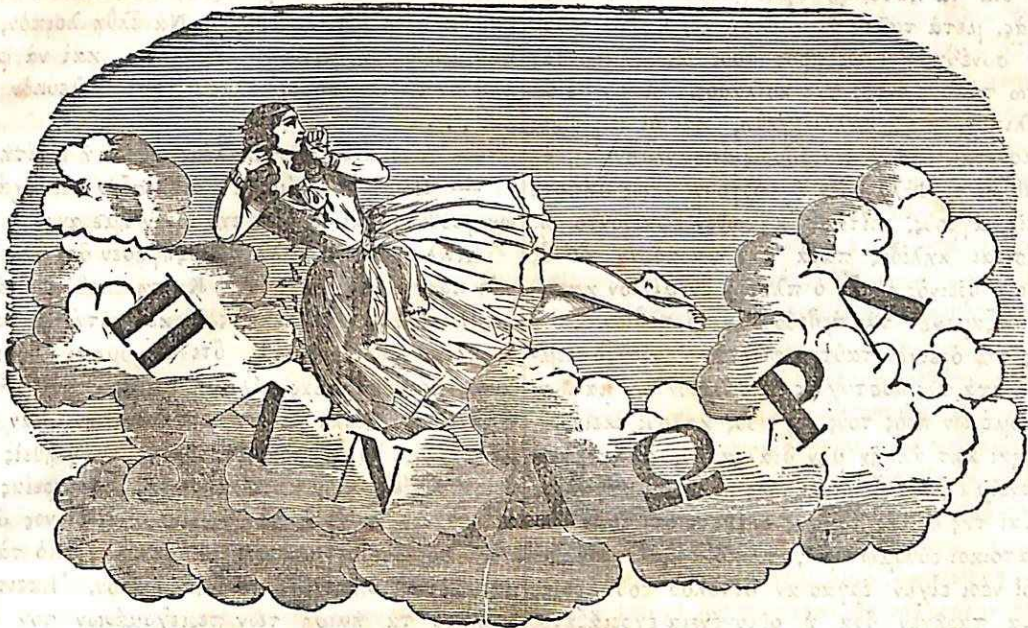

1 NOEMBR. 1852.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 63.

Ο ΟΙΚΟΣ ΤΗΣ ΒΑΘΕΝΔΑΛΛΗΣ,

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Ἡθὴ τοῦ Ἀγγλικῷ λαοῦ.)

Κατὰ Δίκερυς.

—ο—

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἐντὸς τῶν ὁρέων τῆς Βεστμωρελάνδης κείτχι, τινὲς ἑκατοντάδας ποδῶν ὑπὲρ τὰ περίξ πεδιά, τὸ στόμιον τῆς κοιλάδος Βαθενδάλλης. Περιέχει δὲ ἡ κοιλάς οἰκίας, αἵτινες, ὡς ἐκτιμῶσι τὸ ὕψος τοῦτο μικρὸν, ἀναβρίχωνται ἀκόμη εἰς ὅλους τοὺς βράχους τῆς ἐπικρεμαμένους ἐκατέρωθεν τοῦ στομίου, καὶ εἰς ὅλα τὰ μεταξύ αὐτῶν κοιλώματα. Ἡ δὲ εἰς τὸ ὑψηλότατον σημεῖον ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας κειμένη, εἶναι μικρὰ ἀγροικία, ἔχουσα τὴν ὄψιν ἀρχαιοφανεστάτην,

καὶ τοῦτο εὐλόγως, διότι οἱ τελευταῖοι αὐτῆς διακίτοχοι ἐνητμενίζοντο λέγοντες ὅτι πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ἡ οἰκογένειά των εἶχε σταθερῶς τοῦ μέρους τοῦτου τὴν κυριότητα. Ὁ τὴν κοιλάδα ταύτην διερχόμενος ξένος δύναται ἐκπληττόμενος νὰ ἐρωτήσῃ τί ἐζήτει πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ὅστις δῆποτε εἰς ἐκεῖνους τοὺς ἀποτόμους κρημούς. Ἀλλὰ τοῦτο θέλει ἐρωτήσῃ μόνον ὅστις δὲν γνωρίζει τί συνέβαινε πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Τότε οἱ ἐπίτροποι τῶν ἡγουμένων τοῦ μοναστηρίου Φυρνέσσου, κατεῖχον τὰ εὐφορώτερα τοῦ τόπου χωρία, ἀλλὰ ἀνὰ τέσσαρες ὁμοῦ, ὧν ὁ εἰς ὥρειλε νὰ ἐκστρατεύῃ πάντοτε κατὰ τῶν παρορίων ἐπιδρομῶν. Τότε οἱ βοσκοὶ καὶ ποιμένες τοῦ μοναστηρίου ἔφερον τὰ πόρνια των εἰς τὰ ὑψηλότερα τῶν ὁρέων μέση, ὅπου εὗρισκον ἀκόμη νομὴν, διὰ τὴν ἀποφύγωνσιν ὅσον τὸ δυνατόν τὴν συνάντησιν τῶν ἐκ Βορρᾶ καταρχαμένων ληστῶν. Εἰς τὰ ὑψηλὰ δὲ ὄροπέδια ἐκτὸς τῆς αὐτοφύου χλόης εὗρισκον τὰ ζωντανὰ νὰ τρώωσι θάμνων πρέμους καὶ δενδρυλλίων βλαστούς. Λύκοι βεβαίως ὑπῆρχον εἰς τῶν ὁρέων τὰς ἐρήμους ἐκεῖνας, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν ἤγειρον τοίχους ξηρολιθίας ὑψηλῶς ἐπὶ τῶν ὁρέων καὶ ὑψηλότερον πάντοτε, κατ' ὅσον τὰ ἄγρια δάση ὑπεχώρουν εἰς τὴν προϊούσαν καλλιέργειαν τῶν νέων κατόικων. Ὁ πρῶτος λοιπὸν φέλλ, ὅστις πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τῇ ιδιοκτησίᾳ τοῦ μέρους τοῦτου, ἦν πιθανῶς ποιμὴν τις τοῦ μοναστηρίου, ὅστις, περιτοχίσας μέρος τοῦ δάσους πρὸς βοσκὴν τῶν ἀρνίων του, καὶ οἰκοδομήσας ἐν τῷ μέσῳ μικρὰν

καλύβην διὰ τὴν κατοικίαν, ἔγινε διακρίτοχος αὐτοῦ κατ' ἀρχάς, μετὰ ταῦτα δὲ ἰδιοκτητὴς, καθὼς τοῦτο πολλάκις συνέβη καὶ ὡς πρὸς τοὺς καταλαβόντας τοὺς κάτω τόπους ἐντὸς τῆς κοιλάδος. Ἀφοῦ δὲ τὰ δάση ἐξέλιπον, ἡ γῆ καλλιεργήθη, καὶ οἱ περὶ οὐκὸν δὲν ἐνθυμούνται, οὐδ' ἡ παράδοσις ἀπομνημονεύει, ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Φέλλαι δὲν ἐγεώργουν ὅπως δῆποτε τοὺς τρεῖς ἀγρούς, οὗτινες κάτωθεν ἐφαίνοντο ὡς τρεῖς πράσινα κηλίδες παρὰ τὴν χαράδραν δι' ἧς κατέρχετο ὁ ὄρεϊνός ῥυαξ, ὁ πληρὸν ἐν μίλιον κατωτέρω τὴν δεξιὰ μενὴν τὴν ἀριστεράν τὸ πεδίον.

Καὶ εἰς τὴν ὄρεινὴν ταύτην φωλεὰν ἠκούοντο μεμψιμοιρίαι κατὰ τῆς δυστυχίας τῶν παρόντων καιρῶν, παραβαλλομένων πρὸς τοὺς ἀρχαίους καλοὺς ἐκείνους, μεμψιμοιρίαι κατ' ἄλλην μὲν διάλεκτον, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐκφραζόμεναι, ὡς ἐν ταῖς μεγάλας πόλεσι. Καὶ τῆς οἰκίας ταύτης ἐλέγετο ὅτι ἦσαν ἄλλοτε οἱ κάτοικοι εὐθυμώτεροι, τὰ κοράσια ἐνηθον καὶ ὕψαινον, οἱ νέοι εἶχον ἐργασίαν δι' ὅλου τοῦ ἔτους, καὶ ἡ χώρα παρήγεν ὅσα ἡ οἰκογένεια ἐχρειάζετο. Προσθήκη καὶ τῶν προϊόντων τοῦ αἰπολίου καὶ τῆς ἀγέλης. Τότε οὐδεὶς εἶχεν ἀνάγκην ν' ἀπέρχεται εἰς τὰς ἀγρούς, ἢ νὰ δαπανᾷ διὰ ν' ἀγοράζῃ, ἂν καὶ μικρὸν ἐμπόριον ἐνίοτε ἦτον οὐχὶ ἀνεπιμετρεῖς μετὰ τῶν κάτω χωρῶν. Τώρα δὲ . . . ἀλλὰ θέλομεν ἰδῆ ἀμέσως πῶς εἶχον τὰ πράγματα τότε.

Ἡ Κυρία Φέλλαι καὶ ἡ κόρη τῆς Καίτης ἐζύμνον μίαν ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου, καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον ἀπερρόφα ὅλην τὴν προσηγνῆ των, ὅταν τοῦ βουκόλου ὁ ὑπηρέτης εἰσῆλθε, καὶ τὸ βλέμμα τοῦ ἐξέφραζε συγκίνησιν παρ' αὐτῷ ἀσυνήθην. «Κάποιος ἔρχεται», εἶπεν. Ὁ δὲ κάποιος οὗτος ἦτον ὁ Βακχάου, ὁ περιοδεύων πραγματευτής. Αἱ γυναῖκες δὲν ἤθελον νὰ τὸν πιστεύσωσι. Εἰς τοιαύτην ὥραν τοῦ ἔτους, πῶς ἦτον δυνατόν; ἀρῆκαν ὅμως τὸ ζῦμμα καὶ ἐπῆγαν πρὸς τὸ παράθυρον. Καὶ τῷ ὄντι ὁ πραγματευτής ἦτον, τὸ δέμα τῶν πραγματειῶν του ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἐπιπόνως ἀναβαίνων τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους. Τὸν εἶδαν καθήσαντα παρὰ τὴν σιταποθήκην, καὶ σπογγίσαντα τὸ μέτωπόν του, ἂν καὶ Δεκέμβριος ἦτον ὁ μῆν· τὸν εἶδαν φορτωθέντα καὶ πάλιν τὸ δέμα του, καὶ τότε αἱ γυναῖκες ἤρχισαν συσκαπτόμεναι περὶ υποθέσεώς τινος λίαν σπουδαίας, περὶ ἧς εἶχον νὰ τὸν ὁμιλήσωσι. Ἀλλ' εἰς τὰ ἀπωκισμένα ταῦτα μέρη οἱ νέοι γίνονται βραδεῖς, καὶ οἱ ἄνθρωποι συνηθίζουσι νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ὁμιλῶσι βραδέως διὰ τοῦτο ἡ μικρὰ των συνομιλία δὲν εἶχε λάβει πέρας, ὅταν εἰσῆλθεν ὁ πραγματευτής. Αὐτὸς ἐξεναντίας ὁμιλεῖ ταχέως· εἶχε νομίσαι καλὸν νὰ περιέλθῃ ἀπαξ ἀκόμη τὴν χώραν, ἐπειδὴ ἦτον καλὸς ὁ καιρὸς, — ἡ γυνὴ τίς ἤξευρε πόσον ἠθέλει μένειν εἰς τὴν γῆν, ὅταν ἤρχετο ἀπαξ, — οἱ κάτοικοι βεβαίως πύχαιστούντο νὰ ἔχωσι νέον τι νὰ φορέσωσι τὰ Χριστούγεννα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἰδοὺ ὅπου ἦλθε. Πότε θὰ ἔλθῃ πάλιν; ὦ! ὅταν ὁ καιρὸς τὸν ἀφήσῃ νὰ φέρῃ τὰς πραγματείας τῆς ἀνοίξεως. Ἀλλὰ μεταξὺ ὁμιλῶν ἐνόησεν ὅτι ὑπῆρχε τις πρόθεσις εἰς τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς ἠρωτάτο πότε θέλει

ἔλθῃ πάλιν. Ὁ δὲ ἔλθῃ, εἶπεν, ὅταν θέλουν οἱ Φέλλαι, καὶ θὰ φέρῃ ὅ,τι ἐπιθυμοῦν. Νὰ ἔλθῃ λοιπὸν, τῷ εἰπαν, πρὸ τῆς πρώτης Ἀπριλίου καὶ νὰ φέρῃ ἕνα κλάδον ἀνθῶν πορτοκαλλέας, καὶ ἐν λευκὸν σάλιον, καὶ . . .

— Δύω ἄνθη πορτοκαλλέας, εἶπεν ἡ Καίτη.

— Πῶς! δύω νύμφαι! ἀνέκραξεν ὁ Βακχάου. Ὁ νυμφευθὼν καὶ αἱ δύο τὴν ἰδίαν ἡμέραν; Ἀλλ' ἡ Κυρία Φέλλαι τῷ ἐξήγησεν ὅτι θὰ εἶναι καὶ μία παρὰ νύμφη, καὶ ὅτι ἡ Καίτη ἐπαύρει νὰ ἐνδύθῃ ἡ φίλη τῆς ἀπαρἀλλάκτως ὡς καὶ αὐτή. Ὁ Βακχάους ἠθέλησε νὰ διίσχυρισθῇ ὅτι αἱ νύμφαι μόναι φοροῦν ἄνθος πορτοκαλλέας, ἀλλ' ἡ Καίτη ἦτον βεβαία ὅτι ἡ φίλη τῆς ἤθελε νὰ ἔχῃ ἐντελῶς τὴν ἰδίαν στολὴν μετ' αὐτήν. Ὁ δὲ πραγματευτής, ἐνθυμηθεὶς ὅτι οὐδεὶς βεβαίως τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας μέχρις ἧς ἐφθάνεν ὁ ἥχος τοῦ χωρικοῦ κώδωνος δὲν ἦτον πολὺ σοφώτερος περὶ τὴν ἐπιμοταξίαν ἀπὸ τὰς γυναῖκες αὐτὰς, ὑπεσχέθη τὸ ζητούμενον. Ἐπειτα δὲ ἐπώλησε τὰ ἡμίση τῶν περιχομένων τοῦ δέματός του, ὅλην πρὸς ῥαπτικήν ἐργασίαν δι' ὅλον τὸν χειμῶνα· διότι αἱ νύμφαι ἀγαπῶσι νὰ ἔχωσι νέα ἐνδύματα εἰς τὰ ὅ,τι καθὼς καὶ ἐντὺς τῶν πόλεων, καὶ ἴσως περισσότερον εἰς τὰ ὅρη.

Ὁσάκις ὁ νέος λεπτοεργὸς Ραῖβεν ἤρχετο νὰ ἰδῇ τὴν μνηστῆν του, τὴν εὗρισκε ῥάπτουσαν πάντοτε, καὶ περὶ αὐτὴν κἀνὲν δίμιτον παρδαλόν, ἢ τολυπάνιον, ἢ ἀκόμη καὶ μεταξωτόν. Ὅλ' αὐτὰ ἦσαν ὡραία, καὶ ὁ χειμῶν παρῆλθεν εὐθυμος, ἐκτὸς σπανίων τινῶν καὶ παροδικῶν νεφελῶν, ὡς ὅτε ἀπαξ ὁ Ραῖβεν παρὰ τὸ σύνθημα δὲν ἐφάνη ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας, καὶ, ὅταν τέλος ἦλθε, δύω μελαναὶ κηλίδες ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του διηγούντο τὴν ἱστορίαν τῆς ἀπουσίας του, καὶ διατὶ ἠσχύνετο νὰ φανῇ πρὶν παρελθῶσι τῆς κραυγῆς τὰ ἔχρη.

— Ἐνέθυσεν, εἶμαι βεβαία, εἶπε μετὰ ταῦτα ἡ Κυρία Φέλλαι εἰς τὴν Καίτην, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀδιαφορίας μεθ' ἧς κατὰ δυστυχίαν θεωρεῖται πολλάκις ἡ μέθη μεταξὺ τῶν χωρικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐννοῶ διατὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ.

— Ἀλλὰ δὲν νομίζω νὰ τὸ ἔχῃ συνήθειαν ἀπεκρίθη ἡ Καίτη.

— Ὅχι, συνήθειαν δὲν ἔχει· ὅλοι ὅμως συμβαίνει ἐνίοτε νὰ παραπίνουν, δις ἢ τρίς τὸν χρόνον καὶ ἀκόμη σπανιότερα θὰ συμβαίνει, ὅταν ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ μετ' ἡμᾶς ἐδῶ ἐπάνω.

Ὁ Ραῖβεν, νυμφευόμενος τὴν μοναχοκόρην, ἐμελλε νὰ υἱοθετηθῇ, ὡς τοῦτο ἦτον ἐπόμενον, διότι ὁ Φέλλαι ἦτον γέρον, καὶ μάλιστα παρ' ἡλικίαν τὸν εἶχον ἐξασθενήσει, ὁ βεβηρωτισμὸς τὸν χειμῶνα, ἡ πολλὴ ἐργασία τὸ θέρος. Ὁ Ραῖβεν ἠθέλε βοήθῃ εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀγροικίας, ἠθέλεν ἐργασθῇ ὅλην τὴν ζυλουργίαν, καὶ διορθώσῃ τὴν καλύβην καὶ τὰ παραρτήματα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, καὶ ὅλα θὰ ἦσαν θαυμάσια μετὰ τὴν χαράν.

Ἡ Μαίρη, ἡ παρὰ νύμφη, ἐσθασεν ἐν καιρῷ διὰ νὰ στολίσῃ μετ' αὐτῆς πορτοκαλλέας τὸ ἄνθος τὴν χονδροῦφῃ χωρικήν τῆς καλύπτραν, ἀφ' ἧς ἐφαίνοντο κα-

ταρρέουσιν, ἐπιτήδες διὰ τὴν περιστάσιν ταύτην προσραφῆσαι, ἀφθονοὶ λευκαὶ τενίαι. Τοῦ Ἀπριλίου εὐκραέστατη ἦτον αὐγὴ, ὅταν ὅλη ἡ συνοδεία ἐκίνησεν ὁμοῦ καταβαίνουσα πρὸς τὸ τρία μίλια ἀπέχον παρεκκλήσιον. Ἡ μήτηρ μόνη ἔμεινεν εἰς τὸν οἶκον, καὶ ὅταν ἐπέστρεψαν, ὁ γέρον Φέλλαι τῇ εἶπεν ὅτι ὅλα ἐγίναν ἐν τάξει καὶ λίαν εὐχάριστα, ὅτι ὁ ἱερεὺς ὁμιλήσας μετὰ πολλὴν εὐμένειαν, καὶ ὅτι τὸ ἀμάξιον τοῦ γείτονος Φλαμίνγου περιέμενεν, ὡς τοῖς εἶχε δοθῇ ἡ ὑπόσχεσις, νὰ μεταφέρει τοὺς νέους εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἦσαν προσκεκλημένοι νὰ γευθῶσιν. Ὅλα ἦσαν ἐν τάξει, καὶ λίαν εὐχάριστα, καὶ οἱ γέροντες ἐκάθησαν νὰ γευματίσωσι, φοροῦντες τὰ καλά των ἐνδύματα, καὶ ἐπαναλαμβάνοντες πολλάκις ὅτι ὅλα ἦσαν ἐντελῶς ἐν τάξει, καὶ λίαν εὐχάριστα. Ἐν πρᾶγμα μόνον, — ἂν τοῦ Ραῖβεν τὸ ὄνομα ἦτον Φέλλαι! Ἐπειδὴ πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν οἱ Φέλλαι ἦσαν οἱ κύριοι.

— Ἡ οἰκογένεια, ὅχι ὅμως καὶ τὸ ὄνομα πάντοτε τοῦ Φέλλαι, εἶπεν ἡ γυνή. Εἶχε ποτὲ τὴν κατοικίαν καὶ κάποιος Βέλλαι. Ἐπειτα δὲ ἔμεινεν ὁ τόπος εἰς τὴν οἰκογένειαν ὅπως μόνον ἦτον δυνατόν νὰ μείνῃ. Ἄφ' οὗ δὲν εἶχον ἄλλα παιδιὰ ἀπὸ τὴν Καίτην.

— Τῷ ὄντι, ἀληθὲς εἶναι τοῦτο, εἶπε συμπαρόντος ὁ Φέλλαι· καὶ ὅλα ἦσαν ἐν τάξει καὶ λίαν εὐχάριστα.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τρεῖς κυρίαι ἀνέβησαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον, νὰ ἰδοῦν τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ νεκροταφείου, ἀφ' οὗ ἡ θέα ἦτον λαμπρὰ ἐπὶ τῆς πεδιάδος, καὶ ἡ θέσις τοιαύτη, ὥστε καὶ ἐνώπιον τῶν τάφων ἐδύνατο κατὰ τὴν γοητευτικὴν ἐσπερινὴν ἐκείνην ὥραν νὰ λησμονήσῃ τις ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ ἀμαρτίαι καὶ θλίψεις. Αἱ κυρίαι ἔμεινον καθήμεναι ἐπὶ τῶν βαθμίδων μέχρις οὗ ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν συνέφων ἡ τελευταία τῆς δύσεως ἀντανάκλασις, καὶ τὰ ὅρη καθαρά καὶ μεγαλοπρεπῆ διεγράφοντο ἐπὶ οὐρανοῦ πρασίνου, ἀφ' οὗ εἶχον σβεσθῇ τὰ ἔσχατα φῶτα. Καὶ μετὰ ταῦτα κατέβησαν, ἔχουσιν τὴν δίκαν καὶ λαμπράν καὶ ἤρεμον ὡς τοὺς λαμπροὺς ἀστέρους οὔτινες ἤρχίζον στίλβοντες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των. Παραλλάξασαι δὲ τῆς ὁδοῦ τὴν πρώτην γωνίαν, καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς εὐθείαν δειδροστοιχίαν, εἶδαν ἐμπρὸς των παράδοξον συνοδείαν. Εἰς τὸ λευκαγὲς ἐφαίνετο ὡς ἂν ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἔφερον μετὰ τῶν ἀντικείμενον λίαν βαρὺ, καὶ προχωροῦν πρὸς αὐτὰς μετὰ βῆμα βραδύτατον. Μία γυνὴ προῦπορεύετο, καὶ ἐνίοτε ἱσταμένη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπρόσμενεν. Ὅταν δ' ἐπλησίισαν, εἶδαν ὅτι ἦτον νέαις, φέρουσαι εἰς τὴν κόμην ἄνθη πορτοκαλλέας, καὶ εἰς τοὺς ὤμους κατὰλευκον σάλιον· ἐκράτει δὲ εἰς τὴν χεῖρα πῖλον ἀνδρὸς, νέον μὲν, ἀλλὰ κεκαλυμμένον ὑπὸ πηλοῦ. Καθαρῶς δὲ ἦδη ἐφαίνετο ὅτι τὸ ἀντικείμενον, ὃ οἱ δύο ἔτεροι ἔφερον οὕτως ἐναγωνίως, ἦτον ἀνὴρ, ἀλλ' ἀνὴρ, ὅστις ὑπὲρ τι καὶ ἄλλο ὁμοιάζε μάλιστα κτήνος. Ἡ μορφὴ του, ὅταν ἐφαίνετο, ἦτον ἀποτρόπαιος, οἰδαίνουσα, μελανή, ἀνευ ἰχνους λογικοῦ, ἢ αἰσθητικῆς. Ἀλλ' ἡ κεφαλὴ του ἐκρέματο

τόσον χαμηλὰ, καὶ ἡ μακρὰ μελανὴ κόμη του ἐκυλίστο εἰς τὸν πηλόν, ὥστε τὸ πρόσωπόν του δὲν ἐφαίνετο εὐκόλως. Οἱ πόδες του ἐσύροντο ὀπίσω του, καὶ τὰ νῆα του ἐνδύματα ἦσαν κατεσπιλωμένα.

— Φαίνεται ὡς ἀποπληξία, εἶπεν ἡ γεροντοτέρα τῶν γυναικῶν εἰς τὰς συντρόφους τῆς, καὶ ἐρώτησε τὴν φέρουσαν τὸν πῖλον, ἂν ὁ ἀνὴρ ποσὲς βλήθῃ ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν ταύτην.

— Ὅχι, κυρία· ἐπιεν ὀλίγον περισσότερον. Ἡ χαρά του εἶναι σήμερον. Τὸ πρῶτ' ἐνθυμηθῇ.

— Ἐνθυμηθῇ τὸ πρῶτ'! Καὶ ἐκείνη εἶναι ἡ σύζυγός του!

— Μάλιστα, κυρία. Ὁ ἄλλος εἶναι ὁ παρὰ νύμφος.

Πᾶσαν καρδίαν ἠθέλε κινήσει εἰς οἶκτον τῆς δυστυχῆς Καίτης, ὅταν αἱ κυρίαι διήλθον ἐμπρὸς τῆς, τὸ ἀγαθόν, ἡλιοκαὲς πρόσωπον, περικοσμούμενον ὑπὸ ἀνθέων πορτοκαλλέας, σοβαρὸν καὶ ἡσυχόν, καὶ αὐτὴ ἐνταίνουσα ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις, αἰτίνες δὲν ἦσαν μικραὶ, ὅπως κρατῇ τὸν ἐλασινὸν ἀνδρα τῆς νὰ μὴ κινύεται εἰς τὸν πηλόν τοῦ δρόμου. Ὁ δὲ ἄλλος νέος ἦτον εὐπρεπὴς τὴν ὄψιν, καλῶς ἐνδεδυμένος, καὶ νέον ἐπενδύτην φορῶν. Αἱ κυρίαι ἐστράφησαν, ὡς ἐβάδιζον, καὶ εἶδαν ὅτι δὲν ἐγίνετο χωρὶς βοήθειας νὰ προχωρήσῃ ἡ συνοδεία· διὸ ἐπέστρεψεν ἡ γεροντοτέρα, καὶ θέτουσα τὴν χεῖρά της ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς δυστυχῆς νεονύμφου, τῇ εἶπε·

— Τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον σου. Δὲν ἔμπορεῖς. Ἀφες τον κατὰ γῆς, ὡς νὰ ὁμιλήσῃ ἐκεῖ εἰς τὴν ἀγροικίαν. Γνωρίζω τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ. Ὁ δὲ στείλῃς κἀνένα νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὸν οἶκον.

Ἡ δυστυχὴς Καίτη ὁμιλήσας μετὰ πολλῆς ἡρεμίας, λέγουσα ὅτι ἔμπορεῖ νὰ τὸν φέρῃ ὀλίγον μακρύτερα. Ἀλλὰ τὰ χεῖλη τῆς ἔτρεμον ἐλαφρῶς. Ἡ δὲ κυρία ὁμιλήσας πρὸς ἕνα νέον βουκόλον, ὅστις ἔτρεψε τὰ μοσχάρια εἰς μίαν μάνδραν, καὶ τῷ εἶπε νὰ βοηθήσῃ νὰ βυθίσωσι τοῦ νυμφίου τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν δεξιὰ μενὴν τὴν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὴν ἀγροικίαν.

— Εἶναι μακρὰν ἡ οἰκία του; ἠρώτησεν ἡ Κυρία τὴν Μαίρη.

— Ἡ ὑψηλοτάτη οἰκία τῆς Βαθινδάλης.

— ὦ! ποτὲ ἀπόψε δὲν ἔμπορεῖτε νὰ φθάσετε καθὼς προχωρεῖτε.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἀγροικίας ὑπεσχέθησαν μίαν ὁμάδα, ἂν ἡ συνοδεία περιέμενεν ὡς νὰ τὴν ζεύξωσι.

— Πῶς ἔγινε τοῦτο; εἶπεν ἡ κυρία. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ διδάξῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον καλὴν τὰ χρῆμα του; Γνωρίζει τὸν ἱερέα;

— Μάλιστα, κυρία, ἀπεκρίθη ἡ Μαίρη, καὶ ἐπρόσθεσεν ἀφελῶς· ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ ἂν ὁ ἱερεὺς τὸν ὁμιλήσῃ τώρα, διότι δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸν ἐννοήσῃ.

— Βεβαίως ὅχι, ἀπεκρίθη ἡ κυρία. Ἀλλὰ αὐριον θὰ τὸ συναισθάνεται ἀνεκτὰ ἀκόμη, καὶ τότε, ἐλπίζω, κάποιος τὸν ὁποῖον σέβεται νὰ τὸν ὁμιλήσῃ μετὰ τρόπον ὥστε γὰρ τὸ ἐνθυμηθῇ.

— Φαντασθῇτε, εἶπε πρὸς τοὺς συντρόφους τῆς ἐν ᾧ διήρχοντο διὰ τῆς δεξιὰ μενὴς, ὅπου ἀνασθιγῶν ὁ νυμφίος ἐνεβάπτετο τὴν κεφαλὴν ἐμπρὸς, φαντα-

σθῆτες! αὐτὸ τὸ ἐλκεῖν δὲν ὑπεσχέθη σήμερον τὸ πρῶτ' ἀκόμη ἢ δυστυχῆς ἐκείνη κόρη νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπακούῃ! Ποῖον προοίμιον τῆς ἀγάπης των!

Ὁ Φέλλ καὶ ἡ γυνὴ του δὲν περιέμενον ἐνωρὶς τοὺς νυμφίους. Ἀλλὰ ἡ ὥρα εἶχε παρῆλθον πολὺ περισσώτερον ἀφ' ὅτι προσέβλεπον, καὶ ἀκόμη οὐδεμίαν εἰδήσιν περὶ αὐτῶν. Ὅταν δὲ τέλος ἐφάνησαν εἰς τὸ σκότος, τὰ τρία νήφοντα μέλη τῆς συνοδείας ἦσαν καταπεποιημένα ὑπὸ τοῦ καμάτου. Ἡ ἀνοδὸς ἦτον φοικτὴ, διότι ὁ Ραῖβεν δὲν εἶχε ἀρχίσει νὰ συνέρχεται.

Πολλὰ ἠθικὰ δεινολογία δὲν ἐσπαταλήθησαν ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης, διότι ἡ ἀδιαφορία ἦτις δυσαρέστως ἐξέπληξε τὰς κυρίας, ἦτον ὁ σχεδὸν κοινὸς τοῦ σκέπτεσθαι τρόπος λαοῦ ἡθισμένου εἰς τὴν ἀκρᾶσιν. Ἡ Κυρία Φέλλ εἶπεν ὅτι ἦτον θυμωμένη, ὅτι ἦτον φτωχὰ ἐναντίον του, καὶ ἔπειτα ἐνεδύθη τὰ νυκτικά της, διὰ νὰ καθήσῃ μὲ τὴν κόρην της, διότι ὁ Ραῖβεν ἦτον ἀκόμη εἰς κάρωσιν, καὶ ἔπρεπε νὰ διανυκτερεύουν πλησίον του. Ἡ Κυρία Φέλλ ἐλεγε προσέτι συνεχῶς, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνδρες ἐνίοτε παραπίνουσιν, ὅτι ὅμως θὰ τῷ συμβαίῃ σπανιότερον τοῦτο, ἀφ' ὅτου ἦλθε νὰ κατοικήσῃ ἐδὼ ἐπάνω. Ἐστρέφοντο δὲ πάντοτε εἰς τὴν κεφαλὴν της οἱ λόγοι τοῦ ἀνδρός της, ὅστις τῇ εἶχεν εἰπῆ ὅτι ὅλα ἦσαν ἐν τάξει καὶ λίαν εὐχάριστα. καὶ περὶ τὰ ἐξημερώματα, ὅταν ἡ κόρη της τὴν κατέπεισε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν κλινὴν της, ἀπεκοιμήθη ἔχουσα τὰς λέξεις αὐτὰς εἰς τὰ ὦτά της, ἐν ᾧ ἡ δυστυχὴς Καίτη ψυχρὸς εἰς ὅλα της τὰ μέλη παγετῶδες αἰσθανομένη, τὴν καρδίαν ἀλγοῦσα, καὶ καταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ καμάτου, μόλις κατὰ πρῶτον κατάρθωσε νὰ ἐκραγῇ εἰς δάκρυα.

Ὅταν δὲ περὶ τὴν δαίτην τῆς ἐπαύριον ὁ σύζυγός της ἐκάθητο κεφαλαλγῶν παρὰ τὴν ἐστίν, ἡ θέα τῶν ἐρυθρῶν ὀφθαλμῶν της τὸν ἔφερον εἰς συγκίνησιν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐκήρυξεν, ὡς οἱ μέθυσοι κηρύττουσι πάντοτε, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἄλλοτε δὲν θέλει συμβῆ. Ἐννοεῖται ὅτι, ὡς ὅλοι οἱ μέθυσοι πάντοτε, ἀπέδωκεν εἰς ἄλλους τὸ σφάλμα. Ἐννοεῖται ὅτι εἶπεν, ὡς λέγουσιν οἱ μέθυσοι πάντοτε, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτον συνήθειά του. Ἀλλὰ ἔκτακτος, μόνον περιστάσεως, ἀπαξ συμβᾶσα, καὶ μὴ μέλλουσα ποτὲ νὰ συμβῇ πλέον· καὶ ἐννοεῖται ὅτι ἡ γυνὴ του τὸν ἐπίστευσεν, ὡς πάντοτε πιστεύουσιν αἱ νέαι γυναῖκες.

Ἐπὶ τινι καιρὸν ταῦτα πάντα ἐφαίνοντο ἀληθῆστατα, καὶ εὐθυμὸς ἦτον ὁ οἶκος. Κατὰ τὰς καλὰς ἡμέρας τοῦ ἔαρος αἱ ἐργασίαι τῶν ἀγρῶν ἦσαν ἀφθονώταται, καὶ μόλις ἐπῆρουν εἰς αὐτὰς πενθεροὶ καὶ γαμβροί. Τότων δ' ἐπισκευῶν εἶχον ἀνάγκην αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα, αἱ θέσεις καὶ αἱ ἀποθήκαι, αἱ τράπεζαι καὶ τὰ ἐργαλεῖα, ὥστε ὅλοι αἱ βροχεραὶ ἡμέραι ἐπὶ ἐξ ἡμῶν δὲν ἐβλάστησαν διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Ραῖβεν. Καθ' ὅλον δὲ τοῦτο τὸ διάστημα δὲν ἐμέθυσε νικηθῆναι ἀπαξ μὲν ὅταν ἦτον ὁ καιρὸς θυελλώδης, καὶ ὁ Ραῖβεν ἐκάθησεν ὅλην τὴν ἡμέραν ψνόμενος ἐμπρὸς τοῦ πυρὸς τῆς ἐστίας, καὶ ἀπὸ τὴν θύελλαν διωχθέντες ἦλθον καὶ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ βουκόλος, καὶ ἐκάθησαν ἐκαστὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ θέσει. Ὅλοι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἡμέραν, καὶ ἐκάθησαν ἐκαστὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ θέσει.

Ἔως οὐ ἐνύσταζεν ὅλη ἡ οἰκογένεια. Τότε ὁ Ραῖβεν ἐμακρύνθη ἐπὶ δύο ὥρας, καὶ ὅταν τὸ ἐσπέρας ἦλθεν ἀπὸ τὴν σιταποθήκην νὰ δειπνήσῃ, ἡ κατάστασις του δὲν ἦτον παντάπασιν κατάστασις νήφοντος. Ἀλλοτε δὲ πάλιν τῷ συνέβη τοῦτο ὅταν, τὸν Ὀκτώβριον, εἶχεν ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἀγορὰν, νὰ πωλήσῃ κριθήν. Καθ' ὅλον δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν ἦτον ἐργατικός, ἀγαθὸς πρὸς τοὺς γέροντας, καὶ ἀγαπῶν τὴν γυναῖκά του, ὥστε ἀληθῶς ἐδικαιολόγει τὸν λόγον τοῦ γέροντος Φέλλ, κηρύττοντος συνεχῶς ὅτι τώρα ὅλα ἦσαν ἐν τάξει, καὶ λίαν εὐχάριστα.

Ὁ χειμὼν ἦτον ἡ ὥρα τῆς δοκιμασίας· ἐνίοτε ἡ χιών ἐθαπτε τοὺς κατοίκους τῆς οἰκίας τῆς Βαθενδάλης. Ἀλλοτε ὁ καιρὸς ἦτον τόσον κακὸς, ὥστε οὐδεμίαν ἐργασίαν ἦτον δυνατὴ εἰς τοὺς ἀγρούς. Οἱ ἄνδρες ἐβαρύνοντο καθήμενοι ὅλας τὰς ὥρας περὶ τὸ πῦρ τῆς ἐστίας, καὶ ἀκούοντες τὸν ἄνεμον συρίζοντα καὶ πλαταρίζοντα τὴν βροχὴν, καὶ αἱ γυναῖκες ἐβαρύνοντο ἀκόμη περισσώτερον τὴν διηνεκίαν τῶν ἀνδρῶν παρουσίαν. Βιβλία δὲν ὑπῆρχον, οὐδ' εἶχε καὶ νεῖς κατὰ νοῦν τὴν ἀνάγνωσιν. Εἰς τοὺς τοίχους ἐκρέμυντο τινὲς γελοιογραφίαι τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Βοναπάρτη, καὶ μία εἰκὼν Γεωργίου τοῦ Γ', καὶ εἰς αὐτὰς περιερίζοντο ὅλοι τῆς οἰκίας αἱ διανοητικαὶ διακρύσεις, ἀν' ἐξαιρέσωμεν ἓνα τετραστιχὸν ὕμνον, ὃν ἡ Καίτη εἶχε κεντῆσαι ὅταν ἦτον μικρὰ. Ὁ Ραῖβεν συνεχῶς ἐπῆγγινεν εἰς τὴν σιταποθήκην, ἐνίοτε ἐπὶ προῤῃσιν νὰ ἐργασθῇ. Ἀλλὰ ὁ πρίων καὶ ὁ σκέπαρὸς του ἡκούοντο σπανίως καὶ πάντοτε σπανιώτερον· καὶ ἀντὶ εὐθύμως νὰ ἐρχεται εἰς τὸ δεῖπνον, πολλάκις ἔμενεν εἰς τὴν ἀποθήκην, κεκυφώς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται τοῦ βήματός του τὸ ἀστράθες, καὶ ὠμίλει μὲ τρόπον δυσάρεστον πρὸς τὸν Φέλλ, καὶ μὲ θυμὸν πρὸς τὴν Καίτην.

Ἀλλὰ ποτὲ καλλήτερον δὲν ἐφάρθη, ποτὲ δὲν ἦτον ἐργατικώτερος, βοηθητικώτερος, προθυμώτερος καὶ ἐγκρατέστερος ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Φέλλ ἡσθένητε καὶ ἀπέθανε, κατὰ τὸν πρῶτον δηλαδὴ μῆνα τοῦ ἔαρος, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἡ Καίτη ἦτον λεγώ. Ἡ Κυρία Φέλλ ἐλεγεν ὅτι ὁ Ραῖβεν ἦτον ἐνταυτῷ ὡς υἱὸς καὶ ὡς κόρη, καὶ ὡς ἰατρὸς ἀκόμη καὶ ὡς τροφὸς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην· καὶ ὁ πενθερὸς του ἀπέθανεν εὐλογῶν αὐτόν, καὶ εὐχόμενος αὐτῷ νὰ φροντίσῃ τὴν ἀγροικίαν, καὶ νὰ εὐδαιμονῇ ἐν αὐτῇ, διότι εἶχε μείνει ἐπὶ πεντακόσια ἔτη εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Ἀφ' οὗ δ' ἐτάφη ὁ γέρον, καὶ ἐβλάστησαν τὰ γεννήματα, καὶ ἡγέρθη ἡ Καίτη, ὁ Ραῖβεν οὐ μόνον ἐγίνεν ἀδρανέστερος, ἀλλ' ἐφαίνετο ὡς νομίζων ὅτι τῷ ὠφέλιμῳ πως ἀποζημιώσις διὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτοις καλὴν του διαγωγὴν. Τινὲς ἐπισκευαὶ εἶχον μείνει εἰσέτι, καὶ ἡ Κ. Φέλλ ἐπεθύμει νὰ μὴ ἀναβληθῶσι περαιτέρω. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἐπιμένονσα, ἀνεκάλυψεν αἴφνης ὅτι ὁ Ραῖβεν εἶχε πωλήσει τὰ ἐργαλεῖά του. Πωλήσει τὰ ἐργαλεῖά του! — Ναι· τί νὰ κίμῃ; Δὲν εἶχον ὅλοι εἰπεῖ ὅτι ἦτον ἀνάγκη ν' ἀλλάξουν τὴν γεροντικὴν ἀγέλαδα, καὶ ν' ἀγοράσουν νέον βοῦν, ἄροτῆρα· ὡς ἄλλως ἦθελε πληρώσει τὴν διαφοράν.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς της ἡ Καίτη εὗρεν ὅτι ἦτον καταβεβαρυνμένη ὑπὸ ἐργασίας, ἐν ᾧ ἡ καρδία της ἦτον, ὡς ἐνόμιζε, καταβεβαρυνμένη ὑπὸ θλίψεως. Δὲν ἔξευρε τότε πόσον πολὺ ἀνωτέραν θλίψιν ἤμπορούσε νὰ ὑποφέρῃ. Δύο παῖδια ὑπῆρχον τότε, καὶ τὸ τρίτον ἤρχετο. Ἦσαν ὠραία παῖδια, καὶ τὸ πρῶτον ἦτον ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὑπερηφανεία της. Τότε εἶχεν ἀρχίσει νὰ ψελλίζῃ, καὶ ποτὲ δὲν ἠκούσθη γλυκυτέρα γλῶσσα. Ὁ πατὴρ του τὸ ἠγάπα πολὺ, καὶ ἤθελε νὰ τὸ φέρῃ πάντοτε εἰς τὰς ἀγκαλὰς του· καὶ πολλάκις ὅταν πολὺ ἀπέχετο τοῦ νὰ εἶναι νήφον, τὸ παιδίον αὐτὸ ἐφαίνετο ἐξυπνοῦν τὸ λογικόν του, καὶ μαγικῶς προῦνον τὰς ὁρμὰς του. Τὸ μόνον δὲ κακὸν ἦτον ὅτι ὁ Ραῖβεν ἐπέμενε πολλάκις νὰ ἔχῃ τὸ παιδίον, ὅταν ἡ κατάστασις του δὲν ἦτον παντάπασιν τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπιμελῆται παιδίον τόσον μικρόν.

Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἐπροσπάθει νὰ πείσῃ ἑαυτὴν ὅτι τίποτε κακὸν δὲν θὰ συμβῇ, ὅτι ὁ θεὸς θέλει ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου πλάσματος, ἐπὶ τοῦ ἀγγέλου ὅστις προσεμεῖδεν τὸν ἀμαρτωλὸν του πατέρα. Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη, ὡς οἱ περισσώτεροι συνήθως δὲν ἐνθυμούνται, ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι ἐδόθησαν ὑπὸ ὁρῶν, καὶ ὅτι ἀσέβεια εἶναι νὰ καταπτώμεθα τῆς προνοίας ὅτι μᾶς πέμπει δυστυχήματα, ὅταν δὲ τηρῶνται οἱ ὅροι. Αἱ ἐπαγγελίαι, ὡς τὰς εἶχεν ἀκούσει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τῇ ἔμενον εἰς τὸν νοῦν, καὶ τὴν παρηγόρουν εἰς τὰς σκοτεινὰς ὥρας τοῦ χρόνου, καὶ εἰς ἀπελπισίαν ἤθελε τὴν βυθίσει ὅστις τὴν ἔλεγεν ὅτι αὐταὶ δύνανται πολλάκις νὰ μὴ ἐπαληθεύσωσιν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου τῇ ἐδόθησαν μαθήματα αὐστηρά. Εὐάρεστον ἦτον ἀναμφιβόλως ν' ἀκούῃ λεγόμενον παρὰ τοῦ ἱεροκλήρυκος, ὅτι αἱ ἡμέραι καὶ νύκτες, ὅτι αἱ ὥραι τῆς σπορᾶς καὶ αἱ ὥραι τοῦ θέρους οὐδέποτε θάλλουσι παύσει· καὶ ὅταν δυσχεραῖ κατεπαίγῃ, ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς ἀγαπητούς ἀρχαίους ἀγρούς των, τούτους τοὺς στοχασμοὺς στρέφουσα εἰς τὸν νοῦν της. Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰπωμεν τί ἦσαν δι' αὐτὴν πολλάκις αἱ ἡμέραι καὶ τί αἱ νύκτες, αἱ ἡμέραι σκοτεινὰ ὡς αἱ νύκτες, καὶ αἱ νύκτες ἀγρυπνοὶ ὡς αἱ ἡμέραι, ὁ καιρὸς τῆς σπορᾶς ἦτον τίποτε δι' αὐτήν, ἂν ὁ ἀνὴρ της ἦτον ἀσθενὴς ἢ ἀννηρὸς, καὶ δὲν ἐσπείρειν τοὺς ἀγρούς του· καὶ ὁ μὴν τῆς συγκομιδῆς τῇ ἦτον χεῖρων ἢ τίποτε, ἂν συγκομιδῇ δὲν ὑπῆρχεν. Ἀληθὲς ὅμως θρησκεία δὲν ἦτον νὰ φρονῇ ὅτι τὰ παῖδια της ἦσαν ἀσφαλῆ εἰς χεῖρας μεθύσου, ὅστις πιθανώτερον νὰ τὰ βλάψῃ παρὰ τὸ ἐναντίον. Καὶ τὸ λυπηρὸν τοῦτο μάθημα ἐπίσης τὸ ἐλάβε. Μίαν ἡμέραν ὁ Ραῖβεν ἐπέμενε νὰ φέρῃ τὸ παιδίον εἰς τὴν ἀποθήκην μαζὶ τοῦ. Ἀλλ' ἐκεῖ ἤρχισε κλονόμενος, καὶ προσκοφάς, ἐκτύπησεν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν θύραν, καὶ τὸ ἀφῆκε νὰ πέσῃ. Τινὰ λεπτὰ παρηλθὼν πρὶν τὸ παιδίον φωνάζῃ καὶ ὅταν ἐφώνηζε, ποῖα παρηγορία! Ἀλλ' ὦ! ἡ φωνὴ ἐκείνη! Ἐπειτα δ' ἠκολούθησεν ἀδιάκοπος πολυλογία, καὶ ὠμίλει, καὶ ὠμίλει ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὅταν δὲ τέλος ἀπεκοιμήθη, καὶ ὁ ἰατρὸς εἶπεν ὅτι ἤλπιζε νὰ μὴ μείνῃ

καὶ ὠμίλει, καὶ ὠμίλει ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὅταν δὲ τέλος ἀπεκοιμήθη, καὶ ὁ ἰατρὸς εἶπεν ὅτι ἤλπιζε νὰ μὴ μείνῃ

διαρκῶς κἀνεν κακὸν ἀποτέλεσμα, ἐξηκολούθησε νὰ ὀμιλῇ καὶ εἰς τὸν ὕπνον του, καὶ ἡ μήτηρ του παρεκάλεε τὸν θεὸν νὰ σιωπήσῃ τὸ παιδίον, καὶ νὰ γίνῃ πάλιν ὡς πρῖν. Καὶ τῷ ὄντι ἐσιώπησε μέχρι τέλους, ἀλλ' ὡς πρῖν ποτὲ πλέον δὲν ἔγινε. Ἀφ' οὗ ἐράνη ὅτι ἀνέλαθεν, ἐπρόφερε μίαν γλυκεῖαν λέξιν μετὰ τὴν ἄλλην, βραδυτάτα, καὶ τοῦτο πολυχρὶς οὗ τέλος κατήντησε βωβὸς καὶ εὐήτης.

Ὁ πατήρ του δὲν ἐστερεῖτο καρδίας καὶ συνειδήσεως, καὶ τὸ συμβᾶν τοῦτο τὸν συνεκίνησε τόσον βαθέως, ὥστε ἀπεφάσισεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης νὰ πολεμήσῃ τὸ πάθος του. Ἐπὶ τινὰς μῆνας δὲν κατέβη διόλου εἰς τὴν κοιλάδα, ἐκτὸς διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θέλων ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν ἀφορμὴν πειρασμοῦ. Ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἐπαύσε δεινῶς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἡ Καίτη ἤρχετο νὰ ἐλάμβανεν ὁ θεὸς διὰ μιᾶς τὸ παιδίον, διότι ἐφείπετο ὅτι ποτὲ ὁ σύζυγός της δὲν θὰ συνήρχετο, ἔχων πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ θέαμα τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ προτείνῃ μεταβολὴν τινὰ περὶ τὸν βίον ἢ τὰς διασκεδάσεις των, φοβουμένη τ' ἀποτελέσματα. Πᾶσαν προσπάθειαν κατέβαλλεν ὅπως φέρῃ εὐθυμίαν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀλλὰ λαμπρὰ ἡμέρα δι' αὐτὴν ὑπῆρξε πρὸ πάντων ὅταν ὁ Βακχάους, εἰς τὴν ἐκρινὴν τοῦ περιοδείαν ἦλθε μὲ τὸ δέμα του ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ μετὰ ἄλλων προήγαγε προκηρύξεις τινὰς ἐντύπους περὶ συνελύσεως τῆς ἐταιρίας τῆς Ἐγκρατείας, ἥτις ἐμελλε νὰ συγκροτηθῇ εἰς μίαν τῶν παρεκκλιμένων κοιλάδων. Ἡ ἀπόπειρα ὑπὲρ τῆς ἐγκρατείας εἶχε τέλος φθάσει μέχρι τῶν ἀπωκισμένων τούτων κοιλάδων, ὅπου ἦτον ἀναγκιστάτη. Τόσον δὲ ἦτον ὁ βίος μονήρης εἰς τὸν ὑψηλὸν οἶκον τῆς Βαθηνδάλης, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτοῦ οὐδὲ κἄν εἶχον ποτὲ ἀκούσει περὶ τῆς ἐταιρίας τῆς ἐγκρατείας. Ἦδη ὅμως ἄλλο δὲν ἤκουον, διότι ὁ Βακχάους ἐπώλησε πλῆθος ταινιῶν καὶ ποικίλων ὑφανμάτων εἰς μέλη τῆς ἐταιρίας, μέλλοντα νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ἐορτήν. ὅταν δὲ ὁ πραγματευτὴς ὠμίλησε περὶ παρατάξεων, καὶ περὶ μουσικῆς, καὶ περὶ δημοσίων τεῖσισιων, καὶ περὶ δημηγοριῶν καὶ χειροκροτήσεων, μετὰ πολλοῦ γέλωτος καὶ ἐνίοτε καὶ μετὰ χορῶν, ἡ ἐστίασεων ἐπὶ τῶν ὁρέων, ἡ Καίτη ὑπερεχάρη διὰ τὴν εἰδήσιν ταύτην. Ἐκεῖ ὁ σύζυγός της θὰ εὕρισκε μεταβολὴν, καὶ συναναστροφὴν καὶ διασκέδασιν, οὐχὶ μόνον ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐξ ἐνκντίας συντελοῦσαν καὶ εἰς τὸ νὰ μακρύνῃ τὸν κίνδυνον. Ὁ δὲ Ραῖβεν ἦτον εἰς τοῦτο τοσοῦτον πρόθυμος, ὥστε ὅλος ὁ οἶκός, ὁ γεωργός, ὁ βουκόλος καὶ οἱ λοιποὶ, πανηγύρισαν αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Τὸ πρόγευμα παρετέθη πρῶτ', καὶ μετὰ ταῦτα ἡ οἰκία ἐκλείσθη, καὶ πατήρ καὶ μήτηρ, φέροντες τὰ παιδιά, κατήλθον εἰς τὴν κοιλάδα. Μετὰ εὐθυμον δὲ δειλὴν, ὅλη ἡ συνοδεία ἐπέστρεψε, τακτικῶς ἐγγεγραμμένη εἰς τὴν ὑδροποτικὴν ἐταιρίαν.

Ἡ περίστασις αὕτη μεγάλῃν ἐπέφερε μεταβολὴν εἰς τοῦ Ραῖβεν τὸν βίον. Τοῦ λοιποῦ ἐδύνατο πάλιν νὰ καταβαίνει πρὸς τοὺς ἀρχαίους γνωρίμους του, διό-

τι ἐθεώρει ἐκυτόν ἀσφαλῆ· καὶ ἡ Καίτη ἐδύνατο νὰ τὸν προτρέπῃ νὰ καταβαίνει, μὴ ἔχουσα φόβον περὶ τοῦ πῶς θέλει ἐπιστρέφει, διότι καὶ ἐκείνη ἐφρόνει ὅτι παρήλθεν ὁ κίνδυνος. Ἀλλ' ἀμρότεροι ἡπατώντο ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἐν ὁρκου ὑποσχέσεως.

Ἡ ἐνορκος ὑπόσχεσις ἦτον χρήσιμος, διότι ἐμάκρυνε τὸν οἶνον ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ ἐκαθάριζεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς δυσωδίας, ἀπὸ τῆς ἐξιν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδέαν τῆς οἰνοποσίας. Χρήσιμος ἦτον, διότι ἐδίδεν ἀφορμὴν εὐλόγου ἀντήσεως, ὅταν ἀγοραστὴς ἢ πωλητὴς κἄτω ἐν τῇ κοιλάδι ἐπρότεινε νὰ σφραγισθῇ συνάλλαγμα τι διὰ πόσεως. Χρήσιμος, διότι καὶ τὴν γυναικὴν αὐτὴν τῆς οἰνοποσίας ἐμάκρυνεν ἀπὸ τῆς ἐπομένῃς γενεᾶς ἐν τῇ οἰκίᾳ· χρήσιμος, διότι συνίστα ὅπως δῆποτε τὸν ὑποσχεθέντα παρὰ τοῖς γείτοσιν του καὶ παρὰ τῷ ἱερῷ. Ἀλλ' ἦτον πάντοτε, ἦτον ἀσφαλῶς χρήσιμος ἐναντίον παντὸς πειρασμοῦ· εἶχεν ἐνέργειαν μαγικὴν καὶ ὅταν ἀνθρώπος ἀσθενῇ, — ἀσθενῆς κατὰ τὴν ὑγίαν, ἀσθενῆς πρὸς τὰς ἀρχαίας του σχέσεις, ἀσθενῆς ὡς πρὸς τὴν ὑπόληψιν ἐκείνου, — εὐρίσκειτο μετὰ ἄρχαιων συντρόφων, καὶ τοῦ οἰνοπνεύματος οἱ ἄτμοι τῷ περιεχύνοντο πανταχόθεν, ἐκδοκχεύοντες τὸν νοῦν του, πρὶν εἰ διέλθῃ βάνις διὰ τῶν χειλέων του; Ὁ Ραῖβεν ἐδιδάχθη, ὡς τόσοι ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ εἶχον μάθει, ὅτι ἡ αὐτοχαλκίωσις εἶναι ἄθλον δύσκολον, καὶ δὲν κατορθοῦται διὰ μιᾶς οὐδὲ δι' ἐνὸς ἀπλοῦ ὅρκου, καὶ ὅτι ἡ ἠθικὴ μετὰρρύθμισις πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ στιγμιαία, ἀλλὰ βαθύτερον νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ ὑψηλότερον ν' ἀναβῇ, πρὶν δι' ὅρκου δεθῇ. Ἡ, ἂν τοιαύτη σύμβῃ μετὰρρύθμισις, ὁ ὅρκος εἶναι περιττός. Ἄν δέ τις δὲν ἔχῃ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ συνέχῃ ἐκυτόν, ὁ ὅρκος θέλει εἰσθαι παγίς πρὸς αὐτόν, καὶ θέλει τὸν ῥίψει εἰς δύω ἀμαρτίας ἀντὶ μιᾶς. Ὁρκος ἐγκρατείας εἶναι ἐξαιρετικὸν πρᾶγμα διὰ τοὺς ἠθικῶς ἰσχυροὺς· πρὸς τοὺς ἀδυνάτους ὅμως μένει ἀμφίβολον πάντοτε ἂν θέλῃ χρησιμεύει εἰς σωτηρίαν ἢ εἰς παγίδα. Ἄν ἐμπιστεύωνται εἰς αὐτόν καὶ μόνον, πιθανῶς ἀποβαίνει παγίς, καὶ τοῦτο συνέβη καὶ πρὸς τὸν δυστυχῆ Ραῖβεν. Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησε μὲν ὁ ῥήτωρ τῆς ἐταιρίας, καὶ ἡ τελετὴ ἐτελείωσε, καὶ ἀπεκομίσθησαν αἱ σημαῖαι, καὶ ἐσθῆθις ὁ ἐνθουσιασμός, ἐξηκολούθουν πάντα αἱ καταβάσεις πρὸς τοὺς ἀρχαίους συντρόφους ἀνευ φόβου καὶ ἀνευ ἰδικιτέρως προνοίας, αἱ περιστάσεις ἤρχισαν ὑπερισχύουσαι τοῦ ὅρκου, ὅταν αὐτὸς ἐπαυσε ὧν νεαρός καὶ ἀκαμῆτος· χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ ἤξεύρῃ πῶς τοῦτο συνέβη, αἶφνης εὐρέθη, ὡς ἔλεγον οἱ γείτονες, πτωχός. Τὰ αἰσθητήριά του ἠνεώχθησαν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν τρυφήν, οἱ ἐπτά δαίμονες τῆς οἰνοποσίας εἰσώρμησαν αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὁ ἄθλιος ἀμαρτωλὸς ἐδυσθίσθη εἰς κατὰστασιν τῆς πρὶν χειροτέρας.

Πολὺ χειρότερον, διότι ἤδη ἀπώλεσε καὶ τὸ πρὸς ἐκυτόν σῆμα. Περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη, εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν ὑποθηκῶν, εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ποιμνίων, εἰς τὴν σπατάλην τῶν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ταῖς ἀποθήκαις, εἰς τὰς ἀνελλείπεις νόσους καὶ κακουχίας, καὶ εἰς τὴν μερψιμοῖον

διὰθεσιν τοῦ προτακτοῦ ὅλων τούτων τῶν δυστυχιῶν.

Τετέλεσται πλέον πᾶσα χαρὰ καὶ πᾶσα εὐθυμία! Τετέλεσται πᾶς λόγος πρὸς τὰ παιδιά περὶ χορῶν καὶ ἐορτῶν εἰς τὸ μέλλον! Καὶ τόσαι ὀλίγαι ἀγοραὶ ἐγίνοντο πλέον παρὰ τοῦ Βακχάους, ὥστε καὶ αὐτοῦ ἐπαυσαν αἱ ἐπισκέψεις, καὶ ἡ οἰκογένεια ὅλη ἔμενε σχεδὸν ῥακενδύτης. Καὶ ἐπομένως ἐπαυσαν δι' ὅλους καὶ αἱ ἐπισκέψεις τῆς ἐκκλησίας! Ὅταν ὁ ἀνεμὸς ἐπνεεσεν ὥστε νὰ φέρῃ ἐπάνω εἰς τὸν οἶκον τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τοῦ παρεκκλησίου, ἡ Καίτη τὸν ἤκουε μετ' εὐχαριστήσεως, ἂν καὶ δὲν τὴν προσεκάλεε πλέον ν' ἀκούσῃ τὰς παρεγγόρους ἐπαγγελίας. Ὁ ἦχος οὗτος ἀνεξωογόνει εἰς τὴν ψυχὴν τῆς αὐτᾶς· ἀλλ' εἰς τί τὴν ἐχρησίμευον ἡδὴ; Μία περίστασις, φοβερὰ δι' αὐτὴν, τῇ ἐδειξεν αἰνιγματικῶς πῶς πρέπει νὰ φρονῇ περὶ αὐτῶν. Ἡ μεγαλύτερα θυγάτηρ ἐκράτει μίαν ἡμέραν εἰς τὰ γόνατά της τὴν κεφαλὴν τοῦ εὐήθους τῆς ἀδελφοῦ, ἐν ᾧ τὰ μικρότερα ἐπαίζον. Τὸ πάσχον παιδίον ἔφερε τὴν κεφαλὴν του πλησιέστερον εἰς τὴν ἀδελφὴν του.

— Δάνη μου, εἶπεν αὐτῇ. Σὺ, δυστυχῆ, δὲν ἠμπορεῖς νὰ παίζῃς καὶ νὰ χαίρῃσαι καθὼς οἱ ἄλλοι. Ἐγὼ ὅμως πάντοτε θὰ σὲ ἀγαπῶ καὶ θὰ σὲ φροντίζω, δυστυχῇ Δάνη!

Ὁ μικρὸς Βίλλης ἤκουσε τοῦτο, καὶ ἐπαυσε παίζων. Μετὰ μίαν δὲ στιγμὴν τὸ πρόσωπόν του ἐφλεγεν, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐσπινθηροβόλουν, ἐκτύπησε τὰς χεῖρας, καὶ ἀκόμη μὲ τὸν πόδα ἐκτύπησε τὴν γῆν, ἀνακραζών.

— Μῆτερ, αὐτὸ δὲν ἦτον καλόν! Διὰ τί ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμεν τὸν Δάνην ὡς τὸς ἄλλους;

Ἡ μήτηρ ὑπὸ πανικῷ τρόμῳ κυριευθεῖσα, ἔθεσε τὴν χεῖρά της εἰς τὸ στόμα του· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον ἀπόκρισις εἰς ὅ,τι ἠρώτα. Ἐστοχάζετο δὲ ὅτι πρέπει ἡ ἰδίᾳ κακὸς νὰ εἶναι ἀνθρώπος, ὥστε τέκνον τῆς νὰ ἐρωτήσῃ τοιαύτην ἐρώτησιν. Δὲν ἦτον σύνηθες εἰς αὐτὴν νὰ κλαίῃ· τότε ὅμως ἐκλαυσε πικρῶς, διότι ἀνεπόλησε τὴν ἀρχαίαν ἐπαγγελίαν τῆς σπορᾶς καὶ τοῦ θερισμοῦ· ἀλλ' ἡ ἐπαγγελία καὶ ἐδῶ δὲν ἐπληθύνετο, διότι οἱ ὅροι ὑφ' οὓς ἐδόθη δὲν ἐτηρήθησαν. Ἡ ἐλπίς συνετρίβη διὰ συγκρούσεως μετὰ τῶν μεγάλων φυσικῶν νόμων, ὑφ' οὓς μόνον δύναται πᾶσα ἐπαγγελία νὰ πληρωθῇ. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγηθῶσιν εἰς τὸν Βίλλην αὐτά; Πῶς νὰ μάθῃ αὐτός ὅτι ὁ οὐράνιος πατὴρ ἐποίησε τὸν Δάνην εὐγενὲς πλάσμα ὡς εἶτι καὶ ἄλλο, ὅτι δὲ ὁ ἴδιος πατὴρ του τὸν κατέστησεν οὕτως εὐήθη;

Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν ὁ Ραῖβεν, εἶδε καὶ ἐνόησε τὴν κατὰστασιν τῆς γυναικὸς του. Συνέπεσε δὲ νὰ εἶναι πρῶτος διαθεθεμένος, ὥστε ἡ Καίτη ἐτόλμησε νὰ τῷ διηγηθῇ πῶθεν προήρχετο ἡ θλίψις καὶ ἡ φρίκη της. Ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἔμεινε αὐτὸς ἄφωνος· ἐπειτα δὲ ἤρχισε λέγων ὅτι πικρῶς ἐτιμωρεῖτο δι' ὅ,τι τῷ συνέβη χωρὶς νὰ εἶναι συνήθειά του, ἀλλ' ὅτι ὠρκίζετο τοῦ λοιποῦ. . . .

— Μὴ, μὴ! . . . μὴ ὅρκον! εἶπεν ἡ γυνὴ του ἔτι μᾶλλον τρομάζουσα. Περιβαλοῦσα δὲ τὸν τράχηλόν του μὲ τὴν ἀγκάλην της, τῷ ἐπιθύρῃσεν εἰς τὸ οὖς,

— Δὲν τολμῶ νὰ σ' ἀκούσω πλέον νὰ ὀρκισθῇς. Ἡξεύρεις ποσάκις . . . ἡξεύρεις ὅτι καλλήτερον θὰ ἦτον ἂν δὲν εἶχες ὀρκισθῇ. Δὲν τολμῶ ν' ἀκούσω ὅτι ὀρκίζεσαι πλέον.

Καὶ ἐπειτα ἀρήσασά τον ἀπὸ τὴν ἀγκάλην της, ἐκάλεσε πρὸς αὐτὸν τὸν Βίλλην. Ὁ δὲ Ραῖβεν, λαβὼν τὸ πεφοβισμένον παιδίον μετὰ τῶν γονάτων του, τὸ ἤτένισε κατὰ πρόσωπον, καὶ τῷ εἶπε·

— Βίλλη, δὲν πρέπει νὰ λέγῃς ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν Δάνην εὐήθη. Ὁ Θεὸς εἶναι καλός, ἐγὼ εἶμαι κακός. Ἐγὼ ἔκαμα εὐήθη τὸν Δάνην.

Ἡ ἐκπληξὶς μετ' ἧς ὁ Βίλλης ἤκουσε τὰς λέξεις ταύτας, κατέβαλεν ἐντελῶς τὴν μητέρα του. Ἀναβᾶσα δὲ δρομαίως τὴν κλίμακα, ἐρρίφη εἰς τὴν κλίνην της, καὶ πολλὴν ὥραν ἤκουσθη ὀλοφυρομένη, ὡς ἂν ἐμελλε νὰ διαβῶαγῃ ἡ καρδίᾳ της.

— Πάτερ, εἶπεν ὁ Βίλλης, δειλῶς, ἀλλὰ περιέργως. Σὺ ἔκαμες καὶ τὴν μητέρα νὰ κλαίῃ;

— Ναί, Βίλλη, ἐγώ. Ὅλ' αὐτά, ἐγὼ τὰ ἔκαμα.

— Λοιπὸν μὲ φαίνεται πῶς εἶσαι πολὺ κακός.

— Ναί εἶμαι, πολὺ κακός εἶμαι. Πρόσεξε νὰ μὴ γίνῃς καὶ σὺ. Πρόσεξε ποτὲ νὰ μὴ εἶσαι κακός.

— Ναί, θὰ προσέξω. Δὲν ἠμπορῶ νὰ βλέπω τὴν μητέρα νὰ κλαίῃ.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἡ Καίτη κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὸν προφανῶς ἐπικείμενον ὀλεθρον. Ἡ μεγίστη της ἐπιτυχία ἦν ἡ ἀνατροφή ἢ κατάρθου νὰ διδῇ εἰς τὴν πρωτότοκον θυγατέρα της, τὴν μικρὰν Μαίρην. Τότε ἦτον περίπου δωδεκαετής, καὶ ὅμως δραστηριωτάτη καὶ χρησιμωτάτη ἐντὸς τῆς οἰκίας. Χωρὶς αὐτῆς θὰ τοῖς ἦτον σχεδὸν ἀδύνατον νὰ διατηρήσωσι τὴν τελευταίαν ἀγγελάδα ἥτις τοῖς ἔμενε, καὶ πολλάκις αὐτῆς αἱ φροντίδες ἄφρονον τὴν μητέρα της ἐλευθέραν νὰ ἐπιμελῇται καὶ προστατεύῃ τὸν πατέρα της, ἐν ᾧ ἄλλως ἢ τῶν παιδιῶν φροντὶς ἔπρεπε νὰ τὴν ἀπασχολῇ ἐντελῶς. Ὑπερέτης τοῦ βουκολίου δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ ἡ μήτηρ πολλάκις ἐξεπλήρου τὰ ἔργα τοῦ γεωργοῦ, διὰ νὰ μὴ παρῇ ματαίως ἡ ὥρα τῆς σπορᾶς ἢ τῆς συγκομιδῆς. Ἀνήκουστον ἦτον εἰς τὴν ἐπαρχίαν γυνὴ νὰ ἐργάζηται εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀλλὰ πῶς ἄλλως νὰ γείνη; Τοῦ Ραῖβεν τὰ καταπεποννημένα καὶ τρέμοντα μέλη δὲν ἐπῆρχον εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ τὸ ὀλίγον ὅσον ἐδύνατο αὐτὸς νὰ πράξῃ, τὸ ἐπραττε τοῦλάχιστον ὅταν ἐβοήθει καὶ ἡ γυνὴ του. Τότε ἡ Μαίρη ἐπεμελεῖτο τὸν δυστυχῆ Δάνην καὶ τὰ τέσσαρα μικρότερα παιδιά, καὶ ἐζύμονε τὸν κριθινὸν ἄρτον, βοηθεῖα τοῦ Βίλλης, καὶ ἐβράζε τὰ γεώμηλα, καὶ ἔτρεφε καὶ ἤρμεγε τὴν ἀγγελάδα, καὶ εἰς τὰς ἀρχαῖς στιγμὰς ἐπλεκε. Διότι καλτίων εἰς τὰς δομείας ὥρας τοῦ χειμῶνος οὐδεμία ἄλλη ὑπῆρχεν δι' οὐδὲν μέρος τῆς οἰκογενείας ἐλπίς, ἐκτὸς τῶν ὅσα ἐπλεκεν ἡ Μαίρη. Τὰ παιδιά εἶχον συνηθῆσαι νὰ εὐχαριστῶνται ὅταν εἶχον νὰ φάγωσιν ἐν εἰρήνῃ τὸν κριθινὸν ἄρτον καὶ τὰ γεώμηλα. Ἄλλο τίποτε σπανίως εἶχον, οὐδ' ἐξήτουν δὲ

ἄλλο ὅταν ἐδύναντο νὰ τρώγῃσι καὶ αὐτὰ χωρὶς τροφῆς. Ἄλλ' ὁ πατήρ των ἐνόησε ἦτον ἡδὴ παρὰ φρονος. Ἡ δὲ παρὰ φρονος τοῦ ἦτον ἰδιαιτέρως εἶδος, ὃ ἦκουσαν τὸν ἱατρὸν ὀνομάζοντα διὰ μακροῦ Λατινικοῦ ὀνόματος *delirium tremens*, καὶ ἐφρόνουν ὅτι ἐπρεπε νὰ εἶναι τὸ τρομερώτερον εἶδος τῆς παρὰ φρονος, ἂν καὶ ὁ παρὰ φρονος αὐτοῦ παρὰ φρονος πάντοτε μετὰ διαρκείαν μιᾶς ἡμέρας μέχρι μιᾶς ἐβδομάδος. Ὁ ἱατρός εἶχεν εἰπεῖ ὅτι δὲν θὰ παρὰ φρονος πάντοτε, ἀλλὰ μία τῶν προσβολῶν θέλει εἶσθαι θανατηφόρος. Ὁ φόβος δὲ ἦτον μὴ φονεύσῃ τινὰ πρὶν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, διότι ἐπὶ τῆς μανίας τοῦ ἦν ἀχαλίνωτος, ὡς οἱ κινδυνώδεστεροι τῶν δαίμονιζομένων, καὶ εἶχε γιγαντιαίας δυνάμεις, ἂν καὶ πρὶν ἦτον τόσον ἀδύνατος.

Ὅταν ἦτον δυνατὸν, τὰ παιδία κατέβαινον εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ ἐπεμπον δυνατοὺς ἀνδρας νὰ τὸν κρατήσωσιν. Ἄλλ' ἂν ὁ καιρὸς ἦτον θυελλώδης, ἢ ἂν ὁ πατήρ των τοῖς ἔκλειε τὴν ὁδὸν, τότε ἐφευγον καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τοὺς βράχους τῆς γκαράδας, ἢ ἂν εἰς τὴν κορυφὴν ἢ ἀλλὰχοῦ, καὶ ἤξευρον τότε τί ὑπέφερον ἢ δυστυχῆς μήτηρ των ἀπ' αὐτόν. Μέχρι τέλους σχεδὸν ἄλλο σκεῦος δὲν ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν, πλὴν τῶν βραχέων καὶ παλαιῶν ξυλίνων κλινῶν. Τὸ τελευταῖον πῆλινόν των ἀγγεῖον ἐθραύσθη, ὅταν αὐτὸς ἀνέτρεψε τὴν χολὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἐγευματιζόν. Τότε ἡ μήτηρ των εἶπε στενάζουσα ὅτι πρέπει νὰ εὗρωσι τρόπον ν' ἀγοράσωσι τινὰ πράγματα πρὶν τοῦ χειμῶνος· διότι δὲν εἶχον τῶ ὄντι πλέον οὐδ' ἓν πινάκιον διὰ νὰ τρώγῃσιν. Ἦθελε ν' ἀγοράσῃ μερικά ξύλινα πινάκια καὶ ποτήρια ἀπὸ πάφιλαν, διὰ νὰ μὴ θραύωνται. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὗρῃ τὰ χρήματα; Ὅλοι ἡ γῆ ἦτον δεδομένη εἰς ὑποθήκην.

Ὅλίγα τινὰ χρήματα τοῖς ὠφείλοντο ἐκ πωλήσεως κριθῶν, καὶ ὁ ἀγοραστής εἶχε μνηστὴς ὅτι θὰ εὗρεθῇ ῥητὴν τινα ἡμέραν εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Βαγδαίλης, καὶ ὅτι ἂν ὁ Ραῖβεν θέλῃ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ, ἡμποροῦν νὰ θεωρήσῃ τὴν δολοφονίαν των. Ἡ ποσότης αὕτη ἦτον προσδιορισμένη διὰ τὴν ἀπότισιν μέρους τῶν τόκων τῶν ὀφειλομένων κατὰ τὰ Χριστούγεννα. Ἄλλ' ἂν ὁ Ραῖβεν ἀπῆρχετο εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπου κατὰ πᾶν ἔαρ καὶ πᾶν φθινόπωρον συναπηντῶντο πάντοτε οἱ γνώριμοι τῆς κοιλάδος, ἢ ἦθελε σπικταλήσει καὶ ἀπολέσει τὰ χρήματα· διότι πρὸ πολλοῦ εἶχε παύσει φέρων χρήματα εἰς τὸν οἶκον, ἐκτὸς ὅταν συνωδεύετο ὑπὸ τῆς γυναικὸς του καὶ τότε ἐκείνη τὰ ἔφερε, καὶ εἰ δυνατὸν, χωρὶς αὐτὸς νὰ ἤξευρῃ. Ἐπρεπε λοιπὸν ν' ἀπέλθῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ διαθέσῃ ἀμέσως τὴν ποσότητα πρὸς τὰ χρεώδη τοῦ οἴκου, πρὶν ὁ σύζυγός της τὴν δαπανήσῃ, κατὰ τρόπον πολὺ χείρονα ἢ ἂν τὴν ἔριπτεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀνεχώρησαν λοιπὸν τὴν αὐγὴν καθαρὰς καὶ ψυχρᾶς ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου. Ὁ Ραῖβεν εἶχε κρατήθῃ μίαν ἢ δύο ἡμέρας, ἀφορῶν εἰς τὴν σπουδαίωτητά της περιστάσεως, καὶ μὴ θέλων νὰ καταστῇ ἀνικανὸς τοῦ νὰ περυσθῇ μετὰ τοσοῦτον καιρὸν ἀπ' αὐτοῦ πάλιν εἰς σύνοδον πολλῶν ἀνθρώπων, ἀκουσίως δὲ

φέρων κατὰ νοῦν καὶ τὰ ποτήρια τοῦ οἰνοπνεύματος τὰ κατὰ δυστυχίαν εἰς τὰς τοιαύτας ἀγοράς συνεχέσταντο περιγόμενα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δρόμος ἦν δύσκολος δι' ἀνθρώπων ἀσθενῶν ὡς αὐτόν, καὶ αἱ ἡμέραι ἦσαν βραχεῖαι, καὶ ἡ ἀγορὰ ἐμελλε νὰ διαρκέσῃ δύο ἡμέρας, ἀπεφασίσθη νὰ μείνωσι τὰ παιδία μίαν νύκτα μόνον. Ἀφῆλθον δὲ εἰς τὸν οἶκον κριθῶν ἀρτοῦ καὶ γεώμηλα διὰ δύο ἡμέρας, καὶ θάμνοι τινὲς ὡς καυσόξυλα. Ὁ Βίλλης ὑπεσχέθη νὰ ἐπιμελήται τὸ βρέφος ὅταν ἡ Μοίρης ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀγελάδος. Ἡ μήτηρ ὑπεσχέθη εἰς τὰ μικρὰ ὠρεῖα τινὰ πράγματα διὰ τὸν χειμῶνα, ἂν ἐν ὅσῳ ἔλθειν ἦσαν φρόνιμα, καὶ ὁ πατήρ των τὰ ἐφίλησεν ὅλα, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ εἶναι φρόνιμα.

Καὶ τῶ ὄντι φρόνιμα ἦσαν ὅλα τὴν πρώτην αὐτὴν ἡμέραν, καὶ καλῶς ἐγευματίσαν, ἀπ' οὗ ἔπαιζαν ὅλην τὴν πρωΐαν, καὶ ἔπειτα, ἅμα ἐνύκτωσαν, ἐπῆγαν ὅλα νὰ κοιμηθῶν ἐκτὸς τῆς Μοίρης, ἥτις ἔμενεν ἀκόμη μίαν ὥραν πλέκουσα εἰς τὸ πένθιμον ἐρυθρὸν φῶς τῶν θάμνων. Ἡ ἐπαύριον δὲν ἦτον τόσον ὠρεῖα ἡμέρα. Αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρεων ἦσαν καθαραὶ· τὸν οὐρανὸν ὅμως ἐκάλυπτον βαρέα φαιά σύννεφα, καὶ μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἤρχισεν ὀλίγη χιὼν, ἥτις ἤβησε κατ' ὀλίγον, καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἤρχισαν νὰ δυσχερεσθῶνται, διότι δὲν ἐδύναντο νὰ παίζωσιν ἐξω, καὶ δὲν ἤξευριν τί νὰ κάμωσι. Ἡ Μοίρη τὰ διασκεδάζεε λέγουσα ὅτι ἡ μήτηρ θὰ ἔλθῃ ταχέως· ἡ μήτηρ ὅμως δὲν εἶχεν ἔλθῃ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν τὰ μικρὰ ἀπηυδνημένα καὶ βρυγνόμενα, ἐπῆγον νὰ κοιμηθῶν. Οὕτε μετὰ ὥρας ἀκόμη δὲν ἦλθον, ὅταν καὶ ἡ Μοίρη ἀπ' οὗ ἐπερίμενε, ἠσθάνθη ὅτι νυστάζει. Πολλάκις ἐκύτταζεν ἐξω ἀπὸ τὴν θύραν, ἀλλ' ἐχρὸνιζε πάντοτε καὶ τὴν τελευταίαν φερόν τὴν χιὼν ἐσπενδόνισεν ὁ ἀνεμος εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὥστε ἐπέσθη ὅτι ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ δὲν θὰ ἔλθουν ἐκείνην τὴν νύκτα. Βεβαίως ἀπεφασίσαν νὰ διανυκτερεύσωσιν εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ νὰ ἔλθωσι τὸ πρωῒ εἰς τὸ πρόγευμα. Ἐξῆψε λοιπὸν καὶ ἄλλον θάμνον εἰς τὴν ἐστίαν, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ πῦρ, καὶ ἐκοιμήθη.

Τὸ πρωῒ, ὅταν τὸ βρέφος ἤρχισε νὰ κλαίῃ θέλον νὰ ἐγερθῇ, ἐφάνετο ὅτι ἦτον σκότος ἀκόμη. Προήρχετο ὅμως τὸ σκότος αὐτὸ ἀπὸ τὴν χιὼν, ἥτις ἐκλείε τὰ παρὰ φρονος ὡς ἐπῆν. Ὅταν δ' ἠνέωξαν τὴν θύραν, μέρος τοῦ τοίχου τῆς χιὼνος ἐκρημνίσθη ἐντὸς εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τὸ μείνον ὑπερέβαινε τοῦ Βίλλης τοὺς ὤμους. Ἡ πρώτη των φροντίς ἦτον νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἀγελάδα, νὰ τῇ δώσωσιν τὸ πρόγευμά της, καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ τοῦ βρέφους τὸ πρόγευμα. Ἐπομένως ἡ Μοίρη ἔρριπεν εἰς τὴν ἐστίαν τὸν τελευταῖον στεγνὸν θάμνον, καὶ ἔθεσε τὸ ὕδωρ νὰ θερμανθῇ. Ἐπειτα δὲ ἐκείνη μετὰ τὸν Βίλλην ἐπεχείρισαν ν' ἀνοίξωσι τὸν δρόμον ἕως εἰς τὸν σταῦλον, ἀφῆσαντες τὸ βρέφος εἰς τὰ μικρὰ. Μία ὥρα τοῖς ἐχρεώσθη νὰ ὡς φθάσωσιν εἰς τὴν ἄλλην ἀκρὰν τῆς αὐλῆς. Ὁ Βίλλης ἔπρεπε νὰ φέρῃ ὀλίγον χόρτον· ἀλλὰ τὸ χόρτον ἦτον εἰς τὸ ἄλλο πέραν τοῦ οἴκου, καὶ, ὡς εἶδαν τότε, τόσον κεκαλυμμένον ὑπὸ χιὼνος, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ φθά-

σωσιν εἰς αὐτό. Τὸ γὰρ ἦτον ἐδῶ, ὀλίγον ὅμως ἀλυσίον κριθῶν τὸ ὅποιον ἔμενε, ἦτον ἐκεῖ, καθὼς καὶ ὀλίγα γεώμηλα. Ἡ Μοίρη ἐλυπέτο ὅτι δὲν εἶχε κρατήσῃ περισσύτερα πράγματα ἀπὸ τὴν ἀποθήκην, ἀλλὰ τίς ἐδύναντο νὰ στοχασθῇ ὅτι θὰ χρεωσθῶν περισσότερα; Καθὼς ἔλθῃ ὁ πατήρ, ἐκεῖνος ἡμπορεῖ νὰ τὰ φέρῃ.

Ἀλλὰ κἀνεὶς δὲν ἦλθε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἐξῶρας τὴν νύκτα ὅλα τὰ παιδία, πλὴν μόνης τῆς Μοίρης ἐκοιμήθησαν τέλος, ἂν καὶ τὸ ψῆχος καὶ ἡ πίννα δὲν τὰ ἀφῆκαν ν' ἀποκοιμηθῶσιν ἡσυχῶς ὡς ἄλλοτε. Τὸ πῦρ εἶχε σβεσθῇ ἡδὴ τὴν μεσημβρίαν, καὶ πρὸ τῆς ἐσπέρας εἶχον φερωθῇ τὰ τελευταῖα ψυχρὰ γεώμηλα. Ἡ Μοίρη ἔπειτα κατεκλίθη ἔχουσα τὸ μωρὸν σφικτῶς ἐνηγκαλισμένον διὰ νὰ τὸ θερμαίνῃ, καὶ τέλος ἀπεκοιμήθη καὶ αὐτὴ, ἂν καὶ βαθέως τεθλιμμένη. Τὴν αὐγὴν ἐννόησεν ὅτι ἡ θέσις των ἦτον ἀπεγνωσμένη, καὶ ἀπεφασίσεν ὅτι, ὅση καὶ ἂν ἦτον ἡ χιὼν, ὁ Βίλλης ἔπρεπε νὰ καταβῇ εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ νὰ εἰπῇ εἰς κἀνέναν εἰς ποῖαν κατὰστασιν ἦσαν. Διότι τὴν πλεον δὲν ἐδύναντο νὰ φέρῃ τροφὴν εἰς τὴν ἀγελάδα, καὶ ἐκείνην τὴν αὐγὴν ἔδωκε πολὺ ὀλίγον γάλα, καὶ ἄλλο τίποτε δὲν ὑπῆρχε. Πρὸ μερικῶν ὥρων δὲν ἐπιπτε χιὼν πλεον, καὶ ὁ Βίλλης τόσον καλὰ ἐγνώριζε τὴν ὁδὸν, ὥστε, βρεχόμενος, ἐννοεῖται, ὡς τὸν λιμὸν, καὶ περὶ δις καὶ τρίς, ἐφθασεν ὅμως εἰς τὴν κοιλάδα καὶ ἅμα ἦλθεν εἰς τὴν πρώτην ἀγορικήν, ἀμέσως εὗρε βοήθειαν. Ἡ ἀγαθὴ οἰκονόμος αὐτῆς, ἔλαβε μετ' αὐτῆς ἓνα τῶν γεωργῶν, φέροντα τροφάς, καὶ ἓν καλὰθιον καυσόξυλων, καὶ ὑπεσχέθη νὰ καθαρίσῃ τὸν δρόμον πρὸς τὸ χόρτον καὶ τὸ ἄχυρον, διὰ τὴν τροφὴν τῆς ἀγελάδος. Ὁ δὲ ἰδιοκτήτης ἀπῆλθε νὰ συμβουλευθῇ τοὺς γείτονας περὶ τοῦ ποῦ νὰ ζήτησῃ τὸν Ραῖβεν καὶ τὴν γυναικά του. Ἡ δὲ λοιπὴ οἰκογένεια ἐξήρχετο τοῦ παιδιοῦ τὰ ἐνδύματα, καὶ τῶ ἔδωκε νὰ φάγῃ πολτόν.

Μετ' ὀλίγον ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς κοιλάδος καὶ ὅλοι οἱ κύνες εἶχον ἐξέλθῃ εἰς ζήτησιν ἐπὶ τῆς χιὼνος, καὶ ἐφάνιντο ὡς κινούμενα κηλίδες ἐπὶ λευκῆς σινδόνος. Δύο ἐξ αὐτῶν, οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν ἀγορὰν, ἤξευρον ὅτι ὁ Ραῖβεν καὶ ἡ γυνὴ του εἶχον ἀναχωρήσει διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν οἰκίαν των, πολὺ πρὶν τῆς ἐσπέρας τὴν δευτέραν ἡμέραν. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ραῖβεν καλῶς δὲν διέκευτο ἐκ τοῦ ποτοῦ, οὐχὶ τόσον ὅμως, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ βαδίξῃ, ὅταν ἡ γυνὴ του τὸν ὠδήγῃ ἐντὸς τῆς ἀτραποῦ. Πιθανὸν νὰ ἐπέστρεψαν ὅπως, πιθανώτερον ὅμως νὰ ἐπλανήθησαν. Πρὶν νυκτώσῃ ἦλθεν ἡ βεβαία εἰδήσις ὅτι εἰς Βαγδαίλιν δὲν εἶχον πλέον φανῇ μετὰ δύο δὲ ἡμέρας, ἐφ' ὧν ὅλοι τῆς κοιλάδος οἱ κάτοικοι ἐξηκολούθουν τὰς ἐρεῦνας των ἢ ἐδαψίλευον φροντίδας εἰς τὰ παιδία, ἢ τὴν τύχην τῶν γονέων ἐγνώσθη. Τοῦ Ραῖβεν τὸ σῶμα εὗρεθῇ ὀλίγον ἐξω τῆς ἀτραποῦ, κείμενον ὡς ἀνθρώπου ὅστις ἐκοιμήτο τῆς μέθης τὸν ὕπνον. Μετὰ τινὰς δὲ ὥρας ὑλακαὶ ἐνὸς τῶν κυνῶν ἔφεραν τοὺς ζήτοῦντας εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο καὶ ἡ Καίτη, εἰς τοὺς πρόποδας κρημνοῦ, ἔχοντας τριάκοντα ποδῶν ὕψος. Ὁ θάνατός της ἦτον στιγμιᾶτος ἀναμφισβόλος.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ σύζυγός της καταβληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ψύχους, ἂν καὶ δὲν ἦτον πολὺ δριμύ, ἐπὶ τοῦ μεθύοντος ἐγκεφάλου του, ἔπεσεν εἰς ὕπνον ἢ μᾶλλον εἰς νάρκωσιν καὶ ὅτι ἡ Καίτη, μὴ κατορθώσασα νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ, ἠθέλησε νὰ εὗρῃ μόνη της τὸν δρόμον, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω. Ἀλλὰ μακρυνθεῖσα τινὰς πῆλεις ἀπὸ τὴν ἀτραπὸν, ἐντὸς τῆς χιὼνος ἥτις τὰ πάντα ἐκάλυπτεν, εἶχε κρημνισθῇ ἀπὸ τὸν βράχον. Πιχρὰ δόξος καὶ φοβερὰ σχέσις ὑπῆρχε μετὰ τῆς ἐσχάτης καὶ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐγγάμου ζωῆς της. Οὗτος ὁ στοχασμὸς ἐπῆλθε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν φίλην καὶ παρὰ νυμφόν της, τὴν Μοίρην, ἥτις ἦλθεν εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν της, καὶ ἥτις ἀναδιφροῦσα τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τῶν ἐνδύματων τῆς Καίτης, εὗρε τοὺς κλάδους τῆς πορτοκαλλέας ἐπιμελῶς τετυλιγμένους εἰς χαρτίον, καὶ πεφυλαγμένους εἰς τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου της.

Εἰς τὰ παιδία δὲ τίποτε δὲν ἔμενε, πλὴν τοῦ δεινοῦ μαθήματος τῆς ζωῆς τοῦ πατρός των καὶ τῆς μνήμης τῶν διηγετικῶν τῆς μητρός των ἀγώνων. Οἱ παρῖοικοι δὲν ἠθέλησαν νὰ τ' ἀφῇσιν ὅμως νὰ τραφῶσιν ὡς ἐγκαταλειμμένα παιδία, δαπάνη τῆς ἐνορίας. Οὕτε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον δὲν ἀφῆσαν. Ἦτον προφανές ὅτι πολὺ δὲν ἤθελε ζῆσαι, καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐλεημοσύνην δὲν ἤθελε βαρύνει πολὺ. Τὰ δὲ λοιπὰ παιδία διενεμήθησαν μετὰ τῶν γεωπόνων τῆς κοιλάδος ταύτης καὶ τῶν παρὰ κειμένων, καὶ ἀνετράφησαν ὡς γεωργοί. Οἱ δὲ ἀγροὶ καὶ τὰ οἰκοδομήματα, διότι ὑποθήκαι ἀνώτεραι τῆς ἀξίας των ἐβάρυνον ἐπ' αὐτῶν, μετέβησαν ἀμέσως εἰς ξένους χεῖρας.

ΠΕΡΙ ΦΑΙΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

Ὁ Ὀλυμπιόδωρος, (ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολίοις) καὶ ὁ Διογένης Λαέρτιος (Γ'. α. 38) μαρτυροῦν ἐκ συμφώνου, ὅτι πρῶτον δι᾿ ἄλλογον ἔγραψεν ὁ Πλάτων τὸν Φαῖδρον, ὁ δεύτερος μάλιστα προσθέτων καὶ τὸν λόγον, ὅτι ἔρει μεираκιωδὲς τι τὸ πρόβλημα. Δι' αὐτὸν δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς γραφῆς ὅλον ἐπιμελῆται ὡς φορτικόν. Εὐτυχῇ τὰ προοιμιαζόμενα διὰ τοιούτων φορτικῶν λόγων μεράκιον! Περὶ τοιαύτης ὑπερ φύσιν πρωϊμότητος ἀπορῶν ὁ Σταλβόουμος υποπτεύεται τὴν ἀκρίβειαν τῶν δύο τούτων μαρτυριῶν, καὶ λαμβάνων τεκμήριον τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου, δι' οὗ ἀναπτύσσονται τὰ κυριώτερα δόγματα τοῦ Πλάτωνος περὶ φύσεως τῆς ψυχῆς, περὶ ἰδεῶν καὶ περὶ ἀληθείας, καταφεύγει εἰς εἰκασίαν, δι' ἧς συγχρόνως προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ καὶ τὸ ὀφειλόμενον εἰς ἀρχαίους μάρτυρας σέβας, λέγων, ὅτι πιθανῶς δι' αὐτοῦ τοῦ διαλόγου ὁ Πλάτων, ἐπιστρέφας

ἐξ Ἰταλίας καὶ ἀρχόμενος τῆς ἐν Ἀκαδημία διδασκαλίας, κατὰ πρότον, χειράρετος καὶ αὐτόνομος γενόμενος, ἐξέθεσε τὰς ἰδίας περὶ φιλοσοφίας ἀρχάς, ἐνῶ δὲ τῶν πρὸ τοῦ Φαίδρου διαλόγων περιωρίζετο ἐξεκονίζων πιστῶς τὸν Σωκράτην καὶ μιμούμενος ἢ ἐλευθερώς ἀπομνημονεύων τοὺς λόγους του, ζῶντος ἐτι, ἢ ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅτε ἦσαν ἐτι εἰς αὐτὸν ἑναυλοί. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι τάχα μικρὸν ἔργον καὶ νεανικῆς ἡλικίας ἴδιον, τὸ νὰ δύναιται τις νὰ ἐννοῇ τὰς ἰδέας ἄλλου μὲ τοιαύτην συστηματικὴν συνάφειαν, ὥστε, καὶ τοὶ μὴ ἐξιστορῶν πραγματικὰ συμβάντα, ἀλλὰ μᾶλλον ποιητικῶς ἐξυφανίνων αὐτὰ, νὰ παριστᾷ ἐναργῶς τὸ προσθεῖον αὐτὰς πρόσωπον καὶ διαλεγόμενον δραματικῶς; Μᾶλλον εἰς τὴν ὥριμον ἡλικίαν ἀνήκει, νὰ δύναται ὁ νοῦς, ἀπεικονόμενος τῆς ἰδίας προσωποποιήσεως, νὰ ὑποκρίνεται τὸ πρόσωπον ἄλλου μετ' ἐναργείας, διότι ἀπαίτεται αὐταρχία τῆς συνειδήσεως καὶ διακρίσις τοῦ ἰδίου, ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου, τῆς ὁποίας ἐτι στερεῖται ὁ σπειδῶν εἰς τὴν ἐκτοῦ μόρφωσιν καὶ τείνων πρὸς συγκέντρωσιν ὅλων τῶν δυνάμεών του. Ἡράκλειος ὡς πολλὰ μου κατεφύεσθ' ὁ γεαίοςκος! λέγουν, ὅτι ἐξεφώνησεν ὁ Σωκράτης (Διογένης Λαέρτ. Γ'. α. 35) ἀκούσας τὸν Πλάτωνα ἀναγινώσκοντα τὸν Λύειν. Δὲν ἀπέχει ὅμως τῆς πιθανότητος ὅτι διὰ τὴν ἀπαργεῖαν παρόντος τοῦ Σωκράτους, καὶ πολλῶν ἄλλων βεβαίως, τὸν ἀπεικονίζοντα τὸν τρόπον καὶ τὰς ἰδέας τοῦτου διάλογον, πολλὰκις ὁ Πλάτων ἐμελέτησε τὸ ἔργον του συστῆλιν τοὺς χαλινούς τῆς φαντασίας, ἐνῶ ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνων ἔγραψε τὸν Φαίδρον. Ἄν ἔγραψεν ἄρα νέος τὸν Λύειν, ἴσως νεώτερος ἔγραψε τὸν Φαίδρον, καὶ μετὰ πολὺ ἀκριβεστέρας μελέτης καὶ προφυλάξεως ἐκείνον, γυμνασθεὶς ἤδη εἰς τὸ γράφειν καὶ ἀποκτῆσας τὸ θάρρος ν' ἀπαγγέλλῃ ἰδίας συνθέσεις εἰς ἐπὶ πολλῶν, δι' ὧν ἔγινε καὶ ὁ Σωκράτης περιεργὸς ν' ἀκούσῃ τὰ περὶ ἐκτοῦ.

Ἐνδίδει καὶ ὁ Σταλβάνουμος ὅτι ὁ Φαίδρος ἐγράφη πρὸ τοῦ Συμποσίου, τεκμαίρων τοῦτο ἐκ τῶν παρ' Ἀθηναίων (XIII. 562) στίχων τοῦ Ἀλέξιδος συνθέσαντος Φαίδρον, ἐν ᾧ ὅμως ἀναφαίνονται τὰ ἐν Συμποσίῳ παρὰ Πλάτωνος λεχθέντα, ὥστε τοῦ Φαίδρου τὸ ὄνομα, ὡς πρώτου γενομένου γνωστοῦ, προσωποποιεῖ ἀμφοτέρω. Ἀλλ' ἐκ τῶν λέξεων τοῦ Συμποσίου — διωκίσθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων (193. Α), προδίδεται ἡ ἐπὶ τῆς συγγραφῆς του, διότι ἐν ἔτει 385. Π. Χ. (Ὀλυμπ. 93. 4) καθήρθη τὸ τεῖχος καὶ διωκίσθη ἡ Μαντινεία τετραχῇ (Ξενοφ. Ἑλλ. Ε'. β'. Ἀριστοτ. πολιτ. Β'. α. Διόδ. ΙΕ'. ε.) ἂν καὶ ἡ παραβολὴ αὐτῇ εἴναι κατ' ἀναχρονισμόν, καθότι ὁ διάλογος πλάττεται πρὸ τοῦ Ἀγάθωνος, ὁ δὲ Σωκράτης ἐπιτελεῖται πρὸ τοῦ 400 Π. Χ. (Ὀλυμπ. 95. 1). Νομίζομεν ἐν τούτοις ἄξιον ἀμνηστίας τὸν Πλάτωνα ἕνεκα τοιαύτης πράξεως, κατὰ τοὺς καθαριστὰς ἀξιοποιοῦν (Hommelius), ἀφοῦ δι' αὐτῆς προσδιορίζεται ὁ χρόνος, μεθ' ὃν εἶναι ἐνδεχομένη ἡ συγγραφή. Ὁ Στάλβανος (II. Μέρ. β'. σελ. 382) εἶναι ἔτοιμος νὰ καταδικάσῃ καὶ τὸν Ἀριστοφάνην παίζοντα μὲ εἰκόνα

ἐκ τοιούτων ἀλγεινῶν συμβάντων ληφθεῖσαν, ἂν δὲν δεχθῇ τις, ὅτι μετὰ τὴν συνοίκισιν πάλιν τῶν Μαντινέων ἐν ἔτει 370 Π. Χ. (Ὀλυμπ. 102. 3. Ξενοφ. Ἑλλ. ΣΤ'. 5) ἔκαμε χρῆσιν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῆς εἰκασίας ταύτης εὐρέθη μέσον νὰ σωθῇ ἡ ὑπόληψις του διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ξενοφώντος (Ε'. β'. 7) βεβαιούσης, ὅτι ὀλίγον μετὰ τὴν διάσπασιν τῶν οἱ Μαντινέες ἤδοντο τοῖς πεπραγμένοις.

Ἐνῶ λοιπὸν διὰ τὸ Συμπόσιον ὑπάρχει βεβαιότης ὅτι ἐγράφη μετὰ τὸ ἔτος 385, ὁ Σταλβάνουμος φρονεῖ ὅτι διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φαίδρου μᾶς χρησιμεύει ἡ μαρτυρία τοῦ Εὐσεβίου ἐπαναφέροντος τὸν Πλάτωνα εἰς Ἀθήνας ἐν ἔτει 389 Π. Χ. (Ὀλυμπ. 97. 4) ἐξ Ἰταλίας, ὅθεν ἐπορίσθη ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας, ὁποῖαν δεικνύει ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ. Ἄν ὅμως μετ' ἐπιστάσεως διέλθωμεν τὰ τέσσαρα χωρία τοῦ Φαίδρου, ἔθθα λέγεται πυθαγορίζων, θέλωμεν ἰδεῖ ὅτι καὶ πρὶν ἐπισκεφθῇ τὴν Ἰταλίαν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὡς ἔγραψεν, ἰδοὺ δὲ ταῦτα:

α. Τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους περὶ ψυχῆς πικραζάλλοντος αὐτὴν μὲ σύμφυτον δυνάμιν ὑποπτέρου ζεύγους (246. Α) συνδυάζουν πρὸς τὰ παρ' Ἱεροκλέους ἐν ὑπομνήμασι εἰς τὰ Χρυσᾷ Ἑπῇ λεγόμενα (στ. 69), ὅτι ἄνθρωπος ψυχῇ λογικῇ μετὰ συμφύτου ἀθανάτου σώματος· καὶ τοῦτο τῶν Πυθαγορείων ἦν δόγμα, ὃ δὴ Πλάτων ὕστερον ἐξέφηγεν ἀπεικάζας ἐνυμνῶν δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους. — Ἀλλ' ὁ Πλάτων (246. Β) μόνον τὸν θεὸν ἀποκαλεῖ ἐξ ἀθανάτου ψυχῆς καὶ ἐξ ἀθανάτου σώματος, ὥστε ἀντὶ νὰ ὑπάρχῃ ὁμοιότης, ὑπάρχει μόνον ἀναλογία τις.

β. Οἱ Πυθαγορικοὶ καὶ ὁ ἑμπεδοκλῆς διήρουν τὸν κόσμον εἰς αἰσθητὸν καὶ νοητὸν, καὶ τούτου εὐρίσκονται ἀνάλογα, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον παρὰ Φαίδρου (246. Ε' καὶ ἐπ.), καθ' ὃν αἱ ψυχαὶ ἀκαλουθούσαι ἐν ὑποπτέρῳ ζεύγει τὰ ὄχηματά τῶν ἐνδεκα θεῶν, (διότι ἡ Ἑστία μένει ἐν θεῶν οἴκῳ μόνῃ) προπορεύμενου τοῦ Διὸς, μόλις μετὰ κόπου ὀλίγαι φθάνουν ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ οὐρανοῦ, μετρησὺς τελεσθῇ ἡ περιφορὰ αὐτοῦ ποτὲ μὲν ὑψόμεναι ποτὲ δὲ δύνουσαι, ὅθεν ῥίπτουν τινὰ βλέμματα εἰς τὸν ἔξω τόπον ἀσπερὶς καθορῶσαι τὰ ὄντα, δηλ. τὴν ἐν τῷ ὄντι ὄντως ἐπιστήμην. ἦτοι τὴν καθ' ἑαυτὴν καὶ οὐχὶ ὁποῖα εἶναι ἑτέρα ἐν ἑτέρῳ ὥν ἡμεῖς νῦν ὄντων καλοῦμεν, ἦτοι τὴν ἐρημισμένην. Πτεροφόρησάσαι δὲ κατέρχονται εἰς τὸν γῆινον βίον, κατὰ βαθμὸν τῆς δοξαστῆς σοφίας, ἥς ἔτυχον, ἄλλαι εἰς γονὴν φιλοσόφου, ἢ μουσικοῦ, ἢ ἑρωτικοῦ, ἄλλαι εἰς βασιλικὸν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλ' εὐθὺς βλέπομεν πόσον ἡ διαστολὴ τοῦ κόσμου εἰς αἰσθητὸν καὶ νοητὸν ἀπέχει ἀπὸ τὴν διάσπασιν τῶν καθαρῶν ἰδεῶν, κατοικουσῶν εἰς τὸν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ τόπον, ὡς τύπων, ἐνθα τὰς καθορῶσι καὶ θεοὶ καὶ ἄνθρωποι. Οὐδαὶς δύναται νὰ φιλονεικῇ ὅτι ταῦτα εἶναι ὅλως πλατωνικά. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην μάλιστα τοῦτο εἶναι ἰδιὸν τῶν Πυθαγορείων, ὅτι τὸ πεπερασμένον καὶ τὸ ἀπείρον καὶ τὸ ἐν οὐχ' ἑτέρας τινας φήθησαν εἶναι φύσεις οὐκ ἑνὸς ἢ γῆν ἢ τι τοιοῦτον

ἑτερον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀπείρον καὶ αὐτὸ τὸ ἐν οὐσίᾳ εἶναι τούτων ὡς κατηγοροῦνται.

γ. Ἡ πρὸς τὸν Τισίαν ἀποστροφή πρὸς ὑπόμνησιν τῆς γνώμης τῶν σοφωτέρων, καθ' ἣν πρέπει τις νὰ μελετᾷ παρέργως μὲν ν' ἀρέσκη εἰς τοὺς ὁμοδούλους κυρίως δὲ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐξ ἀγαθῶν δεσπότας, (274. Α) δὲν περιέχει τι τόσον μυστηριώδες, ὥστε νὰ δύναται μόνον διὰ τῶν ἀπορρήτων τῶν Πυθαγορικών νὰ ἐξηγηθῇ.

δ. Ἐπὶ τέλους τὸ κατὰ μυθικὸν τρόπον διήγημα περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Θαμοῦ ἐπιτιμησάντος τὸν ἐφευρόντα τὰ γράμματα θεὸν Θεῶν, ὅτι οἱ μαθόντες αὐτὰ δι' ἀμελετησίαν μνήμης θίλουν περιπέσει εἰς λήθην (274. Β) ἐθεώρησαν ὡς Πυθαγορίζον διδάγμα (Πλουτάρχου Νουμ. κβ').

Αὐτὰ λοιπὸν, διότι ἄλλα δὲν μνημονεύονται, δὲν εἶναι φύσεως νὰ μᾶς ἀναγκάσουν εἰς ὁμολογίαν ὅτι μόνον ἐπανελθὼν ἐξ Ἰταλίας ἠδύνατο νὰ τὰ γνωρίζῃ ὁ Πλάτων, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς μαρτυρεῖ ὅτι πρὸ τοῦ Σωκράτους ἠκροάσθη ἄλλων φιλοσόφων (Μεταφυσ. Α'. 6). Διὰ τοῦτο ἀφίνοντες ὅλα τὰ τεκμήρια ὡς ἀνεπαρκῆ προβαίνομεν εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῇ διὰ νὰ δεῖξωμεν ἀναλύοντες τὴν ὑπόθεσιν τῶν διαλόγων, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἐκ τῶν πρώτων ἔργων τοῦ φιλοσόφου.

Συνάπτοντες ὅλα τὰ μέρη εἰς τὴν κοινὴν ἰδέαν, ἥτις φαίνεται ἐπικρατοῦσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ διαλόγου, βλέπομεν ὅτι ἔχει ὑπόθεσιν τὴν ῥητορικὴν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἄνευ τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ παντοῦ τεχνάζομένη, εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἀνεπιτηδεύα, λανθάνουσα τοῦ σκοποῦ τῆς, διότι τὸν ἀγνοεῖ. Διὰ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς ἐννοίας τοῦ συγγραφέως, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ποῖα διδόμενα εἶχεν ὑπ' ὄψιν, δηλαδὴ ὁποῖα τις ἦτον ἐπ' αὐτοῦ ἡ ῥητορικὴ. Ὅταν ὁ Γοργίας ὁ Λεοντίνιος ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας συμπροσθεῖων μετὰ τοῦ διδασκάλου του Τισίου, ἐξέπληξε τοὺς ἀκροατὰς του. (Παυσ. Στ'. ιζ'. 8. Διον. βίος Λυσίου. Διόδ. ΙΒ'. 53). Τοῦτο συνέβη ἐν ἔτει 427 π. χ. (Ὀλυμπ. 88'. 2 Θουκυδ. Γ'. 86). Οἱ λόγοι του, οἵτινες ἐπωνομάσθησαν λαμπράδες (ὅρα Σχολ. Ἑρμογένους), δὲν ἐδήλουν τὴν πολιτικὴν ἐμβρίθειαν, ἢ κατὰ τὸν Φαίδρον τοῦ Πλάτωνος τὸ ὑψηλόνον καὶ τελεσιουργὸν τῆς εὐφυΐας τοῦ Περικλέους, ὅστις ἕνεκα τούτου ὠνομάσθη Ὀλύμπιος, ἀλλ' ἀντὶ τῆς σοβαρᾶς ἀπλότητος τούτου ἐλοσμοῦντο διὰ λέξεων ποιητικῶν, ἢ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Ῥητορ. Γ'. 1 καὶ 3) διπλῶν ὀνομάτων πρεπόντων εἰς διθύραμβον (Ποιητ. 22) καὶ γλωσσημάτων (Διον. Ἀλ. Λυσίου βίος). Ἀποβλέπων κυρίως διὰ τῆς ἁρμονίας τοῦ ἤχου νὰ προσηλώσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν του ἐπύκαζε τὸν λόγον του διὰ παρονομασιῶν καὶ παρηγήσεων ἦτοι διὰ λέξεων σχεδὸν ὁμοιοφώνων, τῶν ὁποίων ἡ σύμπτωσις ἐδέεσμενε τὸν νοῦν καὶ ἄνευ τῆς ὑπάρξεως σοβαρᾶς ἐννοίας, ἢ δὲ φράσις του προσέβαινε κατὰ ῥυθμὸν, διὰ τῆς συμμετρου διαίρεσεως ἐκάστης περιόδου εἰς ἴσα μέρη, ἦτοι εἰς ἰσόκωλα, πᾶρισα καὶ ὁμοιοτέλευτα, ὥστε ἡ ἀντίθεσις τῆς ἐννοίας νὰ δηλοῦται καὶ διὰ

τῆς ἀντιθέσεως τοῦ λόγου. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπικρατῇ δι' ὅλου τοῦ λόγου ἀντίθεσις ἐννοιών, ἦτον ἐπόμενον ὅτι ὡς ἐπιπολὺ ἡ ἀντίθεσις ἐνυπῆρχε μόνον εἰς τὰς λέξεις. Ἀλλ' ἐνῶ τότε ὁ ἑμμετρος τῆς ποιήσεως λόγος ὑπερέχεν, ὁ δὲ πεζὸς ἦτο νέος, ἐθεωρεῖτο δι' αὐτοῦ ἡ μελωδία, τῆς ὁποίας ἡ ἀντικειμένη λέξις εἶναι ἀπομίμησις (Ἀριστ. Ῥητ. Γ' 1.) Τὸν κενὸν ἀλλ' εὐήχον τοῦτον κόσμον τοῦ λόγου ἀνύψανεν ὁ Γοργίας διαλεκτικῶς φιλοσοφῶν, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε μᾶλλον νὰ ἐνσπείρῃ δισταγμὸν, παρὰ νὰ μεταδίδῃ ὑψηλοτέρην πεποιθήσιν. Ὁ Ἀριστοτέλης (περὶ Γοργίου) καὶ ὁ Σέξτος ὁ ἑμπερικὸς (πρὸς Λογικὸν) μᾶς διέσωσαν τὰς ἐν τῷ περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ περὶ γνῶσεως συγγράμματι ἰδέας του, ἐνθα τρία τινὰ προϋτίθετο νὰ δεῖξῃ. Οὐκ εἶναι οὐδέν· εἰ δ' ἔστιν, ἄγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἔστι καὶ γνωστόν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἀλλοις. Ὅλος οὗτος ὁ τρόπος τοῦ Γοργίου ὠνομάσθη Γοργιάζειν, διότι καὶ ὡς ἐκ τῆς νεότητος τοῦ πράγματος καὶ τῆς τάσεως πρὸς τὸ λέγειν ἐπιτηδεύει τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς μεγάλης ἡλικίας εἰς ἣν ἐφθασεν ὁ Γοργίας μετερχόμενος τὸν διδάσκαλον, ἀπέκτησε πολλοὺς ὁπαδοὺς. Τὸν Γοργίαν, ὡς εἴπομεν, ἐδίδάξαν ὁ Τισίας καὶ τοῦτον ὁ Κόραξ. Μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν τυράννων ἐν Συρακούσαις (π. χ. 466, Ὀλυμπ. 78'. 3) ἀφῆθησαν ἐλεύθεροι πάλιν αἱ ἰδιωτικαὶ δίκαι καὶ ὡς ἐκ τῆς συσσωρεύσεως αὐτῶν ἡ δικανικὴ εὐγλωττία ἔλαβεν ἀφορμὴν ν' ἀναπτυχθῇ (Κικέρ. Βροῦτος 12. 46), τοσούτῳ μᾶλλον καθόσον ἴδιον τῶν Σικελῶν ἦτον ἡ εὐφυΐα καὶ ἀγγλινόα. Ὁ Κόραξ οὐχὶ μόνον διέπρεψε διὰ τῶν λόγων του καὶ ὡς ῥήτωρ καὶ ὡς λογογράφος, ἀλλὰ κατέγινε νὰ προσδιορίσῃ καὶ τοὺς κανόνας τοῦ λόγου συγγράψας τέχνην ῥητορικὴν, ἢ ἀπλῶς τέχνην. (αὐτόθι, καὶ Ἀριστοτ. ῥητορ. Β'. 24). Περὶ αὐτῆς γνωρίζομεν μόνον ὅτι διήρξε τὰ μέρη τοῦ λόγου ἀκριβῶς ἀπαιτῶν πάντοτε νὰ προηγῆται κολακευτικὸν καὶ θεραπευτικὸν προοίμιον, δι' οὗ νὰ προπαρασκευάζεται ἡ εὐνοία τοῦ ἀκροατοῦ καὶ ὅτι ἐπραγματεύετο καὶ περὶ τόπων ὡς τῶν ἐξ εἰκότων, ἢ, καθὼς τοὺς ὠνομάσαν μετὰ ταῦτα, περὶ ἐντέχνων πίστεων πρὸς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀτέχνους Π. Χ. ἂν ὁ αἰκίσας ἦτον ἀσθενέστερος, τὸ ἐκ τῆς ἀσθενείας τεκμήριον, ἂν δὲ ἰσχυρότερος, ὅτι δὲν ἤθελε πράξει αἰκίαν, μέλλων νὰ φανερωθῇ ὡς ἐκ τῆς ῥώμης του. (Ἀριστ. αὐτ. καὶ Φαίδρ. 273. Β.) Τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον πολὺ εὐφρὺς ἀπεικονίζει τὴν μέθοδον ταύτην. Ὁ Κόραξ συνεφώνησε μετὰ τινος νέου νὰ τὸν διδάξῃ ἐπὶ μισθῷ, τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ λάβῃ ἅμα ὁ νέος οὗτος νικήσῃ τὴν πρώτῃν δίκην. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ καιρὸν ἤρνετο τὸν μισθόν, ὁ Κόραξ τὸν ἐνήγαγε λέγων ὅτι πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ λάβῃ τὸν μισθόν, ἐὰν μὲν νικήσῃ, διότι ἐνίκησεν, ἐὰν δὲ νικηθῇ διότι ἐκπληροῦται ὁ ὅρος τῆς μετὰ τοῦ νέου συμφωνίας. Οὗτος δὲ ἀπελογεῖτο ὅτι ἐξ ἅπαντος δὲν πρέπει νὰ πληρωθῇ, ἐὰν μὲν νικήσῃ, δι' αὐτὸ τοῦτο, ἐὰν δὲ νικηθῇ διότι δὲν ἐξεπληρώθη ὁ ὅρος. Οἱ δίκασται θορυβηθέντες ὡς ἐκ τῶν διλημμάτων ἀπέπεμψαν ἀμφοτέρω

ρους λέγοντες ἐκ κακοῦ κόρακος κακὸν ὄν, (Σέξ-
τος πρὸς ῥήτορας).

Ὁ Τισίας μαθητὴς καὶ κατόπιν ἐρχομὸς τοῦ
Κόρακος, συγγράψας καὶ αὐτὸς τέχνην, δὲν ἀφῆκεν
ἔχνην εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τοῦ διὰ τὸν ἐκτι-
μήτουν ὅπως οἱ σύγχρονοί του, ὑπῆρξε δὲ διδάσκα-
λος τοῦ Γοργίου. Ἀλλ' οὗτος ὑπερέβη τοὺς πρὸ αὐ-
τοῦ καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν, εἰς ἡνέπαιδευθῆ παρὰ
τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ τῶν Ἑλεατῶν. Ἡ βᾶσις αὐτῆς
ἦτον ὅλως ἀρνητικὴ, ὅτι οὐδὲ τὸ εἶναι ὑπάρχει οὐδὲ
τὸ μὴ εἶναι, διότι βέβαια οὐδὲν τούτων ἔχει ἀφῆ-
ρημένως καὶ κεχωρισμένως ὑπαρξίν ἐντὸς τοῦ κόσμου,
ὅποιον ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἡ δὲ ἀντινομία αὐτῶν
εἶναι ἀδιάλυτος, ἐνόσφ ὁ νοῦς μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ
ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον χωρὶς νὰ ἐννοῇ ὅτι ἔχει ἐνώπιόν
του κενὴν ἀρχαίρεσιν, οὐδὲν ἄλλο περιέχουσιν, εἰμὴ
ὅ,τι ἡ καθαρὰ καὶ κενὴ νήσις. Ὡς ἐκ τῆς διαλεκτι-
κῆς ταύτης ἦτον ἐπόμενοι νὰ περιπέσῃ ὁ Γοργίας
εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει καθαυτὸ ἀλλ' ὅλα
εἶναι φαινόμενα, τὰ ὅποια δύναται νὰ παραστήσῃ
διὰ τῆς δεξιότητός του, ἥτοι τῆς σοφιστικῆς, ὅπως
θέλει. Ἀς ἀρῆσθαι νὰ κοιμῶνται, λέγει ὁ Σωκρά-
της ἐν Φαίδρῳ, τὸν Τισίαν καὶ Γοργίαν, οἵτινες ἐπρο-
τίμησαν τὰ εἰκότα εἰς τ' ἀληθῆ, σμικρύνοντες τὰ
μεγάλα, καὶ μεγαλοποιούντες τὰ σμικρὰ διὰ ῥώμην
λόγου, ἢ τὰ κινὰ ἀρχαίως καὶ τ' ἀρχαίᾳ κινῶς λέ-
γοντες. Ἦτο φυσικὸν αἱ πρῶται ἐρευνᾶν τῆς τέχνης
νὰ περιστραφεῖν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν καὶ νὰ
ἐκλάβουν οἱ ἱεροφάνται αὐτῆς τὴν διακόσμησιν ἀντι-
τῆς οὐσίας, οἱ δὲ χρεωστούμενοι εἰς τὴν νεότητά τοῦ
πράγματος θριαμβοὶ ἐξῆψαν τὴν ἀλαζονείαν, ὥστε νὰ
ὀνομάζεται ἡ ῥητορικὴ πεθοῦς δημιουργὸς ἥτις
ἀπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑπ' αὐτῇ ἔχει.
(Πλάτ. Γοργ.)

Μεταρρυθνεῖσθαι ὁμῶς ἡ τέχνη εἰς Ἀθήνας, ἐνθα
τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχεν ἡ πλείστη ἐξουσία τοῦ λέγειν
(Πλάτ. αὐτόθι), ἔρχισεν νὰ λαμβάνῃ πρακτικώτερον
τάσιν καὶ ν' ἀπεκδύεται τὸ περιττὸν τοῦ κόσμου,
πρὸ πάντων διὰ τοῦ Ἀντιφῶντος, ὅστις ἐχρημάτισε
λογογράφος, διότι ἐν ἰδιωτικαῖς δίκαις ὁ διὰδικος ὤ-
φειλε μόνος ν' ἀγορεύσῃ. Ὁ Θουκυδίδης, ὅστις ἦτο
μαθητὴς τοῦ τὸν μνημονεύει μετὰ θαυμασμοῦ ὡς ὑ-
ποβλεπόμενον διὰ τὴν δεινότητά του, μολονότι δὲν
παρίστατο εἰς τὸν δῆμον οὔτε εἰς ἄλλον ἀγῶνα ἐκου-
σίως, ἐνῶ ἦτον ἄριστος σύμβουλος (δὴλ. λογογράφος·
ὅρα Βίον Ἀντίφ.) τῶν ἀγωνιζομένων ἐν δικαστηρίῳ ἢ
ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ὑπερεῖχεν ὅλους εἰς τὸ νὰ ἐννοῇ
καὶ νὰ λέγῃ ὅσα ἐννοεῖ, μετὰ δὲ τὴν περὶ τῶν
τετρακοσίων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐγκατάστασιν συνε-
τέλεσε, δικαζόμενος ἐπὶ θανατικῇ δίκῃ ἀπήγγειλε τὴν
τελειωτέραν μέχρι τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἀπολογίαν
(Π' κεφ. 68). Κατὰ δυστυχίαν ἀντὶ νὰ μᾶς διασω-
θῇ ἡ ἀπολογία αὕτη, μᾶς διεσώθησαν ἄλλοι τινες
λόγοι ἡγετον ἀξίας, ἱκανοὶ ὁμῶς νὰ δεῖξουν τὴν τέ-
χνην τῆς ἐποχῆς.

Ἐκ τῶν δεκαπέντε δικασιβάντων λόγων οἱ δώδεκα
ἀνήκουν εἰς μελέτας ἀποτελοῦντες τρεῖς τετραλο-
γίαις, ἐξ ὧν ἐκάστη, περιστρεφόμενη εἰς τὸ αὐτὸ θέμα,

περιέχει ἀνὰ δύο λόγους κατηγορίας καὶ δύο ἀπο-
λογίας, τοὺς μὲν προτέρους, τοὺς δὲ ὑστέρους. Ἡ τέ-
χνη συνίσταται εἰς ἀνέκδοτον κοινὸν τόπων πρὸς στή-
ριξιν τῆς ἰδανικῆς κατηγορίας, οἵτινες ὡς σχετικοὶ καὶ
ἀπτόμενοι μόνου τοῦ πιθανοῦ, ἀναστρέφονται διὰ τοῦ
προτέρου λόγου τῆς ἀπολογίας, ἐπονται δὲ κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον οἱ ὑστέροι λόγοι ἐξαντλοῦντες τὰ ἐκα-
τέρωθεν τεκμήρια. Ὁ Κυντιλιανὸς μᾶς βεβαιῶν ὅτι
ὁ Ἀντιφῶν πρῶτος συνέγραψε λόγους πρὸς κοινὴν ἀ-
νέγνωσιν (Oratioem primus omnium scripsit),
ἐννοεῖ δὲ οὐχὶ μόνον τὰς τοιαύτας μελέτας, ἀλλὰ
καὶ καθαυτὸ δικανικοὺς, ὅποιοι εἶναι οἱ τρεῖς σωζό-
μενοι, ἀναγόμενοι εἰς φονικὰς δίκας, καθότι τῶν
ἀρχαίων αἱ συλλογαὶ ἦσαν διηρημέναι κατὰ τὰ εἶδη
τῶν δικῶν, ὥστε τοῦ Ἀντιφῶντος διετηρηθῆσαν μόν-
οι οἱ τῶν φονικῶν ὡς τοῦ Ἰσικίου οἱ περὶ κλήρου.

Ἐνῶ ἐκ τῶν τετραλογιῶν μανθάνομεν πῶς ὁ ἐπο-
νομασθεὶς Νέστωρ ἐδίδασκε τοὺς νέους ἐν τῇ δια-
τριβῇ του εἰς τὸ νὰ τρέπουν ἐπιτηδεύως καὶ πρὸς τὸ
σοφιστικώτερον τὰ ἐξ εἰκότων τεκμήρια, διὰ τῶν
τριῶν περὶ φονικῶν δικῶν λόγων, ἐξ ὧν εἰς εἶναι
κατηγορία φαρμακείας κατὰ τῆς μητριάς, οἱ δὲ
ἄλλοι δύο ἀπολογίαι τοῦ Ἑλλου περὶ τοῦ Ἡρώδου φόνου
καὶ τοῦ χορευτοῦ περὶ τοῦ φαρμακευθέντος ἐν τῇ
οἰκίᾳ του παιδός, βλέπομεν τὸν Ἀντιφῶντα συγγρά-
φοντα μὲν καὶ ἐνταῦθα, ἀλλὰ δι' ἀγῶνα πραγματικόν.
Ἀποσκορακίσας πλέον τοὺς ἀρχαίους τοῦ Γοργίου
καὶ τὰς ποιητικὰς λέξεις, προτίθεται τὴν κυριολε-
ξίαν, ὥστε ὁ στοχασμὸς νὰ ἐκφράζεται σαφῶς καὶ ἀ-
κριβῶς. Εἰς τὴν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβολογίαν, ἐ-
χρημάτισε διδάσκαλος ὁ Ἡρόδικος (Μαρκελλ. βίος
Θουκ. 36), δι' αὐτῆς δὲ φαίνεται ἡ πρακτικώτερα
τάσις, ὥστε νὰ μὴ κρούτῃ μόνον ἡχὸς ἀσυνήθης τὸ οὖς
τοῦ ἀκροατοῦ, ἀλλ' ἐξεναντίας νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν
νοῦν του καθαρὰ διάνοις, ἐφ' ἣ διορῶν τὰ πράγμα-
τα νὰ πεισθῇ.

Τὸ ἐπόμενον βῆμα εἶναι ἡ διέγερσις τοῦ πάθους
τοῦ ἀκροατοῦ διὰ τοῦ πάθους τοῦ ῥήτορος, ἐντέχνως
ἐκφραζομένου διὰ τῆς ἀνωμαλίας τῆς φράσεως ἀκο-
λουθούσης τὴν συγκίνησιν τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ μέχρις
αὐτοῦ δὲν προέβη ὁ Ἀντιφῶν, ὅστις, ὡς λέγει ὁ σύγ-
χρονος τοῦ Κικέρωνος Καικίλιος, τοῦ ὁποῦ τοῦ τὰς
ὀρθὰς κρίσεις ἀπήνθισαν οἱ ἀρχαῖοι, Ψευδοπλούταρχος
καὶ Φώτιος, δὲν ἐγνώριζεν ἔτι τὰ σχήματα τῆς
διανοίας ἢ τὴν τροπὴν ἐκ τοῦ παρούργου καὶ ἐ-
νάλλαξιν, ἀλλὰ μόνον τὰ τῆς λέξεως. (Φώτ. 259).

Ἡ κατασκευὴ τῆς περιόδου ἐξακολουθεῖ ἐπομένως
νὰ εἶναι συμμετρικὴ, διὰ τῶν ἰσοκάλων καὶ παρί-
σων καὶ τῆς ἀντικειμένης λέξεως τείνουσα πρὸς τὴν
ἐναρμόνιον σύνθεσιν, ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ Καικί-
λιος, ἥτις μὴ δηλοῦσα πάντοτε ἀντίθεσιν ἰδεῶν ἀπο-
βαίνει μονότονος. Χάριν αὐτῆς τῆς ἀκριβολογίας καὶ τῆς
ἐναρμονίου συνθέσεως ἀποδίδει εἰς τὸν Ἀντιφῶντα
ὡς καὶ εἰς τὸν Θουκυδίδην ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασ-
σεύς (περὶ συνθ. ὀνομ.) τὸν αὐστηρὸν χαρακτήρα,
ἢ τὴν αὐστηρὰν ἀρμοσίαν, ὁ δὲ Καικίλιος (Ἀντιφ.
βίος κατὰ Πλούτ.) λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἐν
τοῖς λόγοις ἀκριβὴς καὶ πιθανὸς καὶ δεινὸς περὶ

τὴν εὐρεῖν καὶ ἐν τοῖς ὑπόλοιποις πιθανός. Ἡ εἰς
εὐρεσιν τεκμηρίων ὁμῶς ἐπιτηδεύσις κινδυνεύει νὰ
εἶναι φορτικὴ, διότι αἱ πολλαὶ πιθανότητες, αἵτινες
δὲν ἀντισταθμίζουσιν τὸ ἐλάχιστον ἀμέσου ἀποδεί-
ξεως, ἢ ἀτέχνου πίστεως καθίστανται ὑποποτοὶ καὶ
φορτικαί. Ἀλλ' ὁ Ἀντιφῶν ἐγνώριζε τὸ ὀρθὸν μέτρον,
τοῦ εὐπρεποῦς μάλιτα στοχαζόμενος.

Ὁ Ἀνδοκίδης ὀλίγον διέπρεψεν, οὔτε ἐπέφερεν ἀ-
νάπτυσιν τινὰ ἀξιοσημείωτον, ὅπως ὁ Λυσίας, περὶ
οὗ ὁ λόγος ἐν Φαίδρῳ. Ἀλλ' ὁ Λυσίας ἔχει δύο ἐπο-
χὰς ἀκριβῶς διαστελλομένας· κατὰ μὲν τὴν πρώτην
ἀκολουθεῖ τὰ ἔχνη τῶν πρὸ αὐτοῦ, διδάσκων τοὺς
αὐτοὺς κανόνες ὡς σοφιστῆς (Δημοσθ. κατὰ Νεαίρας
1351), κατὰ δὲ τὴν δευτέραν παρίσταται ὡς ῥή-
τωρ, ἢ πρακτικὸς λογογράφος προπαρασκευάζων τὴν
τελειότητα τῆς τέχνης, ἥτις ἐμελλε νὰ γίνῃ παρὰ
δειγμα καλλοῦ δι' ὅλους τοὺς χρόνους, ὅπως τὰ
ἔργα τοῦ Φειδίου, τοῦ Ἰατίνου, τοῦ Καλλιμαχίδου
καὶ τοῦ Μνησιχλέους. (Περὶ τῶν δύο τούτων ἐποχῶν
ὄρα Μύλλερν, ἱστορ. τῆς φιλ. κεφ. 35.)

Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη μὲν ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἐκ Συ-
ρακουσίου πατρὸς, τοῦ Κεφάλου, μετοικήσαντος αὐ-
τοῦ κατὰ προτροπὴν τοῦ Περικλέους (Λυσ. κατὰ Ἐ-
ρατοσθ. Β'). Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς ἐ-
στελλον ἀποικίαν εἰς Θουρίους (Ὀλυμπ. 84. 1 π.
χ. 444), ἀπέπλευσε καὶ αὐτὸς, πεντεκαίδεκαετῆς
τότε, μετὰ δύο ἀδελφῶν, ἐξ ὧν εἰς ὁ Πολέμαρχος,
διὰ νὰ κοινωνήσῃ αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ
συμφορὰν τῶν Ἀθηναίων ὡς ἀττικίζων ἔφυγε
πάλιν ἐπανερχόμενος εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς
του, (Ὀλυμπ. 92. 2 π. χ. 412) ἐνθα ἐξῆσεν ὡς ἰ-
σοτελής (Διον. βίος Λυσίου). Ὁρμηθεὶς ἐν Σικελίᾳ
ἐκ τῶν μαθημάτων τοῦ Τισίου καὶ Νικίου τινος ἐ-
πηγγέλλετο ἐν Ἀθήναις τὸν διδάσκαλον τῆς ῥητορι-
κῆς (Πλούτ. βίος Λυσίου) ἥτοι τὸν σοφιστὴν, με-
χρὶ οἱ τριάκοντα τὸν κατεδίωξαν διὰ νὰ τὸν ἀρ-
πάσουν τὰ πλοῦτή του, καὶ αὐτὸς μὲν διεσώθη εἰς
Μέγαρα, ὁ δὲ ἀδελφὸς του Πολέμαρχος ἐπὶ τὸ κώ-
νειον. Ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ Θρασυβούλου καὶ συντε-
λέσας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας διὰ
τῆς περιουσίας ὅσην διέσωσεν (Φώτ. 261), ἔπνευ ἐκ-
δίκησιν κατὰ τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ὁπαδῶν των.
Ἐκ τούτων τῶν τριάκοντα ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ
τοῦ Ἐρατοσθένης ἐδίδεν εὐθύναν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς
ἀμνηστίας. Τοῦτο ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ
Λυσίου, ὅστις οὐδέποτε ἄλλοτε πράξας ἢ ἴδια ἢ ἀλ-
λότρια πράγματα ἐνώπιον τοῦ δήμου (κατὰ Ἐρατοσθ.
Ζ'), τότε πρῶτον παρέστη ἐκθέτων τὰς ἀνοσιότη-
τας τοῦ Ἐρατοσθένης πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰς
πρὸς τὴν ἐξυτοῦ οἰκογένειαν ἀπικνηνωτικὰς του μετὰ
γνησίῳ πάθος, ὅποιον ἐμπνέει ἡ δύναμις τοῦ αἰσθη-
ματος. Εἰς τοιαύτας στιγμὰς οἱ μετ' ἀκριβείας με-
λετηθέντες κανόνες δὲν ἐξουσιάζουν πλέον, ἀλλ' ὑπο-
χωροῦν εἰς τὴν συγκίνησιν τῆς ψυχῆς. Ἐκτοτε ὁ Λυ-
σίας ἐγνώρισε τὴν ἀληθῆ δύναμιν καὶ τὸν ἀληθῆ χα-
ρακτήρα τῆς ῥητορικῆς. Ἀποδιοπομπαύμενος τὸν φορ-
τικὸν καὶ περιττὸν κόσμον, ἐτρέφη πρὸς τὸ ἀφελές
καὶ φυσικόν, ἐννοῶν ὅτι οὐδὲν εἶναι τύσον κα-

ταπεινῶν ὅσον ἡ ἀλήθεια, καὶ αὐτῆς τὴν γνησίαν
ἐκφράσιν πρέπει νὰ μιμηθῇ ὁ ῥήτωρ, ὁμιλῶν μᾶλλον
διὰ τῆς σαφοῦς καὶ ἀνεπιτηδεύτου παραστάσεως τῶν
πραγμάτων παρὰ διὰ τοῦ ἥχου τῶν λέξεων, ὅθεν ὁ
χαρακτήρ του ὀνομάσθη ἱερὸς καὶ ἀρελῆς. Μολον-
τι ὅλοι οἱ σωζόμενοι λόγοι τοῦ Λυσίου εἶναι με-
ταγενέστεροι τῆς κατὰ τοῦ Ἐρατοσθένης κατηγο-
ρίας, οὔτε μᾶς σώζεται μελέτη τις προγενεστέρα,
ὥστε ἐκ τῆς συγκρίσεως νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν πεποι-
θησὶν μας, ὅτι ὁ Λυσίας προβάς εἰς τὸ βῆμα εὗρε τὸν
ἀληθῆ χαρακτήρα καὶ ἐκτοτε μεταλλάξε τὴν τέχνην,
μᾶς πείθουν ὁμῶς αἱ ἐξῆς περιστάσεις περὶ τούτου.
Πρῶτον ὁ περὶ Λυσίου θαυμασμὸς τῶν ἀρχαίων δὲν
συμβιβάζεται μετὰ τὰ ἐν Φαίδρῳ τοῦ Πλάτωνος, ὡς
θέλομεν ἰδεῖ, ἀν δὲν δεχθῶμεν ὅτι ὁ Λυσίας ἐν τῇ
πρώτῃ του περιόδῳ ἐξηκολούθησε τὰ ἔχνη τῶν πρὸ
αὐτοῦ σοφιστῶν. Τοῦτο τὸ τεκμήριον συνάδει μετὰ τὴν
ὑπόθεσιν ὅτι ὁ Φαίδρος εἶναι ἐκ τῶν πρώτων δια-
λόγων τοῦ Πλάτωνος, διότι ἡ κατὰ τοῦ Ἐρατοσθένης
κατηγορία ἀπηγγέλλη κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς 94
Ὀλυμπ. (Π. Χ. 403), δηλ. ὀλίγον χρόνον μὲν πρὸ
τοῦ Φαίδρου, ἀλλὰ πρὶν ἀποκτήσῃ τὴν μεγάλην ὑ-
πόληψιν ὁ Λυσίας ὡς λογογράφος, τοῦ ὁποῦ οἱ
ἀρχαῖοι μνημονεύουν 495 λόγους, ἐξ ὧν 250 γνησίους,
(εἰς ἡμᾶς ἔφθασαν 25). Δεύτερον τεκμήριον ἔχομεν
ὅτι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς δικαίως θαυμαζομένους λό-
γους του ὑπάρχουν ἔτι ἔχνη τῆς πάλαι μεθόδου,
διότι δυσκόλως ἐξαλείφει τις ἐλαττώματα, τὰ ὁ-
ποῖα διὰ πολλοῦ χρόνου ἐλάτρευεν ὡς προτερήματα.
Οὕτω ἔχομεν ἐν αὐτῇ τῇ κατὰ τοῦ Ἐρατοσθένης
κατηγορίᾳ ψευδεῖς ἀντιθέσεις ὡς τὴν ἐξῆς (ιδ').
εἰ διὰ μὲν τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἀδεῶς ἡγοῦνται
τοὺς τριάκοντα σώσειν, διὰ δὲ Ἐρατοσθένην καὶ
τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ δεινὸν ἦν καὶ τῶν τε-
τρακοσίων ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν. Ἀλλ' ὁ ἐπιτάφιός τοις
Κορινθίων βοηθοῖς, ὡς λόγος ἐπιδεικτικὸς καὶ πανη-
γυρικὸς εἶναι κατὰ τὸν φορτικὸν τρόπον γεγραμμένος,
πληρὴς ἐπιτηδεύσεων καὶ σχημάτων λέξεως, ὡς τῆς
παρηγήσεως μνήμην παρὰ τῆς γήμης λαβὼν (β') ἢ
τῆς ψευδοῦς ἀντιθέσεως, τῶν μὲν σωμάτων ἀφαι-
ρήσαντες, ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐ φιλοφρονήσαντες
(γ) καὶ ἄλλων τοιούτων. (Καὶ ὁ Διονύσιος δὲν ἐπαινεῖ
τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους του. Βίος Λυσίου).

Ἡ ὕλη αὐτῆς τοῦ λόγου δὲν δεικνύει ἐπιτηδεῖαν
ἐκλογὴν. Κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀπομνημονεύον-
ται αἱ μεγάλαι πράξεις τῶν Ἀθηναίων μυθικαὶ καὶ
ἱστορικαί, μετὰ πλείστου ἐπαίνου ἐπ' ἀνδρείᾳ μὲν
ὁ κατὰ τῶν Ἀμαζόνων πόλεμος, ἐπ' εὐσεβείᾳ δὲ ἡ
κατὰ τῶν Καδμείων ἐκστρατεία καὶ ἐπὶ φιλοξενίᾳ
ἡ ἐνοπλὸς ὑπεράσπισις τῶν Πρακλέους παίδων, ἐπον-
ται τὰ Μηδικὰ, τὰ δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέ-
μου μόλις μνημονεύονται, ἀλλὰ δὲν παραλείπονται
οἱ ξένοι οἱ βοηθήσαντες κατὰ τῶν τριάκοντα, ἐν οἷς
καὶ ὁ ῥήτωρ. Περὶ δὲ τῆς προκειμένης πράξεως οὐ-
δεμίᾳ ὑπάρχει διήγησις, ἀλλ' ἀπλῆ μνηεὶα μετὰ τοῦ
ἐπαίνου καὶ οἰκτιρμοῦ, δι' ὧν ἀποπερατοῦται ὁ λόγος,
ἐπιστεφανούσης τῆς ἀντιθέσεως, ὅτι οἱ διὰ τὴν φύσιν
θνητοὶ ἐγένοντο ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετήν.

τάτη τῆς Ἀκροπόλεως κορυφή, ἐρ' ἧς ἵστατο καὶ πρὶν αὐτοῦ τὸ ὑπὸ τῶν Περσῶν πυρποληθέν Ἑκκατόμπεδον· εἶναι δὲ θαυμαστικὴ ἡ θέσις αὕτη, διότι αἱ βάσεις τῶν κιόνων τοῦ Παρθενῶνος εἰσὶν ἰσοῦσαι μετὰ τῶν ἐπιστηλίων τῶν προπυλαίων, καὶ οἱ αὐτῶν εἰσερχόμενοι, ἐν ᾧ ἐβλεπεν ἐνώπιόν του τὸν ἱερὸν λόφον, ὅλον ὑπὸ γλυπτικῶν μνημείων καὶ νεῶν κατακεκαλυμμένον, ἐβλεπε συγχρόνως ὑπὲρ αὐτὰ πάντα καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του τὸν Παρθενῶνα διαγραφόμενον ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς ὁικοδομημένον ὑπεράνω τῆς γῆς. Προσέτι δὲ ἵστατο ὁ οὕτω διελθὼν διὰ τῶν προπυλαίων οὐχὶ ἀπέναντι μιᾶς τῶν πλευρῶν, ἀλλὰ μιᾶς τῶν γωνιῶν τοῦ Παρθενῶνος, συγχρόνως δὲ καὶ μιᾶς τῶν τοῦ ἐρεχθείου γωνιῶν, ὥστε ὅλη ἡ καλλιτεχνικὴ πολυτέλεια τεσσάρων πλευρῶν τῶν ἐντελεστερίων οἰκοδομῶν ἀρ' ὅσας ποτὲ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου ἐθαύμαζον, ἀνεπτύσσεται ἐνταυτῷ ἐμπρὶς· διότι οἱ μεγαλοτέχναι οἱ τότε ἐπεζήτησαν οὐχὶ τὴν μαθηματικὴν συμμετρίαν, ἀλλὰ τὴν ζωγραφικὴν συναρμοσίαν.

Ἠγέρθη δὲ ὁ Παρθενῶν ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου στερεοβάτου τοῦ ἑκατόμπεδου, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ ὅτι τοῦ νεοῦ καὶ τοῦ στερεοβάτου οἱ ἄξωνες δὲν συνταυτίζονται ἐντελῶς, ἀλλὰ ἀποτελοῦσι μικρὰν τινα, εὐδιάγνωστον ὅμως γωνίαν. Πρὸς ἀνατολὰς ἐξετάθη ἡ βάση, διότι ὁ νέος νεὸς, ἔχων 227 ποδῶν μῆκος καὶ 101 πλάτος, ἐγένετο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων (6) πεντήκοντα πύδας τοῦ ἀρχαίου μακρότερος.

Ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης, ἥτις εἶναι ἐκ πόρου, στηρίζονται βαθμίδες μαρμαρίναι τρεῖς, διότι τῶν νεῶν αἱ βαθμίδες ἦσαν πάντοτε ἀριθμοῦ περιττοῦ, ὥστε ὁ διὰ τοῦ δεξιῦ ποδὸς τῆς πρώτης ἐπιβάς, διὰ τοῦ δεξιῦ κατ' ἀρχὰς νὰ πατή καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ νεοῦ. Ἀπέναντι τῆς εἰσόδου ὅμως, αἱ τρεῖς βαθμίδες, ἐπειδὴ εἰσὶ λίαν ὑψηλαί, ὥστε ἡ ἀνάβασις καθίσταται δυσχερὴς, διατέμνονται δι' ἄλλων δύο πρηντεθειμένων. Ὁ ρυθμὸς τοῦ νεοῦ εἶναι ὁ δώριος, καὶ οὐδὲν οἰκοδόμημα δύναται τόσον δικαίως νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τύπος τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀφελείας, ἥτις εἶναι τοῦ ρυθμοῦ τούτου ὁ χαρακτηριστὴρ. Εἶναι δὲ ὁκτάστυλος, ἥτοι εἰς ἑκατέραν τῶν δύο ἐλασσόνων πλευρῶν του ἔχει ἀνὰ στήλας ὁκτὼ ῥαβδωτάς, καὶ εἶναι ὁ μόνος τοιοῦτος σωζόμενος δώριος, διότι πάντες οἱ λοιποὶ εἰσὶν ἐξίστυλοι τὸ πολὺ. Ἡ εἰσόδος αὐτοῦ δὲν εἶναι, ὡς ἐκ πρώτης ὀψέως ἐκλαμβάνεται, ἡ τὴν σήμερον ὑπάρχουσα πύλη πρὸς δυσμὰς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ἡ νοίγεται εἰς τὴν ἀντιπέραν, τὴν πρὸς ἑὼ πλευράν. Μετὰ τὰς ὁκτὼ πρώτας στήλας εἶποντο ἐξ ἄλλαι, αἵτινες συνεδέοντο μεταξὺ τῶν ὡς καὶ μετὰ τῶν ἀντιστοιχουσῶν εἰς τὰς δύο ἐξωτάτας πρηντεθειμένων τῶν πλαγίων τοίχων διὰ κιγκλίδων ἐπιχρύσων, σχεδὸν ἰσοῦσιν μὲ τοὺς κίονας, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν κιόνων καὶ ἐπὶ τῶν παραστάδων σωζόμεναι ὀπαι, μάλιστα κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν. Τὸ περικεκλεισμένον τοῦτο μέρος ἐκκαλεῖτο ὁ πρό-

ναος, καὶ ἦτον κεκοσμημένον διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν στεφάνων, ριαλῶν καὶ ἄλλων ἀνθημάτων. Ἐκαστὴ δὲ τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ νεοῦ εἶχεν ἀνὰ μίαν σειρὰν δεκαεπτὰ κιόνων, ὥστε ὅλοι ὁμοῦ οἱ κίονες τοῦ περιστυλίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 62, βάσιν μὲν οὐκ ἔχοντες, ὡς πάντες οἱ δώριοι, ὑψηλοὶ δὲ ὄντες πόδας 34, καὶ παχεῖς κατὰ τὴν κάτω διάμετρον πόδας 5 2/3, ἐνῶ ὁ νεὸς, ἀπὸ τοῦ στερεοβάτου μέχρι τῆς τοῦ ἀετοῦ κορυφῆς, ἔχει ὕψος ποδῶν 66.

Ἐσωτερικῶς δὲ ὁ νεὸς ἦν διγυς κατὰ πλάτος διηρημένος, καὶ ἡ πρὸς ἀνατολὰς ἦν ἡ μείζων τῶν διηρήσεων. Αὕτη περιεῖχε τὸ τεσσαρακοντάπηγυ τῆς Ἀθηνᾶς ἁγάλμα, τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Φειδίου, οὐ ἐλέγχον ἦν τὸ σῶμα, σάπφειρος οἱ ὀφθαλμοί, καὶ χρυσοὶ τὰ ἐνδύματα, καὶ ὁ ἐξήραπτε μυρίαὶ ἀκτίσιν, ὅταν τὴν αὐγὴν ἠνοίγοντο τοῦ νεοῦ αἱ πύλαι, οὐ δὲ τὸ κρῖνος εἶχε σφίγγας ἐπηραγμένους, ἡ ἄσπις ἐκτέρωθεν ἀμυζονομαχίαν καὶ γιγαντομαχίαν, τὰ δὲ πέδιλα κενταυρομαχίαν. Ὑπὲρ τὸ ἁγάλμα ἦν ὑπαιθρος ὁ νεὸς, καὶ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ἔγκοιλον εἰς βάθος ἐνὸς δακτύλου, ἵσως ἵνα δέχηται τὸ ὄμβριον ὕδωρ, καὶ διατηρῇ ὑγρασίαν ὠφέλιμον εἰς τὴν κόλλαν τὴν συνδέουσαν τὸν ἐλέφαντα.

Περὶ δὲ τὸ ὑπαιθρον ἵστατο ἐσωτερικὴ στοὰ δωρίων κιόνων, μικροτέρων τῶν ἐξωτερικῶν, ἐχόντων δὲ μόνον 3' διάμετρον, καὶ ἀνεχόντων πάροδον δι' ἧς ἐκατέρωθεν ἐδυνάτο τις νὰ προσέλθῃ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγάλματος. Ἀπὸ δὲ τῆς παρόδου ταύτης, ἄλλοι κίονες, πιθανῶς ἰωνικοὶ, ἀνέρχοντο μέχρι τῆς ὀροφῆς, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς στοᾶς ἐξετείνετο ὑπὲρ τὸν τοῖχον τοῦ σηκοῦ μέχρι τινὸς ἐκτάσεως εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ νεοῦ. Τὸ μέρος τοῦτο τὸ ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς στοᾶς περιλαμβανόμενον, ἦτον τὸ κυρίως λεγόμενον ἑκατόμπεδον, ὡς καὶ ὅλος ὁ νεὸς διεδέχθη τὸ αὐτὸ ὄνομα παρὰ τοῦ ἀρχαιοτέρου νεοῦ, ἂν καὶ ἦτο τὸ μῆκος του πολὺ μείζον τῶν ἐκατὸν ποδῶν. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ διηρεῖτο διὰ χαλκῶν κιγκλίδων, ὧν τὰ ἔχνη φαίνονται ἔτι ἐπὶ τοῦ εἰδωλοῦ, τὸ μέρος τὸ περιέχον τὸ ἁγάλμα, καὶ κυρίως Παρθενῶν καλούμενον, ὡς καὶ κοινῶς ὅλος ὁ νεὸς ἐκκαλεῖτο. Ἀμφότερα ταῦτα τὰ μέρη, τὸ τε ἑκατόμπεδον καὶ ὁ Παρθενῶν, ἦσαν ἐπίσης λαμπρότατα κεκοσμημένα διὰ πολυτελῶν ἀνθημάτων, ὡς ἀποδεικνύουσιν ἀνευρεθεῖσαι ἐπιγραφαί. Ὅπισθω δὲ τοῦ ἀγάλματος καὶ τοῦ διατειχίσματος τοῦ διατέμνοντος τὸν σηκόν, ἐξετείνετο ἡ ἄλλη διαίρεσις τοῦ νεοῦ, ὑπόστεγος αὕτη, ἔχουσα δὲ τὴν ὀροφὴν ἐπὶ τεσσάρων μεγάλων ἰωνικῶν κιόνων στηριζομένην, καὶ τὸ φῶς δεχομένη ἐκ μεγάλης πρὸς δυσμὰς ἀνοίγομένης θύρας. Οὗτος ἦν ὁ ὀπισθόδομος, ἐν ᾧ διετηρεῖτο ὁ ἱερὸς θησαυρὸς, καὶ ἐνταυτῷ ὁ δημόσιος.

Τοιαύτη ἦν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διάθεσις ἡν ὁ νεὸς οὗτος εἶχε κοινὴν καὶ μετ' ἄλλων, οἷον τοῦ ἐν Πισατίδι Ὀλυμπίου. Ἄλλ' ὅ,τι ἴδιον εἶχεν, ἦν ἡ θαυμασία τῶν μερῶν αὐτοῦ ἀρμονία, ἡ τῆς λιθοργίας ἀπαραδειγμάτιστος τελειότης, ὥστε ὁ μᾶλλον ἡσκημένος ὀφθαλμὸς πολλάκις δὲν δύναται νὰ διακρίνῃ τῶν λίθων τὰς ἀρμογάς, αἱ ἀναλογίαι τοῦ ἐξ ὧν ἀπορρέει ἡ

ἐκφρασις καὶ τὸ κάλλος του, καὶ ἡ σοφὴ τῶν γραμμῶν του διαγραφὴ, περιέχουσα μυστήρια, ἃ οὐδ' ὑπὸ πτευσέ ποτε, οὐδὲ δύναται εἰσέτι νὰ λύσῃ ἡ ἐπιστήμη. οὕτω πρὸ τινων ἐτῶν ἀκριβεῖς καταμετρήσεις ἀνεκάλυψαν, πρὸς μεγίστην ἐκπληξιν τῶν ἀρχιτεκτόνων, ὅτι ὅλον τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα δὲν ἔχει οὐδεμίαν γραμμὴν ἢ ὀριζοντίαν ἢ κάθετον, ἀλλ' ὅτι αἱ μὲν, οἷον ἡ τοῦ θριγκοῦ, ἡ τῆς βάσεως, εἰσὶν ὅλαι καμπύλαι, ἡ τμήματα κύκλου, εἰς ὧν τὴν κατασκευὴν ἀπαιτοῦνται βαθεῖαι μαθηματικαὶ γνώσεις, αἱ δὲ, οἷον αἱ τῶν κιόνων, τῶν πρηντεθειμένων, τῶν τοίχων, εἰσὶ προκλινεῖς πρὸς ἓν κοινὸν κέντρον, ὥστε ἂν ὑπετίθεντο ἐξακολουθοῦσαι πρὸς τὰ ἄνω, ἤθελον ὅλαι συναρθῇ εἰς μίαν κορυφὴν, καὶ ὁ Παρθενῶν θὰ ἐλάμβανε σχῆμα πυραμίδος. Τοῦτο καὶ δι' ἀπλοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ διὰ τῶν τυχόντων ἐργαλείων εὐκόλως παρατηρεῖται· διότι ὅλοι οἱ σπόνδυλοι, οἱ ἀποτελοῦντες τοὺς κίονας, εἰσὶν ὑψηλότεροι πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὸ μέρος τὸ ἐστραμμένον πρὸς τὴν πλησιεστέραν γωνίαν ἢ τ' ἀνάπλιν. Αἱ μετὰ τοσούτης δ' ἐπιδειξιότητος γενομένη κατσκευαὶ τῶν δυσκόλων τούτων γραμμῶν, διπλοῦν ἔχουσι τὸν σκοπὸν, καὶ ὁπτικῶς νὰ ἀρέσωσιν, διότι αἱ καμπύλαι εἰς καθαρὰς εὐθείας διὰ τῆς ὁπτικῆς ἀπάτης μεταβάλλονται, καὶ καμπύλαι φαίνονται πάντοτε αἱ εὐθείαι, καὶ στερεότητος νὰ δίδωσιν ἔμφασιν συγχρόνως καὶ ἑντασιν εἰς τὸ οἰκοδόμημα.

Ἄλλ' εἰς τὴν ὑπερτάτην τοῦ νεοῦ καλλονὴν συνετέλουν οὐκ ὀλίγον τὰ καθωραϊζόντα αὐτὸν ἐξάίσια γλυπτικὰ καὶ ζωγραφικὰ κοσμήματα.

Αἱ ζωγραφίαι, ἐν εἴδει πολυχρόων καὶ λαμπρῶν μυκίνδρων, ἀνθεμίων, λεσβίων ἀστραγάλων, ὧν καὶ ἀστέρων, ὧν προφανέστατα ἔχνη διακρίνονται μέχρι τοῦδε, διεποικίλλον τὰ διάφορα κοσμητικὰ τοῦ νεοῦ μέρη, οἷον τὰ κυμάτια, τὰς ταινίας, τὰς προμόχλους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐν ᾧ ἄλλα μέρη, αἱ τρίγυφοι, τῶν μετοπῶν τὸ ἐκθεδόν, ἦσαν δι' ἀρμονικῶν βεβαυμένα χρωμάτων. Προσέτι δὲ παρετηρήθη ὅτι καὶ τὰ σωζόμενα μέρη τοῦ τοίχου εἰσὶν ὡς ἐπίτηδες ἐξασμένα δι' ἐργαλείου ὀξέως, ὅπου φαίνεται ἀποδεικνύον ὅτι καὶ αὐτοὶ, πιθανῶς καὶ οἱ κίονες, ὡς τοῦτο ἀνεκάλυφθη ἐν ἄλλοις νεοῖς, παραδείγματος χάριν ἐν τῷ τῆς Αἰγίνης, ἦσαν κεκαλυμμένοι διὰ χρωμάτων διαφανῶν, κατ' οὐδὲν παραβλαπτόντων τὴν τοῦ μαρμαροῦ στιλπνότητα, ποικιλλόντων δὲ μόνον αὐτῆς τὴν διακτασῶν, καὶ θερμότερον τόνον εἰς αὐτὴν χορηγούντων.

Αἱ δὲ γλυφαὶ εἰσὶν ἀριστουργήματα ἐμπρέποντα ἐπ' ἀριστουργήματος· καὶ τοι δ' ἐπ' αὐτῶν διάφοροι φαίνονται ἐργασθέντες τεχνίται, οἱ μὲν κατὰ τὸν αὐστηρότερον ἀρχαῖον τρόπον, οἱ δὲ πρὸς τὸν μᾶλλον ἀνημέρον ἀποκλίνοντες τοῦ νέου ἐργαστηρίου, οὐχ ἥττον ὅμως ἔχουσι κοινὸν χαρακτῆρα τὴν ἀκριβῆ τῆς φύσεως μίμησιν, μέχρι τῶν ἐλαχίστων αὐτῶν μερῶν, τῆς κόμης, τῶν φλεβῶν, τῆς ἀνατομικῆς ἀναπτύξεως, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν ἰδανικὴν ἐκφρασιν, καὶ τὴν ὑπὸ τῆς ζωηρότητος τῶν κινήσεων μὴ καταστρεφόμενῃ ψυχικῇ ἡρεμίᾳ, καὶ τὸν λεπτὸν σύνδεσμον τοῦ

ἀξιοπρεποῦς μετὰ τοῦ ἐνθέου, τῆς ἀφελείας μετὰ τῆς ποικιλίας, οὐ μόνον ἡ ἀρχαία τέχνη ἐγνώριζε τὸ μυστήριον· καὶ βέβαιον μὲν εἶναι ὅτι πᾶσαι αἱ γλυφαὶ αὐταὶ ἐποικίσθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιφύρην καὶ τὴν ἐμπνευσιν αὐτοῦ τοῦ Φειδίου, σχεδὸν δ' ἀναμφισβήτητον φαίνεται ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἰσὶ τῶν διαγραφέντων αὐτοῦ ἀκριβεῖς ἐκτελέσεις, καὶ ἂν αἱ μέγισται δὲν εἰσὶν ἄμεσα προτόντα τῆς θαυματουργοῦ ἐκείνου γλυφίδος, πρέπει τότε νὰ παραδεχθῶμεν ἐς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἄλλον ἀριστοτέχνην, οὐ ἡ ἀδικοῖσθαι δὲν διετήρησε τὸ ὄνομα, εἰς οὐ δὲ τὴν ἐντέλειαν δὲν δύναται οἱ νεώτεροι οὐδὲ μακρόθεν νὰ πλησιάζωσι.

Τὰ γλυπτικὰ ταῦτα κοσμήματα εἰσὶ τριῶν τάξεων. Ὑπεράνω τῆς ἐξωτερικῆς σειρᾶς τῶν κιόνων καὶ τῶν ἐπιστυλίων αὐτῶν ἄρχει ζώνη ἐκ τριγλύφων καὶ μετοπῶν ἐναλλάξ· καὶ αἱ μὲν πρῶται, παριστῶσαι ἐν τῇ λιθοδορίᾳ τὰς ἐν ταῖς συνήθεσις οἰκοδομαῖς προσεχούσας κεφαλὰς τῶν ὀροφαιῶν δοκῶν, συνίστανται ἐκ τριῶν καθέτων ἀναγλύφων ῥαβδῶν μεθ' ὀριζοντίου πλατείας ταινίας, καὶ μετὰ ἐξ σταγόνων ὑπ' αὐτὴν· αἱ δὲ, παριστῶσαι τὰς μεταξὺ τῶν δοκῶν ὀπάς, καὶ συνίστανται ἐκ πλακῶν κεκοσμημένων δι' ἀμιμήτων ἀναγλύφων, ἰσχυρῶς προσεχόντων, καὶ ἐχόντων τὰ δύο τρίτα τοῦ φυσικοῦ ἀναστήματος (4' ὕψος). Ὅλαι αἱ μετόπαι ἦσαν 92 τὸν ἀριθμὸν, καὶ παρίστων μετὰ μεγίστης ποικιλίας καὶ ζωηρότητος, καὶ μετ' ἀμιμήτου τεχνικῆς ἐντέλειας, κενταυρομαχίας, πεζομαχίας καὶ ἵππομαχίας, ἀρπαγὰς γυναικῶν ὑπὸ κενταύρων, καὶ ἄλλα μυθικὰ ἀντικείμενα. Ἰδίως τὴν Παλλάδα, ὡς φαίνεται, ἀφροῶντα, ἀλλ' ὧν, εἰς ἣν κατάστασιν ἀνευρέθησαν, φαίνεται ἀμήχανος ἡ ἐξήγησις.

Τὴν δὲ δευτέραν ἢ ἐνδοτέραν σειρὰν τῶν κιόνων τῶν ἐλασσόνων πλευρῶν, ὁμοῦ μετὰ τῆς κορυφῆς τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν τοῦ τοίχου, περιλαμβάνει ἄλλη ζώνη, συνεχὴς αὕτη, ἡ ζωοφόρος λεγόμενη 3' 4' ἔχουσα ὕψος, εἰς μῆκος μὲν 528' ἐν τμήμασι δὲ 97 παριστῶσα τὴν ἐν ἀναγλύφῳ ἐπιπεδωτέροις Παναθηναϊκῇ πομπῇ. Ἐν τῇ μέσῃ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ὑπεράνω τῆς εἰσόδου τοῦ Παρθενῶνος, παρίστατο ὁ ἀρχὸν Βασιλεὺς, παραλαμβάνων ἀπὸ χειρὸς παιδὸς τὸν ἱερὸν πέπλον, ὅστις ἐμελλε ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ μεγάλου ἀγάλματος, καὶ ἡ ἱερεὶα δεχομένη παρὰ τῶν δύο ἐρρηφόρων τὰ μυστικὰ κανὰ τῆς θεᾶς, προκαθημένων τῶν θεῶν, τοῦ Ἑρμοῦ, Τριτολέμου, Δήμητρος, Ἄρεως, Διὸς, Ἑρὸς καὶ Ἡφῆος πρὸς νότον, τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τῆς Ὑγείας, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Θησέως, τῆς Ἀργυλῶν, Πανδρόσου καὶ μικροῦ Ἐριχθοῦ νῆος πρὸς βορρᾶν, μεθ' οὓς εἶποντο οἱ διάφοροι ἄρχοντες. Μετ' αὐτοὺς δ' ἐβάδιζον περινενοημένως αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες, φέρουσαι σκεύη τῶν θυσιῶν, καὶ ἔχουσαι κατόπιν ἐν εὐτελεστέρᾳ τάξει τὰς τῶν μετοίκων γυναῖκας, φερούσας τὰς ὑδρίας αὐτῶν καὶ τὰ σκιαδία. Ἐπειτα δ' εἶποντο ἐκατέρωθεν τὰ ἱερεῖα, κριοὶ καὶ ταῦροι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν θυτῶν, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ τῆς ἐστιάσεως ὑπηρέται, οἷον μὲν ἐν ἀμφο-

ρεῖσιν, σίτον δ' ἐν σιάραις φέροντες, καὶ ἔπειτα οἱ αὐλῆται, μεθ' οὓς ὁ πεζὺς ὄχλος, κλάδους ἔχων διὰ χειρῶν. Μετὰ δὲ τοὺς πεζοὺς ὤρων τὰ τεθριππα, τὸν ἡνίοχον ἔχοντες καὶ ἕνα προσαναβάτην ἐκ τῶν ἐν τῷ σταδίῳ προγωνισαμένων, καὶ προσέτι ἕνα πεζόν, ὅστις προηγούμενος, δι' ἐπιδεικτικῆς χειρονομίας ὁδηγεῖ καὶ ρυθμίζει τὸν δρόμον των. Καὶ μετὰ τὰ ἄρματα τελευταῖος ἤρχετο ὁ ὄμιλος τῶν ἵππων, ἐπιβάτης ἵππων γοργῶν καὶ λαμπρῶς σχηματιζομένων, καὶ κατεῖχεν ἐκτὸς τῶν περάτων τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν, καὶ πᾶσαν τὴν δυτικὴν, ὅπου περιείχετο τῆς παρατάξεως ἡ ἀρχὴ, διότι ἐνταῦθα τινὲς τῶν ἵππων φαίνονται οὐχὶ ἔτι ἀναβάντες, ἀλλὰ

φανῶν ἀγαλμάτων, μειζόνων τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπιλάμπει πᾶσα τῆς Φειδαϊκῆς γλυφίδος ἡ σεμνότης, καὶ ἡ ἀπαρχνώριτος καλλονὴ καὶ ἡ χάρις. Τὸ δυτικὸν αἶτωμα παρίστα, κατὰ Πausανίαν, τὴν ὑπὲρ τῆς Ἀττικῆς γῆς ἔριν τῆς Ἀθηναῖς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ κατὰ τὰς ζωγραφίας τὰς φιλοτεχνηθείσας ἐν 1674 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ζωγράφου Καρρέυ (Carrey), ἐν μὲν τῷ μέσῳ τὸν Ποσειδῶνα ὄρθιον, παρῶν, παρῶν, καὶ τὴν γῆν παῖοντα τῇ τριαινῇ, παρ' αὐτὸν δὲ τὴν Ἀθηνᾶν, ἐν ὑπερφάνῳ θέσει θριάμβου, καὶ ἀριστερῶς μὲν τοῦ Ποσειδῶνος τινὲς θεοτήτας, αἵτινες ἐνομήσθησαν ὡς ἐκ τῶν ἐμβλημάτων καὶ θεσῶν των, ἡ Γῆ καὶ ἡ Θάλασσα, ὁ Ἀπὼν,

Ἀργεῖον ἀρχαῖον.

προπαρσενεζόμενοι μόνον. Ἡ πυμποικίλος αὐτῇ τῇ μακρᾷ κατὰ σειρά ἀλλήλων δέτων ἀριστοτεχνία, ἡ μακρὰ κατὰ σειρά ἀλλήλων δέτων ἀριστοτεχνία, οὐδὲν ἔχει τὸ συγκρινόμενον πρὸς αὐτὴν ἐν τῇ τέλει οὐδενὸς χρόνου καὶ οὐδενὸς τόπου.

Ἀλλὰ πάντων τῶν γλυπτικῶν ἔργων ὅσα κοσμοῦσι τὸν ναὸν τοῦτον, ὅσα ποτὲ ἐκόσμησαν δημόσιον αἰετοδόμημα, θαυμασιώτατα εἰσὶν ἀναμφισβητήτως τὰ τῆς τρίτης καταγορίας, τὰ ἐν τοῖς αἵτοις, ἢ τοῖς τριγωνικοῖς περὶ τῆς ὁρῆς ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τεθειμένα. Ταῦτα εἰσὶν συμπλέγματα περι-

ἑρμῆς καὶ ἡ Μαια, ἡ Ἑστία, ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀφροδίτη. Δεξιῶς δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ὁ Ἡρακλῆς μετ' ἄρματος, ἡνιοχουμένου ὑπὸ τῆς Νίνης, ὁ Κέρκυρ μετὰ τῶν τριῶν θυγατέρων του καὶ τοῦ Ἑρυσίχθονος, καὶ ἐν τῇ γωνίᾳ καίμενος ὁ Θησεύς, οὗ μόνον σώζεται ὁλόκληρον σχεδόν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀγάλματων, δεικνύον διὰ τῆς ἐντελείας του ὁποῖων θαυμάτων συλλογὴ ἦν ὁλόκληρον τὸ κέτωμα τοῦτο.

Ὁ δὲ ἀνατολικὸς αἶτος παρίστα, κατὰ Πausανίαν, τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀλλ' ἀφ' ἧς ὁποῖος ὁ αἶ-

αἶ κορυφαί τῶν Ἀθηνῶν κυρίαι ἀνῆρχοντο εἰς αὐτήν. Τὸ δὲ 1843, ὅταν αἱ Ἀθῆναι ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ ἐκκλησίᾳ μετεσκευάσθη εἰς προσκύνημα τοῦ Μωάμεθ, καὶ μετὰ τῶν δύο μεσημέριων κίονων τῆς ἐνδοτέρας δυτικῆς στοᾶς, πρὸ τοῦ ὀπισθοδόμου, ἐνωθέντων μετὰ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ, ὠκοδομήθη τότε μινάρης ἔχων τὴν ἀνοδὸν σκολιάν. Τότε βεβαίως κατεξέστησαν, ἡ ἀσέβητος κατεχρίσθησαν αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων Χριστιανικαὶ εἰκόνες. Ἐν δὲ 1687, ἐν Σεπτεμβρίῳ μηνί, ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος Μοροζίνης ἐπολιόρκει τὴν ἀκρόπολιν, οἱ δὲ Τούρκοι ἐντὸς τοῦ μαρμαροκτίστου αὐτῶν προσκυνήματος, ὡς εἰς θέσιν ἀσφαλεστάτην, εἶχον καταθέσει τὴν πυρίτιν αὐτῶν. Αἰφνης βόμβα βίβησεν ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ Μουσείου κανονοστάτια τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Μοροζίνη, Κοινηγισμάρκου τοῦ Σουηδοῦ, ἐνέσκηψεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἀνῆψε τὴν πυρίτιν, καὶ τὸ μέχρις ἐκείνου ἀκατάστροτον ἐκεῖνο ἀριστοτέργημα, καθ' οὗ οὐδὲν εἶχε δυνήθη δεκαοκτὼ αἰῶνων τὸ δρέπανον, κατέπεσεν εἰς σωρὸν ἐρειπίων, καὶ πρὸ πάντων τῶν μέσων αὐτοῦ, ἐφ' οὗ οἱ κατακτεταὶ ἀνῆγειραν μετὰ ταῦτα ἄλλο εὐτελες οἰκοδόμημα, ἀναλογώτερον πρὸς τὴν τότε τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατάστασιν.

Σέβας δ' ἔσχε πάντας ὁρῶντας ἀθανάτους·
... . κινήθη δ' ἄρα πόντος,
κύμασι πορφυρέοις κυκώμενος. Ἔσχετο δ' ἄλμα
ἔκπλην. Στήσε δ' Ἰπερίωνος ἀγαλὸς υἱὸς
ἵππους ὠκύποδας δηρὸν χρόνον. (Ὀμ. Ἰμν. ΚΗ')

Καὶ τῶν ἵππων τοῦ Ἰπερίωνος αἱ κεφαλαί, προκύπτουσαι τῶν κυμάτων καὶ καταδύμεναι εἰς αὐτὰ, σώζονται εἰσέτι εἰς τὰς γωνίας τοῦ οἰκοδομήματος. Μεταξὺ δὲ τῶν λοιπῶν περισσώζομένων τεμαχίων, ὑπάρχει ἀγαλμα γυμνοῦ νεανίου, λαμπρότατον ἔργον, ὃ καὶ μόνον ἐδύνατο νὰ τιμήσῃ τὸν ἐργασθέντα αὐτὸν τεχνίτην, ὑπὲρ ὃ ὅμως πολὺ ὑπερέχει τὸ ἀμίμητον σύμπλεγμα τριῶν καθημένων ἢ ἀνακεκλιμένων παρθένων, τῶν τριῶν Μοιρῶν κατὰ τινὰς, καθ' ἄλλους τῆς Διμήτρος, τῆς Περσεφόνης καὶ τῆς Ἑστίας, οὗ μεγαλοπρεπέστερον καὶ τερπνότερον ἔργον δὲν ἡδυνήθη βεβαίως νὰ παραγάγῃ ἄλλο οὐδ' αὐτὴ ἡ γλυφίς τοῦ Φειδίου. Θεία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπινος εἶναι ἡ καλλονὴ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων πλασμάτων, τῶν νεανικῶν ἐκείνων μελῶν, ἅτινα ἐλαφρῶς κυρτοῦνται καὶ ἀπλῶς ἐπανίστανται κατὰ τοῦ εἰς ὕψος διαφανὲς λεπτοτεχνήεντος μαρμάρου, ὅπερ ἐλέγχει μᾶλλον ἢ συγκαλύπτει τὸ κάλλος αὐτῶν.

Ὁ ναὸς οὗτος ἦν τὸ ἐγκαύχημα τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς δόξης τῶν Ἀθηνῶν, καὶ οἱ Ῥήτορες εἶχον αὐτὰ συνεχῶς διὰ στόματος. Ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς κατάλυμα τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ὃν ἡ ἀσεβὴς τῶν τότε κληκεῖα συνώκισε μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ τύραννος Λάχαρις μετ' ὀλίγον παρέλυσεν τὸ Φειδαϊκὸν ἀγαλμα, καὶ ἔρπασεν αὐτοῦ τὸν χρυσὸν, συμποσούμενον εἰς 44 ἢ 50 τάλαντα.

Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ἀθῆναις, ὁ ναὸς τῆς Παρθένου μετεσκευάσθη εἰς ἐκκλησίαν τῆς αἰεπαρθένου, καὶ πρὸς τοῦτο ἡ ἀνατολικὴ θύρα ἐκλείσθη, καὶ πρὸ αὐτῆς κατεσκευάσθη τὸ ἱερὸν ἡμικυκλικῶς, ἴσως διὰ τῶν μαρμάρων τοῦ διατελισματος τοῦ ὀπισθοδόμου, ὅπερ κατεδαφίσθη τὸ δὲ ὑπαίθριον τοῦ ναοῦ ἐδέξατο ὁροφὴν, καὶ πολὺχροες κίονες ἐστήθησαν πρὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ὁ θόλος αὐτοῦ ἐκοσμήθη ψηφοθετήμασι πολυχρόοις, καὶ εἰς τοὺς τοίχους ἐζωγραφήθησαν εἰκόνες ἁγίων. Διηγούνται δ' οἱ σύγχρονοι τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκκλησίας ταύτης, καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, καὶ τῶν τεθρίππων ἐφ' ὧν αὐτοῦ ἐν ἀνσκαφαῖς ἀνευρέθησαν. Ὡστε τὴν σήμερον

αἱ κορυφαί τῶν Ἀθηνῶν κυρίαι ἀνῆρχοντο εἰς αὐτήν. Τὸ δὲ 1843, ὅταν αἱ Ἀθῆναι ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ ἐκκλησίᾳ μετεσκευάσθη εἰς προσκύνημα τοῦ Μωάμεθ, καὶ μετὰ τῶν δύο μεσημέριων κίονων τῆς ἐνδοτέρας δυτικῆς στοᾶς, πρὸ τοῦ ὀπισθοδόμου, ἐνωθέντων μετὰ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ, ὠκοδομήθη τότε μινάρης ἔχων τὴν ἀνοδὸν σκολιάν. Τότε βεβαίως κατεξέστησαν, ἡ ἀσέβητος κατεχρίσθησαν αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων Χριστιανικαὶ εἰκόνες.

Ἐν δὲ 1687, ἐν Σεπτεμβρίῳ μηνί, ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος Μοροζίνης ἐπολιόρκει τὴν ἀκρόπολιν, οἱ δὲ Τούρκοι ἐντὸς τοῦ μαρμαροκτίστου αὐτῶν προσκυνήματος, ὡς εἰς θέσιν ἀσφαλεστάτην, εἶχον καταθέσει τὴν πυρίτιν αὐτῶν. Αἰφνης βόμβα βίβησεν ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ Μουσείου κανονοστάτια τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Μοροζίνη, Κοινηγισμάρκου τοῦ Σουηδοῦ, ἐνέσκηψεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἀνῆψε τὴν πυρίτιν, καὶ τὸ μέχρις ἐκείνου ἀκατάστροτον ἐκεῖνο ἀριστοτέργημα, καθ' οὗ οὐδὲν εἶχε δυνήθη δεκαοκτὼ αἰῶνων τὸ δρέπανον, κατέπεσεν εἰς σωρὸν ἐρειπίων, καὶ πρὸ πάντων τῶν μέσων αὐτοῦ, ἐφ' οὗ οἱ κατακτεταὶ ἀνῆγειραν μετὰ ταῦτα ἄλλο εὐτελες οἰκοδόμημα, ἀναλογώτερον πρὸς τὴν τότε τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατάστασιν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Μοροζίνης ἐκυρίευσεν τὴν Ἀκρόπολιν, κατέκτησεν λυπηροτάτην διὰ τὴν τέχνην, ἀλλὰ δὲ ἄσκοπον καὶ ἄγονον διότι μετὰ ἐνὸς μηνὸς κατοχὴν, μόλις οἱ Χριστιανοὶ ἐκκηρύχθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἐγκατέλειπεν αὐτὴς τὰς Ἀθῆνας, ἀφίει τοὺς κατοίκους αὐτῶν εἰς τῶν νέων αὐτῶν ἀρχόντων τὴν ὁρῆν καὶ τὴν ἐκδίκησιν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀπελθεῖ, ἠθέλησε νὰ λάβῃ καὶ τι τρόπαιον ἄξιον τοῦ τοιοῦτου του κατορθώματος, καὶ ἐν τῇ βαρβαρῇ κενοδοξίᾳ τοῦ πατριωτισμοῦ του, ἀπεφάσισε νὰ γυμνώσῃ τὸν Παρθενῶνα τῶν ἐσχάτων κοσμημάτων ἃ ἔμενον ἐπ' αὐτοῦ, καὶ νὰ λεηλατήσῃ τὴν δυστυχῆ πόλιν ἣν πολλὰ κατέστρεψε, πρὶν τὴν καταλίπη εἰς τὴν θεινὴν τύχην της. Καὶ τοῦ μὲν ἀνατολικοῦ αἵτου τὰ πλεῖστα ἀγάλματα ἦσαν ἤδη προκατεστραμμένα· τοῦ δυτικοῦ ὅμως ὑπῆρχον ὅλα ἀκέραια, καὶ εἰς ταῦτα προσέφερε τὰς μηχανάς του. Ἀλλ' οἱ ἀνεπιδέξιοι ὁπαδοὶ του, ἐφ' ὧν τὰ κατεβίβαζον, τὰ ἀφῆκαν καὶ ἔπεσαν ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, καὶ συνετρίβησαν ὅλα εἰς κόνιν. Ἐκεῖ τὰ ἀφῆκεν ὁ Μοροζίνης, καὶ ἀπῆλθε μετὰ τὰς χεῖρας κενάς.

Κατὰ τὰ 1811 ἄλλος ἦλθεν εἰς Ἀθῆνας τῶν μνημείων αὐτῶν βεβηλωτής, ὁ πρέσβης τῆς Ἀγγλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν Λόρδος Ἐλγιν, ὅστις, φερμάνιον προμηθευθείς, νὰ λάβῃ τοὺς παρὰ τὸν ναὸν τῶν εἰδωλῶν ἐν Ἀθῆναις κατὰ γῆς καίμενους λίθους, οὐ μόνον αὐτοὺς ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ διὰ πρίονος ἐκοψεν ὅσας ἡδυνήθη τῶν μετοπῶν καὶ τῶν τμημάτων τῆς ζωφόρου, καὶ ὅλα τὰ σωζόμενα ἀγάλματα τῶν αἰσῶν ἀρπάσας, ἐπώλησε τὴν ὅλην συλλογὴν εἰς τὴν κυβερνήσιν του τριακονταπέντε χιλιάδων λιρῶν. Τέλος δὲ μετὰ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν φροντὶς ἰδίᾳ ἐλήφθη τοῦ σεβαστοῦ τραυματίου, καὶ διάφορα αὐτοῦ μέρη ἀνεστηλωθήσαν, καὶ πολλὰ τῶν τμημάτων αὐτοῦ ἐν ἀνσκαφαῖς ἀνευρέθησαν. Ὡστε τὴν σήμερον

σώζονται μετόπαι μὲν 15 ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖῳ, μία δ' ἐν Γαλλίᾳ, μία ἐν Ἀθήναις ἀνευρεθείσα, καὶ 38 ἐπὶ τοῦ ναοῦ, αὐταὶ ἀμυδραὶ αἱ πλείστα· τῶν δὲ τιμημάτων τοῦ ζωοφόρου 61 ἐν Ἀγγλίᾳ, 21 ἐν Ἀθήναις ἀνευρεθέντα, καὶ 14 ἐπὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τέλος ἐν ἐν Γαλλίᾳ τῶν δὲ ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀγαλμάτων, ἐκ μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ 11 ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἐκ τοῦ δυτικοῦ 6, καὶ ἑτέρα 6 εὐρεθέντα ἐν Ἑλλάδι, πλὴν ἐνὸς συμπλέγματος τοῦ δυτικοῦ ἀετοῦ καὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἵππων τοῦ ἀνατολικοῦ, σωζομένων ἐν χώρᾳ.

Τοιοῦτος εἶναι σήμερον ὁ οὐχὶ ὑπὸ τῶν αἰώνων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς βαρβαρότητος τῶν ἀνθρώπων καταβληθεὶς οὗτος γίγας, ωραιότερος ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ του καταστροφῇ ἀπὸ ὅλα τῆς γῆς τὰ οἰκοδομήματα ἐν τῇ ἀμυνοτέρα τῶν καλλονῇ.

ΟΠΩΡΑΙ ΚΑΙ ΦΥΤΑ

ΤΗΣ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

(Συνέχεια. Ἰδὲ Φυλλάδ. ΕΔ'.)

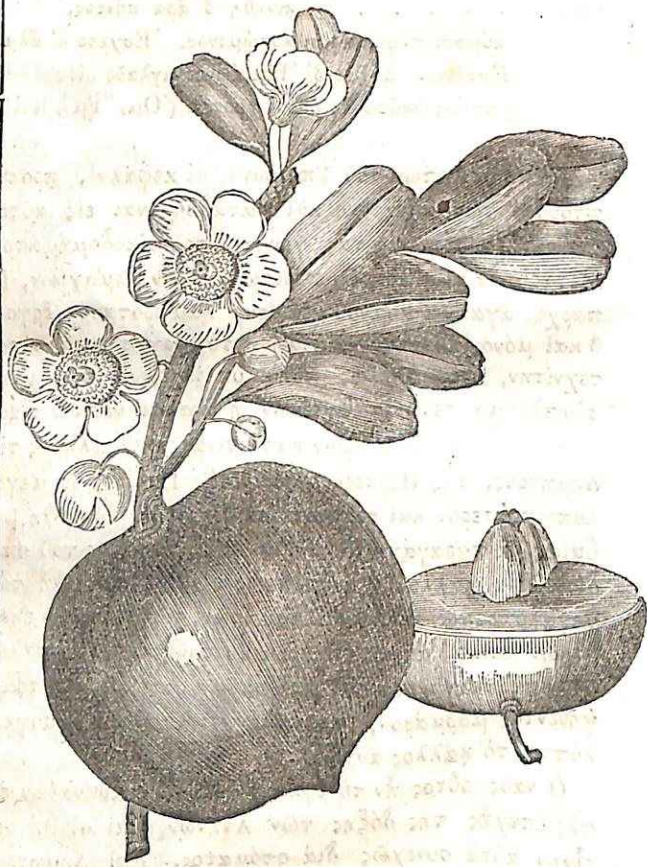
Ἄλλοι τὰ δένδρα εὐθυτενῇ καὶ ὑψηλότατα, γυμνὸν μὲν ἔχοντα τὸ στέλεχος ὡς κυπάρισσοι, στερούμενα δὲ κλάδων πλαγίων, μηδὲ συνεχόμενα δι' οὐδενὸς παρασίτου φυτοῦ, ἀποτελοῦσιν εἶδος κτιρίου θολωτοῦ ὑποβασταζομένου ἀπὸ ἀπέρκτων κιονοστοιχείων. Ἡ γλῶσση εἶναι τοσούτω λεπτή καὶ εὐσχημος ὥς νομίζει τις ὅτι ἐφιλοτεχνήθη ἀπὸ χεῖρα ἐπιτηδείων κηπουροῦ. Καὶ πλῆθος πιθήκων καὶ ψιττακῶν ζωογονοῦσι τὴν βαθυτάτην ἐκείνην ἔρημον.

Πρὸς τοὺς πρόποδας τῶν Κορδιλλέρων ἢ τῶν Ἀνδῶν (*), ἐκεῖ ὅθεν ἄρχονται αἱ ἀχανέστεραι τῆς γῆς πεδιάδες, ἀναβλύζουσι ποταμοὶ οἵτινες, ἑωσὺ φθάσασιν εἰς τὸν Ὠκεανόν, διατρέχουσιν ὀκτὼ ἢ δέκα χιλιάδ. σταδίων. Ἐκεῖ, φαίνεται, ὅτι ἡ φύσις κατέλιπεν εἰς τὸν ἀνθρώπον δειγματα τῆς προκατακλυσμαίης ἰσχύος τῆς· διότι ἐκεῖ ὑπάρχουσι καὶ δένδρα παραπλήσια ἐκείνων τῶν ὁποίων λείψανα εὐρίσκονται μετὰ τῶν ἀνθρακωρυχείων, ἐκεῖ καὶ ἡ γιγαντιαία στροβιλοφόρος ἀραουκάρια, ὑψηλότερα καὶ αὐτῶν τῶν ὑψηλοτέρων φοινίκων.

Κατὰ τὰς ζοφεράς ἐκείνας πεδιάδας ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρασία γεννῶσι μυριάδας ἐντόμων καὶ ἑρπετῶν, ἡ ζῶη διαδέχεται τὸν θάνατον μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος, καὶ τὸ στέλεχος ἐκάστου δένδρου ξηρανομένου καλύπτεται, ὅχι ἀπὸ χόρτον βραχύν καὶ σπάνιον ὡς εἰς τὰ ἡμέτερα δάση, ἀλλ' ἀπὸ φυτὰ εὐβλαστῇ καὶ πυκνότητα. Ἐκεῖ εἰσδύοντες οἱ ἀτρό-

μητοὶ βοτανικοὶ ἀνέζητοῦσι τὰ ὀρχιδεῖα φυτὰ ἀτίνα, διὰ τὴν λαμπρὰν καὶ θαυσιλὴν ἀνθοφορίαν, διὰ τὴν γλυκεῖαν ὁσμὴν καὶ τὸ περίεργον τοῦ σχήματος, καθιστάνονται ἄξια τῆς προτιμῆσεως τὴν ὁποίαν δεικνύουσι δι' αὐτάς οἱ Εὐρωπαῖοι ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγριοι.

Ἡ εὐκαρπία τῆς γῆς εἰς τὰς Ἀντιλλίας (**), τὰς ἀληθεῖς ἐκείνας τῶν Μαικίων νήσους, εἶναι τῶν ἀκατανόητος· οἱ ἀνθρώποι ἐκεῖ δύνανται νὰ τρέφονται, καὶ νὰ τρέφονται καλῶς, χωρὶς ποτε νὰ ἐργάζονται. Γάλλος τις μάλιστα βεβαίως ὅτι ἐὰν δὲν ἡγάπων τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸ κυνήγιον, καὶ ἀντὶ ἑκατὸν φράγκων τὴν ἡμέραν δὲν ἤθελον συγκατα-

Μήλον ἁρμενικὸν τῆς Ἀμερικῆς.

τίθεσθαι νὰ πωλῶσι τὴν ἐργασίαν των. Ἡ φύσις προάγει οἰκοθὲν πλούτη ἱκανὰ ὅχι μόνον νὰ θρέψωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ πλουτίσωσιν αὐτοὺς, ἀρκεῖ μόνον νὰ λαμβάνωσι τὸν κόπον νὰ τὰ συνάγωσιν. Ἐχουσι δάση ὁλόκληρα κκακιδένδρων, ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ φορτίσωσιν ἑκατοστύας πλοίων.

Ἡ πολυφορία τῶν καρποφόρων δένδρων εἶναι πραγματικῶς ἀπίστευτος. Ὑπάρχει τι δένδρον καλούμενον σαποτιλλέρη, ἀληθῶς γιγάντειον, ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ καὶ αἱ μεγαλήτεροι μηλέαι, καὶ αἱ μεγαλήτεροι ἄπιοι τῆς Εὐρώπης φαίνονται ὡς εὐτελέστατοι θάμνοι. Διὰ νὰ ὠριμάσῃ ὁ ἐπιζήτητος αὐτοῦ καρπὸς χρειάζονται τέσσαρες μῆνες, τὸ δὲ ἄνθος βλαστάνει εὐθὺς μετὰ τὴν συγκομιδὴν μετὰ ταχύ-

(*) Νῆσοι τοῦ ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ὑπὲρ τὰς 800. κατοικούμεναι ὑπὸ 2,500,000 περίπου.

τητος ἀπαραδειγματίστου. Ἐκατὸν ἐκ τῶν καρπῶν τούτων ὁμοιοζόντων ὠραία μῆλα μεγάλα, τιμῶνται μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου δραχμὴν, καὶ ἐνίοτε ἐν μόνον δένδρον ἀποφέρει δύο καὶ τρεῖς χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος. Ὁ Κ. Tussac, συγγραφεὺς Γαλλος γινωστὸς καὶ ἀξιόπιστος, γράψας τὸ 1808 περὶ τῶν φυτῶν τῆς Ἀμερικῆς βεβαίως ὅτι ἶδεν εἰς Ἄγιον Δομίνικον σαποτιλλέρη, ἥτις, κατὰ τὰ κατὰστιχα τοῦ ἰδιοκτήτου τὰ ὁποῖα παρετήρησεν ἰδίως ὀφθαλμοῖς, ἔδωκεν ἐπὶ ἐν ἔτος 6,600 δραχμῶν! Ἀν αἱ διακόσιαι χιλιάδες οἰκογένειαι αἱ κατοικοῦσαι ἐν Ἑλλάδι, εἶχον, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ἀνὰ ἐν τοιοῦτον δένδρον, ἤθελον βεβαίως λογίζεσθαι εὐτυχέσταται.

Αἱ Ἀντίλλαι ἔχουσι καὶ ἄλλους καρποὺς ὁμοιοζόντας κατὰ τὴν γεῦσιν τὸ κρέας, τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε οἱ εὐρωπαῖοι οἱ γευόμενοι ἐξ αὐτῶν παρεσκευασμένων μαγειρικῶς, πιστεύουσι τῶντι ὅτι τρώγουσι κρέας.

Συνήθως αἱ ὀπῶραι τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ὀγκωδέστεραι τῶν ἡμετέρων, ὡς τὸ ἁρμενικὸν μήλον (βερίκοκκον) τῆς ἀντικρὺ εἰκόνας, ἢ καὶ ἄλλοιου σχήματος.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

Ο ΠΡΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΝ ΕΡΩΣ.

ΕΝ Τῇ ΝΗΣῳ ΛΕΥΚΑΔΙ.

Ἰνα δώσωμεν τοῖς φιλομαθεῖσιν ἰδέαν τινὰ τῆς ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν πόλει καλλιτεργείας τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν γένει, καὶ ἰδίως τῆς Νομισματικῆς, ἀρκεῖ ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν τοὺς ἐνταῦθα μετ' ἀφοσιώσεως αὐτῇ ἐπομένους, καὶ περιγράψωμεν βραχέως ὅσον τὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη ὑπάρχοντα ἐν αὐτῇ ἀξιολογώτερα Ἀρχαιολογικὰ Μουσεία, ἅτινα, καθ' ἃ ἐκ νομισμάτων μάλιστα συγκεκριτημένα, παρέχουσιν ἡμῖν τὴν ἀφορμὴν τοῦ προτάζειν λέξεις βραχείας τινὰς καὶ περὶ τῆς ἐρμηνεύσεως αὐτὰ Ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐκ ταύτης ὠφελείας πρὸς τοῦ ἀρχαίου βίου τὴν διαφώτισιν, τοῦ συνιστῶντος τὸ ἀντικείμενον πάσης Ἀρχαιολογίας, μὴ νομίζοντες τὴν ἀφορμὴν καὶ τὸν τόπον κατάλληλον πρὸς πλείονα περὶ τούτου Φιλολογικὴν ἀκριβολογίαν.

Ἡ Νομισματικὴ, ὡς καὶ τὸ αὐτῆς ἐμφαίνει ὄνομα, εἶναι Ἐπιστήμη, σκοπὸν προτιθεμένη τὴν σπουδὴν καὶ ἐρμηνείαν τῶν νομισμάτων καὶ μεταλλίων ἢ νομισματοσήμων [Médailles]. Αὕτη, κλάδος τῆς Ἀρχαιολογίας, διέσωσεν ἡμῖν οὐκ ὀλίγας εἰδήσεις περὶ τε τῶν θρησκευμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἀρχαίων καταστάσεως, τῆς Γεωγραφίας καὶ Χρονολογίας καὶ ἱστορίας Λαῶν, ὧν ἐν ταῖς Συγγραφεῦσιν, τ' ὀνομαζόμενον οἶδαμεν. Ἐκαστον Νομισματικὸν μνημεῖον καὶ

διότι σύγχρονος τοῦ πρὸς ὃ ἀναφέρεται γεγονότος ὁμολογία, καὶ διότι μὴ ὑποκείμενον, ὡς τὰ χειρογράφων χωρία, νὰ διαφθάρῃ ἢ ἐπιτηδῇ ξέναις χερσίν, ἀποδίδει βέβαια παντὸς ἄλλου ἀξιόπιστότερον. Τὰ μετὰλλια δὲ χρησιμεύουσι προσέτι ἰδίως καὶ πρὸς ἐκτίμησιν τῆς Ἀρχαίων καλλιτεχνίας, ἅτε προσφέροντα ἡμῖν τὴν παράστασιν πλείστων ἀξιολόγων μνημείων, οἷον τὸ φέρον τύπον τοῦ Φαρναείου λεγομένου Ἡρακλέους, τῆς Κνιδίας Ἀφροδίτης καὶ ἄλλα· καὶ δὴ καὶ τῶν διαφόρων τῶν τεχνῶν φάσεων, τῆς γενέσεως αὐτῶν, τῆς προόδου καὶ τῆς παρακμῆς των, πρὸς δὲ παρέχουσι καὶ πλουσίαν φιλολογικὴν γνῶσιν πηγὴν, δι' ἣν πλείστα μεθρημνέυται χωρία τῶν κλασικῶν Συγγραφέων. (α)

Ταῦτα καὶ τὰ πολλὰ ἄλλα τῆς Ἐπιστήμης ὠφελήματα καὶ οἱ Λευκάδιοι Ἀρχαιομαθεῖς πρὸ πολλοῦ ἤδη αἰσθανθέντες, οὐ σμικρὸν ἀπεδείξαντο ζῆλον ἐν τῇ συλλογῇ καὶ μελέτῃ παντὸς μνημείου τῆς Ἀρχαιότητος, μάλιστα δὲ τῶν νομισμάτων, ὅθεν [ἵνα παρασιωπήσωμεν τ' ἀτελέστερα ἄλλα καὶ ἀρτισύστατα] συνεκροτήθησαν ἐξ ὁπωσοῦν πλούσια Ἀρχαιολογικὰ Μουσεία, κοσμοῦντα ἤδη καὶ τιμῶντα τὴν μικρὰν πόλιν μας, καὶ γενναίως πάντοτε προσφερόμενα τοῖς τὴν ἐπιστήμην θεραπεύουσιν. Ταῦτα δ' εἰσὶ τῶν ΚΚ. Δρ. Δ. Πετριτσπούλου (β), Δρ. Σπ. Ζαμπελίου, Δρ. Π. Κασταίτου (γ), Κυρ. Φ. Δάστονος, Κυρ. Ν. Ζαμπελίου, καὶ Κυρ. Ἀνδ. Σταύρου, ἐν οἷς, ὡς λέγεται, προσέχει τὸ τοῦ πρώτου, καὶ διότι πλουσιώτερον, καὶ διότι παλαιότερον. Λυπούμεθα δὲ ὅτι, περιστάσεις μὴ ὑπ' ἡμῶν ἐξαρτώμεναι, παρεμπόδισαν ἄχρι τῆς ὥρας τὴν ἀπάντων τούτων ἐπίσκεψίν μας, ὅπως οὕτω δυνηθῶμεν νὰ δώσωμεν τοῖς φίλοις τῆς ἐπιστήμης τὴν ὅσον οἷον τε σαφὴ αὐτῶν καὶ πλήρη περιγραφὴν. Ἐπαρκεσθῶμεν λοιπὸν, πρὸς τὸ παρὸν, ταῖς ὀλίγαις, ἃς ἐτύχομεν πληροφορίαις περὶ τοῦ Μουσείου Δάστονος, καὶ ταῖς ὁπωσοῦν πληρετέρας ἄλλαις περὶ ἐκείνου τοῦ Δρ. Κασταίτου, ὅπερ, τυχόντες τῆς χάριτος, ἐπὶ πολλὰς ἐπεσκεψάμεθα ἡμέρας.

Καὶ τὸ μὲν Μουσεῖον Δάστον πεπλούτισται ὑπὸ πολλῶν ἀξίων λόγου τῆς Σφραγιδολογίας ἔργων [Δακτυλιοθῶν], καὶ τῆς Μεταλλουργικῆς [πολεμικῶν ἐργαλείων], μάλιστα δὲ ὑπὸ Νομισμάτων παντοίων, ὑπερβαίνοντων τὰ 700. Ἐκ τούτων τὰ μὲν εἰς 80 ἀναφέρονται Ἑλληνικὰς πόλεις, τὰ δὲ εἰς 16 μὴ Ἑλληνικὰς καὶ ἐκ τῶν πρώτων τὰ 182 ἀνήκουσι τῇ

(α) Barthelemy, Numismatig. Anc. pag. 7 καὶ Millin Dict. des Beaux Arts in V. Numismatique.

(β) Τὰ πλείστα ὁ Κύριος οὗτος, ὥς καὶ τὰ ἀξιολογώτερα Λευκάδια Νομίσματα ἐξέδωκεν ἐν τῷ αὐτοῦ Saggio Storico sulle prime età di Leucadia. Firenze 1814, καὶ ἐν τῷ Seguito delle Medaglie Leucadie. Padova 1815. καὶ ἐν τῷ Illustraz. d'una Medagl. Leucadia inedita. Padova 1821.

Ὡς γινώσκον, τὸ πρῶτον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ δὲν εἶναι πολλῆς πίστεως ἄξιον. Σ. Π.

(γ) Ὁ Κύριος οὗτος, Κεφαλλην, διαμένει, ὡς Πρωτοδικὴς περὶ τὰ 42 ἡδὲ ἔτη ἐνταῦθα, ἔπου καὶ τὸ πλείστον τοῦ Μουσείου του συνελέξατο.

(*) Cordillères καὶ Andes ὠνόμασαν οἱ κατακτηταὶ τῆς Μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς Ἴσπανοί, σειράς ὑψηλοτάτων ὄρων.

Λευκάδι, ὧν τὰ ἐπισημότερα εἰσι τὸ τῆς Λεσβίας Σαποῦς (α), τὸ τῆς Λευκαδίας Φιλαινίδος Ποινητρίας, ἀμυγδαλῆς περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους (β), καὶ τὰ μικρύτερα πολλῶν Λευκαδίων Ἀρχόντων ὀνόματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει μέχρι τῶν 36 (γ). Τὸ Μουσεῖον κεκλόμεναι προσέτι καὶ ὑπὸ πλουσίας Νομισματικῆς Βιβλιοθήκης, ἐν ᾗ διαπρέπει τὸ πολυτόμον τοῦ Μιονὲ σύγγραμμά.

Τὸ δὲ Μουσεῖον Κατσαίτη, πολλὸ ἔτι τούτου ἀξιολογώτερον, δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν ὡς οὖν ἀκριβέστερον, καθ' ὃ ἐπισκεφθέντες αὐτὸ πολλάκις.

Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν εὐχαρίστησίν μας καὶ διότι εὗρομεν τὸν Κύριον αὐτοῦ πολλὰ περὶ τὴν ἐπαύξειν καὶ βελτίωσιν τοῦ προσπαθοῦντα, καὶ διότι ἐπιμελεῖται εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν τῶν μνημείων καταγραφὴν καὶ μελέτην. Εἰς τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέστημεν, εὐτυχῆσαντες νὰ ἰδῶμεν καὶ ἑτοιμον αὐτοῦ Ἀρχαιολογικὸν πόνημα, προῖον μακρῆς πείρας καὶ μελέτης, ἐπιγεγραμμένον « Νομισματικὸν Εὐρετήριον, ἐν Ἀλφειοτικῇ τάξει, τῶν Κυρίων τύπων, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται οἱ τε συμβολικοὶ τύποι καὶ αἱ εἰκόνες, καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν Βασιλικῶν Νομισμάτων παντὸς ἔθνους τῆς Ἀρχαιότητος. » Εὐχῆς δ' ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, νὰ τύχη ὁ φιλόπονος αὐτοῦ συντάκτης καὶ τῆς ἀπαιτούμενης εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ εὐκαιρίας.

Τὸ Μουσεῖον τέτακται καὶ διήρηται κατὰ τὴν τοῦ Σεστίνης Νομισματικῆς Γεωγραφίαν (δ) καὶ περιλαμβάνει α. Πλείστας πολλῶν εἰδῶν ἀνεκδότους Ἐπιγραφὰς καὶ Κεραμοτυπίας, μάλιστα δὲ Λευκαδικάς· β. Ἔργα τῆς Γλυπτικῆς, οἷον κάλπας ἐπιταφίους, ἀγαλμάτια, σκεύη καὶ ἀγγεῖα κατασκευῆς καὶ χρήσεως διαφόρου γ. Ἔργα τῆς Χαλκουργικῆς, οἷον πολεμικῆς ἐργαλεία, στιβὰ, ὀριχαλκίους ἀστραγάλους κ. τ. λ. δ. Ἔργα τῆς Σφραγιδογραφίας, οἷον δακτύλια ἀργυρὰ καὶ χαλκᾶ. ε. Ἔργα τῆς Νομισματικῆς, οἷον Νομίσματα καὶ νομισματοδότημα.

Καὶ τῶν Νομισμάτων (ὧν τὰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς 107. Ἑλλ. πόλεις, τὰ δὲ εἰς 17 μὲν Ἑλληνικάς), ἀλλὰ μὲν εἰσι Ῥωμαϊκὰ, οἷον Αὐτοκρατορικὰ, Οἰκογενειακὰ καὶ τινα τοῖς ἀγῶσιν ἀναφερόμενα (Ludi saeculares et ludi florales (ε)), ἀλλὰ δὲ Ἑλληνικά (ὑπὲρ τὰ 1000), ἐξ ὧν 31 μὲν ἀνήκουσιν ἰσαριθμοῖς Λευκαδίοις Ἀρχουσιν, 53 δὲ διαφόροις τῆς Νήσου ἱστορικαῖς περιστάσιν. Ἐκ τούτων ἄξια παρατηρήσεως εἰσι τὰ μετέντυπα, ἥτοι τὰ φέροντα ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν τύπου (ὅς ἦν κεφαλὴ Ἀθηναίης καὶ χεῖμαίρα)

(α) Ὅμοιον αὐτοῦ ἐξέδ. ὁ Πετριτσόπουλος ἐν τῷ αὐτοῦ Seguito delle Medagl. Leucadie.

(β) Wolfius in Vita Philaenides καὶ Πετριτσόπουλος ὅς ὁμοιον νόμισμα ἐξέδ. ἐν τῷ αὐτοῦ Saggio Stor. sulle prime età di Leucadia.

(γ) Τὴν αὐτὴν ἐξέδ. ὑπὸ Πετριτσόπουλου. αὐτόθι. Σελ. 47.

(δ) Classes Générales seu Monnetta vetus.—Firenze-1821.

(ε) Vaslet Introd. alla Sienza delle Antiq. Rom. pag-113 Palermo 1811.

τύπον νεώτερον ἄλλον, οἷον ἐφίππον μὲν ἐπὶ τῆς Ἀθηναίης μετὰ τῆς ἐπιγραφ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ. κεφαλὴν δὲ ταινιοφόρον ἐπὶ τῆς χεῖμαίρας. Προσέτι. ἄξια προσοχῆς εἰσὶν καὶ τὰ—α. Τὸ τῶν Θηβαίων, ἀργυροῦν, φέρον κεφαλὴν Ἡρας, ἀφ' ἑτέρου τὸν Κρόνον ἐνοπλον καὶ ἀποβαίνοντα τῆς νηὸς μετὰ τῆς ἐπιγραφ. ΘΗΒΑΙΩΝ β. Τὸ Μέταλλον, ὅπερ ὡς βραδεῖον ποιητικῶν διαγωνισμοῦ προσέφερον οἱ Ἀθηναῖοι Διονυσίῳ τῷ Πρῶτῳ. Ἐν αὐτῷ φαίνεται ἐξ ἑνὸς μὲν ἡ τοῦ Τυράννου κεφαλὴ, κρανοφόρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ Γλαυξ, προσωπεῖον, καὶ διωτὴς, μετὰ τῆς ἐπιγραφ. ΑΘΗ. ΝΙΚΗΤΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ—καὶ γ. Τὸ νόμισμα τῶν Λευκαδίων, φέρον ἀφ' ἑνὸς μὲν Πήγασον, ἀφ' ἑτέρου δὲ Τρίαιναν μετὰ τῆς Ἐπιγραφῆς ΔΕΥΚΑΔΙΩΝ ΑΘΗ.—Πρὸς τούτοις καταλεκτέα καὶ τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κυρίου Κατσαίτη Νομισματικὰ Συγγράμματα.

Καὶ τοσαῦτα ἱκανὰ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ πρὸς τὰ Ἀρχαιολογικὰ ζήλου ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν Πατρίδι, ὅστις, νομίζομεν, ἀναρῶνται ἐκ τῶν περιστοιχούντων ἡμᾶς σωζομένων πλείστων τῆς Ἀρχαιολογίας ἀντικειμένων, οἷον τῶν Κυκλωπείων τειχῶν, τῶν ἐρειπίων τῆς Λευκάδος, τῶν Ναῶν (Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρας), τοῦ Ἄλματος, τῶν λειψάνων τειχοδομίας ἐν Βασιλικῇ καὶ Ἐξανθεῖα, τῶν ἀπείρων Νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν, τῶν μνημάτων, χωμάτων, καλῶν κ. τ. λ. τοσούτων ἰσχυρῶν ἐλατηρίων τοῦ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ζήλου οὐ μόνον τοῖς πεπαιδευμένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπλῶς εὐκισθήτοις καὶ θελγομένοις εἰς τὰ μικρὺν τῆς προγονικῆς δόξης.

Ἰ. Ν. Σταματέλος, Λευκάδιος.

Φίλτα τε φίλε!

Τὴν 17 Αὐγούστου ἡμῖν παρὰ νυμφος εἰς τὴν στεφάνωσιν δούλου τινὸς τοῦ πρίγγιπος ὑφ' ὃν διατρίβω. Ἐπειδὴ δὲ μοι ἀφάνη περίεργος ἡ ἐθιμοταξία τοῦ γάμου ἐν τοῖς τόποις τούτοις, θέλω διὰ τῆς παρουσίας μου νὰ σοὶ περιγράψω αὐτὸν, ὅσον εὐκρινέστερον δυνηθῶ. Ὅα σοὶ ἀφῆσω ὅμως τινὰς ἀπορίας, διότι καὶ εἰς ταύτας ὅχι μόνον ἐγώ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, εἶμαι βέβηλος, ἀποροῦσιν, ὡς ἐνίοτε ὁλοκλήρους μῆνας περὶ τοῦ ἡλίου ἐνταῦθα ἀποροῦμεν, ἀνδιατρέχῃ εἰσέτι τὸν ὁρόμον, ἢ τὸν παρήλλαξεν, ἢ ἀν' ἀφῆσας οὕτω τὴν Ῥωσίαν νὰ ἀποκρυσταλωθῇ, ἀπεκρυσταλώθῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ μαῦρον χιονοφόρον νέφος.

Ἀλλ' ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὰ τοῦ γάμου. Ὁ γάμος ἐμελλε νὰ τελεσθῇ τὴν Κυριακὴν, τὴν δὲ παραμονὴν αὐτοῦ ἦλθεν ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς παρανύμφου καὶ τῶν ὑποπαρανύμφων, τριῶν τὸν ἀριθμὸν, καὶ μοι προσέφερον δύο μεγίστας κουλούρας, τόσον ὅμως μεγάλας, ὥστε μοι ἐπῆλθε ἡ παρομοίωσις αὐτῶν πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς παροιμίας ἀναφερόμενας, « ἂν κάμ' ὁ Μάρτυς δυὸ νερά κι' Ἀπρίλης ἄλλο ἓνα, νὰ διῆς . . . »

. . . κουλούραις σὰν ἁλώνια. » αὐταὶ τέλος αἱ ἁλώνοις εἰς κουλούραις ἄς ἐγὼ μετὰ ταῦτα ἁλώνισα, ἦτο τὸ προσκλητήριον. Οἱ Αἰγύπτιοι τοιαύτην ἱερογλυφικὴν γραφὴν ὅποιαν ἐγὼ εἰς Κισινὸν ἐξέμαθον οὕτε τὴν ἐφαντάσθησαν. Ὁ δὲ μεγαλῆτερος τῶν παρανύμφων μοι προσέφερε καὶ οἰνόπνευμα, (τὸν εὐθυμον τοῦτον τοῦ ψύχους ἀντίπαλον,) καὶ ἔπιον εἰς ὑγείαν τῶν μελλονύμφων. Ἀμέσως ἔπρεπε νὰ μετὰβῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπου νὰ διαμείνῃ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθοστέμματος μέχρι τῆς τελειοποιήσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιθέσεως ἡμῖν κουμπάρος καὶ δὲν ἐδυνάμην νὰ τὸ ἀποφύγω. Ἐπορεύθη λοιπὸν ὅπου τὸ κουμπάριον μὲ προσεκάλει χρέος, ἀλλ' ὅποια γελοτωδεστάτη μὲ περιέμενε σκηνή! ἐνῶ ἀκόμη ἡμῖν εἰς ἀπόστασιν 100 περιποῦ βημάτων τῆς οἰκίας τῆς νύμφης, ἐξῆλθον ἅπασαι αἱ γυναῖκες εἰς προὔπαντήσιν μου, καὶ περικυκλώσασαί με, μὲ ἔφεραν ἐν πομπῇ εἰς τὴν νυμφικὴν οἰκίαν, ἐνθα, ἅμα εἰσέλθομεν, ἤρχισαν ἅπασαι αἱ νέαι, δηλ. αἱ παρανύμφαι καὶ ἅπαντα τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα κοράσια, τῇ ἀληθείᾳ ὅχι εὐάριθμα, νὰ μοι κάμνωσι μετανοίας, καὶ νὰ μοι φιλωσὶ τὰς χεῖρας. Μετὰ τοῦτο ἔστρωσαν τράπεζαν καὶ ἐφάγαμεν καὶ ἐπίομεν καὶ κῦφράνθημεν ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ παρόντες.

« Ἐπεὶ δὲ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο, »

ἦτοι μετὰ τὸ δεῖπνον, ἔφερον τὰ ἄνθη ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ πλεχθῇ ἡ ἀνθοδέσμη, ἔθεσαν αὐτὰ ἐπὶ τῆς τράπεζης, καὶ εἶπον εἰς τὴν πρώτην παρανύμφον « εὐλόγησον τὰ ἄνθη ταῦτα καὶ ἅπαντα καὶ καλὰ ἡμῶν, » καὶ ἐκείνη πατριαρχικὴν ὑπὸ τὴν παρθενικὴν αὐτῆς μορφήν περιβληθεῖσα σοβαρότητα, ἀνακράζει τρεῖς « ὁ Θεὸς νὰ τὰ εὐλογήσῃ. » Μετὰ τοῦτο προσεκάλεσαν καὶ ἐμὲ τὸν πρὸ ὀλίγου χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον, ὑπὸ αὐτῶν ὅμως μόνον, καὶ λιαν ἀδαπάνως, νὰ τὰ εὐλογήσω, ὅθεν καὶ ἐγὼ τρεῖς ἐξητησάμην τὴν χάριν ταύτην ἀπὸ τὸν Θεόν. Μετὰ τὴν εὐλογίαν, τῆς μουσικῆς κτανίζούσης, καὶ τῶν κορασιῶν ἀδόντων, ἄρχεται ἡ πλοκὴ τοῦ ἀνθοστέμματος· ἀδουσι δὲ τὰ πλεονεκτήματα τῆς νύμφης, τοῦ γαμβροῦ, τῆς παρανύμφου καὶ τοῦ παρανύμφου, καὶ ὅτε ἔφθασαν καὶ εἰς ἐμὲ, τοιοῦτος ἔλαβον ἐπαίνους, ὥστε ἡ μετριοφροσύνη μου ἀνέβη νὰ μὲ πνίξῃ. Μετὰ τὴν πλοκὴν δὲ τῶν ἀνθέων, κτανίζουν τὴν νύμφην εἰς τὸ σκαμνίον, καὶ ἀρχίζουν νὰ τὴν κτανίζωσι, καὶ τότε θέτουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς τὰ ἄνθη. Ἀλλὰ τότε δὴ τότε τὴν ἐπιθέσιν συνοδεύουσι φωναὶ πάντων τῶν παρευρισκομένων, φωναὶ ὡρούμεναι ε ε ε ε ε ε ο ο ο ο ο ι ι ι ι ι, οὐα οὐα! τῇ ἀληθείᾳ μοι ἐφάνησαν ὡς αἱ τῆς πατρίδος μου φημιζόμεναι καλοκεράδες, αἵτινες ἀφαιροῦσι τὴν ἀκοὴν τῶν ἀνθρώπων. Μετὰ τοῦτο καθήται ὁ παρανύμφος, ὁ πατήρ, καὶ ἡ μήτηρ, καὶ ἡ παρανύμφος, καθ' ἣν τοὺς ἀναφέρω τάξιν, κρατοῦντες ἅπαντες ἀνὰ ἓνα ἔρπον μὲ ἓνα μέγαν βῶλον ἁλατος, καὶ ὁ γαμβρὸς, μόλις πρὸ ὀλίγου ἐλθὼν, καὶ κρατῶν ἀπὸ τὸ χῶρι τὴν νύμφην, μᾶς κάμνει μετανοίας καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας καὶ πόδας μας. Νὰ σὲ εἶπω ἂν ἡμῖν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῇ ἀληθείᾳ ἔθελον νομίσει καὶ δικαίως μετὰ τόσα χειροποδοφιλήματα, ὅτι ἡμῖν δεσπότης, ἢ

τοῦλάχιστον ὅτι ἡμῖν ἄξιος καὶ προωρισμένος νὰ χειροτονηθῶ. Ἡμεῖς δὲ ἔπρεπε νὰ ἐγγίζωμεν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸ ψωμίον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸν βῶλον τοῦ ἁλατος. Τέλος λαμβάνονται ὁ γαμβρὸς μὲ τὴν νύμφην ἀπὸ τὰς χεῖρας, καὶ τῆς μουσικῆς παιανίζουσας, ἄδοντες, ψάλλοντες, σκιρτῶντες, ἀλαλάζοντες, πηγαίνουσιν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ πρίγγιπος, τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ κουμπάρου, ἔπειτα ἐπανέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα χορεύουσι καθ' ὅλην τὴν νύκτα, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς κυριακῆς πορεύονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου στεφανώνονται. Ἀλλὰ δὲν τελειώνει ἔως ἐδῶ τὸ περίεργον δράμα.

Μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ἡ μουσικὴ, ἱσταμένη ἐξω τῆς ἐκκλησίας, παραλαμβάνει τοὺς νυμφίους, καὶ παιανίζουσα, ἄγει αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν των, ὁ δὲ παρανύμφος ἐγὼ, ἀπέροχομαι εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅπου μὲν ὀλίγον ὅπως ἀναπαυθῶ, ἐνῶ εἰς τὴν οἰκίαν τῶν νυμφίων χορεύουν, πίνουν καὶ τρώγουν. Πρὸς τὸ ἐσπέρας ὅμως πρέπει ἐξάπαντος νὰ ὑπάγω, ἄλλως ὁ γαμβρὸς δὲν γίνεται σύζυγος· καὶ τῷ ὄντι πρὸς τὸ ἐσπέρας ἀπῆλθον ἐκεῖ, προπαρασκευασθεῖς εἰς πολυφάγαν, καὶ ἅπαντες μετὰ χαρᾶς μὲ ὑπεδέχθησαν, καὶ πάραυτα εἰς δεῖπνον παντοδαπὸν μὲ ἐκάθισαν, καὶ ἔφαγον ὅλη ἡ συνοδία καὶ κῦφράνθη.

« Ἐπεὶ δὲ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο, »

ἔγινε τὸ λεγόμενον σκέπασμα τῆς νύμφης, πράξις ὡσαύτως παράδοξος. Κατὰ ἀρχαίον ἔθιμον, αἱ ὑπανδροὶ γυναῖκες ἔχουσι τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην, καὶ δὲ ἀνύπανδροι πάντοτε ἀσκεπῆ. Πρὸς τὸ ἐσπέρας λοιπὸν σκεπάζουσι τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, σημεῖον ὅτι εἰτῆλθε εἰς τὴν νυμφικὴν χορείαν. Λαμβάνουσι δὲ συγχρόνως καὶ ὑπερμεγέθη ἄρτον, ὃν μόλις τρεῖς δύνανται νὰ φέρωσιν ἀνθρώποι, καὶ τῆς μουσικῆς προπορευομένης, περιφέρουσιν αὐτὸν ἐν τῇ αὐλῇ τῶν νυμφίων, συνοδευόμενον ἀπὸ πάντας καὶ ἀπάσας τὰς παρευρεθείσας νέας καὶ νέους, ὑποχρεομένους νὰ τραγουδῶσιν. Ἀφ' οὗ τὸν ἐγυρίσαμεν αὐτῷ τρεῖς, ἐπανήλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ αἴφνης ἀκούω ὅτι ἡ νύμφη ἐδραπέτευσε. Μετὰ τοσούτους ἀγῶνας ἡμῶν, τὸ ἀποτέλεσμα μοι ἐφάνη λυπηρὸν, καὶ ἠρώτησα διατὶ ἐδραπέτευσε. « Διότι οὕτω πρέπει, » μοι εἶπαν. Ἐπειτα ὅμως καὶ πάλιν ἠρώτησα, διότι τὸ πᾶν μοι ἐφάνη δὲν ἡξέυρω καὶ ἐγὼ πῶς! Μοι τὸ ἐξήγησαν τέλος, ἀλλὰ σκώπτοντές με διὰ τὴν ἀπορίαν μου, καὶ μοι εἶπαν ὅτι πράττει τοῦτο ὡς δῆθεν αἰδουμένη νὰ γείνη σύζυγος. Χρῆστοῦσι δὲ οἱ ἐκ μέρους τῆς παρανύμφου νὰ τὴν φυλάττωσι καλῶς, καὶ νὰ τὴν κατασκοπεύωσιν εἰς τὴν φυγὴν τῆς, διότι ἐνίοτε δραπέτευει διὰ πολλὰς ὥρας, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ πολλὰς ἡμέρας. Εὐτυχῶς ἡ ἐδική μου δὲν εἶχε τοσαύτην αἰδῶ, ὥστε ἀφῆθη νὰ εὐρεθῇ ταχέως. Ἀρὰ δὲ τὴν ἐπαναφέρουσι, καθίζουσιν αὐτὴν παρά τινα τράπεζαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκείνη κλίνει τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην οὕτω, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται. Ἐπειτα αἴφνης πάλιν βλέπω καὶ ἀνελήφθη ἔμπροσθέν μου. Φόβος καὶ τρόμος μὲ κατέλαβε νὰ μὴ ἔχω καὶ πάλιν ἄλλας ἀναζητήσεις. Ἠρώτησα λοιπὸν ἔμπροσθέν μου ἐφύγεν ἡ νύμφη; ἀλλὰ χριστιανή τις μ' ἐπαρηγόρησε, εἰποῦσά μοι ὅτι ὅχι, ἀλλὰ αἱ ἐκ μέρους τῆς παρανύμφου

τὴν συμβουλευοῦσιν ἵνα κρυφθῇ διὰ τὴν μὴ τὴν εὐρὴν ὁ γαμβρός. Ἐκεῖνος ὁμῶς, γνωρίζων ποῦ ἦν κεκρυμμένη, τρέχει πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος καὶ τὴν εὐρίσκει. Τότε δ' ἀποφασίζει πρὸς πάντας συνήχθησαν, ὁ εὐταξίας τοῦ Γαμβροῦ λέγει εἰς τὴν παρὰ νύμφον «εὐλόγησον τοὺς νυμφίους», καὶ ἐκεῖνη λέγει «Ὁ θεὸς νὰ τοὺς εὐλογήσῃ».

Μετὰ τὴν εὐλογίαν ἔλαβον ἐγὼ ὁ παρὰ νύμφος μανδύλιον, οὗτινος τὴν ἄλλην ἄκραν ἔδωκα εἰς τὸν Γαμβρόν· μετὰ ταῦτα δ' ὁ εὐταξίας τοῦ καὶ κατὰ σειρὰν οἱ ἄλλοι παρὰ νύμφος γυρίζοντες περὶ τῆς νύμφης, ἡτις καθήκει περικυκλωμένη ἀπὸ τὰς παρὰ νύμφος τῆς αὐτῆς δὲ τὴν περικλυοῦν νὰ μὴ γίνῃ σύζυγος. Ἀλλ' εἰς τὸν τρίτον γύρον τὸ πᾶν ἔγινε σπουδαῖον, διότι ὁ Γαμβρός διεκρίνε τὴν νύμφην, καὶ δράξας αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ, ἐναπέθεσεν εἰς τῆς παριῶσας αὐτῆς φίλημα ἡχοῦντο τοῦ πιτυλίσματος τῶν κυγχυλίων, τοῦτο δὲ ἀρῶν ἔρις μετὰ αὐτοῦ καὶ τῶν νεανίδων διηγήθη.

Ἐλησμένον ἔσθ' εἰπὼ τὸ περιεργότατον, ὅτι πρὶν τοῦ σκεπάσματος πωλοῦν τὴν νύμφην, τότε δὲ ὁ γαμβρός τὴν ἀγοράζει δίδων ὅσα δύναται, ἀλλὰ ὁ δυστυχὴς πωλητὴς πρέπει νὰ δραπετεύσῃ ὅσον ταχύτερον δύναται, διότι τὸν δέρνουν ἀνιλεῶς. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ σκεπάσματος ἡ κουμπάρα στρώνει τὴν νυμφικὴν κλίνην, καὶ ὅλοι εὐχονται καλὴν νύκτα εἰς τοὺς νεονύμφους. Τὴν δὲ πρῶταν ἡ παρὰ νύμφος ἔχει χρέος νὰ εἰσέλθῃ πρῶτη πρὸς αὐτοὺς, καὶ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἐρωτήσεις ἀδιακρίτους τῶν προσκεκλημένων.

Γ. Μ.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΙΣ ΟΙΚΙΩΝ.

Κατὰ τὴν ἐν Νεοβοράκω τῆς Ἀμερικῆς διατριβήν μου, εἶδον ἔργον τεχνικὸν ἄξιον πολλοῦ λόγου. Ἐπρόκειτο, διὰ τὴν πλατυνθῆναι τὴν ὁδὸν, νὰ μετατοπισθῶσι δύο ὁλόκληροι οἰκίαι. Τὸ πᾶν φαίνεται παρὰ δόξαν οὐχ ἦν τὸν ὅμως καὶ ἐσχεδιάσθη καὶ ἐξετελέσθη. Τῶν μηχανικῶν μέσων, ὅσων ἐγένετο πρὸς τοῦτο χρῆσις, ἡ ἐφεύρεσις ὀφείλεται εἰς τὸν Συμεῶνα Βράουν, ὅστις μοι τὰ περιέγραψε μόνος. Μοι ἐφάνησαν δὲ τοσοῦτον ἀπλᾶ, ὥστε νομίζω περιττὸν νὰ ἐμφιλοχωρήσω εἰς ἐρμηνείαν λεπτομερεστέραν τῆς παρουσίας.

Ὅτι πολλάκις μετατοπίσθησαν οἰκίαι ξύλινοι, τοῦτο γνωστὸν πρὸς πολλοὺς· ἀλλὰ μετὰθεσις οἰκίας ἐκ πλίνθων ἐξημεμένων κατασκευασμένης, παρέχει βεβαίως πολλὰς καὶ ἀπείρους δυσκολίας. Αἱ δύο οἰκίαι θαίως πολλὰς καὶ ἀπείρους δυσκολίας. Αἱ δύο οἰκίαι αἵτινες, ὡς προεῖπόμεν, ἐπρόκειτο νὰ μετατοπισθῶσιν εἰς ἀπόστασιν ὀριζόντιον δώδεκα ποδῶν, εἶχον οἰκοδομηθῇ, συγχρόνως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὁμοιομόρου σχεδίου. Εἶχον δὲ ἀμρότεροι 45 μὲν ποδῶν βάθος, 25 δὲ ὕψος, ἐξαιρουμένης τῆς στέγης μετὰ τοῦ καπνοδόχου, πρόσφιν πλατεῖαν 45 πόδας.

Ἰδοὺ πῶς μετατοπίσθησαν.

Ἐν πρώτῳ ἔβαλλον ὑπ' αὐτὰς παραλλήλως πρὸς τὴν ὁδὸν, καὶ ἰσοπέδως μετὰ τὸ ἔδαφος, στρωτῆρας ὁμοίως, οὔτινες, ἀπέχοντες τρεῖς πόδας ἀπ' ἀλλή-

λων, ἐτέθησαν καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ κτιρίου, αἱ δὲ ἄκραι τῶν, διαπεράσασαι τοὺς πλαγίους τοίχους, ὑπερέβησαν ἱκανοὺς πόδας αὐτοὺς, καὶ ἐστηρίχθησαν ἐπὶ ξύλων ὀγκωδῶν ὡς ἐπὶ ὑπομοχλίων κειμένων μακρὰν τοῦ τοίχου.

Ἡ αὕτη προπαρασκευαστικὴ ἐργασία ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ πλάτος τῆς οἰκοδομῆς, ἀνοιχθεῖσιν ὡσαύτως ὁπῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν προσφύων καὶ τῶν παραλλήλων μεσοτοίχων, καὶ διαπερασθέντων ἐτέρων στρωτῆρων, οὔτινες συνήφθησαν μετὰ τῶν πρώτων, καὶ μετὰ τῆς ἐσχάρας τῆς κειμένης κατὰ μήκος τοῦ κτιρίου ἐντὸς τῶν τοίχων, κατὰ διεύθυνσιν ὀρθογώνιον ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους.

Μετὰ ταῦτα εἰσῆχθησαν σφῆνες πρὸς τὴν συναφὴν τῶν στρωτῆρων μετὰ τῶν ὑπομοχλίων συγχρόνως ὅλκι, καὶ διὰ κτύπων ὁμοίων καὶ κανονικῶν, οὔτως ὥστε ἀνυψώθεντα τὰ κτίρια ἐπὶ τῶν στρωτῆρων, διεχωρίσθησαν ἀπὸ τῶν θεμελίων. Τὰ θεμέλια κατεδαφίσθησαν τότε ἀκινδύνως, ἀλλὰ τόσῳ μόνον ὅσῳ ἐχρειάζετο διὰ τὴν τοποθετηθῆναι τὰ συνήθη ὀλισθηρὰ ἐργαλεῖα. (glissoires) Εἰς δὲ τὸ κενὸν τὸ μετὰ τῶν ἐργαλείων τούτων καὶ τῆς ξυλίνης τῶν στρωτῆρων ἐσχάρας ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ οἰκοδομὴ, εἰσῆχθησαν ξύλινα ἐπιμήκη ὀλισθηρὰ ὑπομόχλια ὡς τὰ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ναυπηγοῖς. Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσαχθεῖσιν ἐτέρων σφηνῶν εἰς τὸ μετὰ τῶν ὑπομοχλίων καὶ τῶν στρωτῆρων τῆς ἐσχάρας κενόν, αἱ μὲν πρῶται σφῆνες συνεσφίχθησαν μετὰ τῶν ὀλισθηρῶν ἐργαλείων, τῶν ὑπομοχλίων καὶ τῶν στρωτῆρων τῆς ἐσχάρας, τὸ δὲ κτίριον ἀνυψώθη μέχρι τοῦ ὠρισμένου ὕψους. Οὕτως, τὰ μὲν ἄκρα τῶν στρωτῆρων, μὴ στηριζόμενα πλέον ἐπὶ τῶν ἔξω τῆς οἰκίας ὀγκωδῶν ὑπομοχλίων ἐξήχθησαν τῆς θέσεώς των ὡς ἀνωφελῆ, ἡ δὲ οἰκία εὐρέθη ἐτοιμὴ εἰς κίνησιν.

Ἡ κίνησις αὕτη ἐνηργήθη εὐκόλως διὰ τῆς στρωφῆς κοχλίων τινων ὀριζοντιῶς τοποθετηθέντων ἐπὶ ἀκινήτου στρωτῆρος. Ἡ δύναμις ἡ ἐνεργοῦσα κατ' εὐθείαν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ὀλισθηρῶν ὑπομοχλίων ἐκίνησεν αὐτὰ, ταῦτα δὲ κινηθέντα ἔφερον ὑπ' αὐτὰς ὅλον τὸν σύνδεσμον τῆς διὰ στρωτῆρων ἐσχάρας, καὶ ἐπομένως ὁλόκληρον τὴν ἐπὶ τῆς ἐσχάρας οἰκοδομήν.

Ὅταν δὲ αἱ οἰκίαι ἐφθασαν εἰς τὰ προπαρασκευασθέντα δι' αὐτὰς νέα θεμέλια, ἐξήχθησαν ἐν πρῶτῳ ἐν ὅλῃ τῇ εἰσαχθέντῃ προηγουμένως ὑπ' αὐτῶν ξύλα, καὶ αἱ οἰκίαι ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν θεμελίων τούτων.

Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς περιέργου ταύτης ἐργασίας καὶ ὁδοποιίας τῶν οἰκίων, οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἐξηκολούθουν μένοντες ἐντὸς αὐτῶν, καὶ καταγινόμενοι εἰς τὰ συνήθη ἔργα των χωρὶς νὰ λάβωσιν οὐδεμίαν προφύλαξιν.

Δύοις τοῦ ἐν τῷ Φυλλ. ΕΒ'. αἰρέματος.

Θρόνος—Ὀνος—Κρόνος—Χρόνος.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Κυρία τις περιετοιχισμένη ὑπὸ τῶν υἱῶν, τῶν θυγατέρων καὶ τῶν ἐγγόνων τῆς, ἐπανηγύριζε τὴν δεκάτην ἐκ τῆς ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τῆς. Πῶς τοῦτο;